

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
12
1 I
31

CASP. HOFMANNI,

Medicinæ D. & Professoris.

DE USU LIENIS

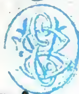
SECUNDUM ARISTOTELEM,

Liber Singularis.

Ex Leg.° Ill.mi Coccini

Excudebant hæredes VALENT. am Ende.

Impensis Iohannis Börneri sen. & Eliæ Rehefeldij.

Anno M. DC. XV.

AMPLISSIMIS ET PRUDENTISSIMIS VIRIS, D D. CONSULIBUS, CONSULARIBUS & SENATORIBUS Reipub. Gothanæ, D D. & Patronis meis observandissimis.

CASP. HOFMAN.

S. P. D.

CUm libellum de usu lienis publicare vellem, Ampliss. & Prudentiss. Viri, Domini & Patroni observandissimi, non debui per longas ambages ire, & solicitè quærere, Cui aut quibus illum dicarem? Vos enim ii estis, sub quorum umbrâ non tantùm solem hunc aspexi, sed & in verâ & sincerâ pietate institutus, sub Recturâ primùm Reverendi olim & Clarissimi Viri, D. M. JOANNIS DINCKELII, Superintendentis posteà Generalis Coburgi, deinde, Reverendi item & Clarissimi Viri, D. M. JOANNIS HELDERI, Superintendentis nunc vestratis, Præce-

ptorum meorum, affectu filii colendorum, didici homo esse Christianus. De quorum alterutro aut utroque si apud vos nunc dicere vellem, incurrerem meritò reprehensionem abutentis otio, non tàm suo, quàm illorum, qui ad clavum Reip. sedentes, habent, quod agant, plus satis. Hoc autem de me profiteor, prædicoq́; candidè, nullam mihi illucescere diem, quâ non cogitem de utroque, & toto animi impetu ferar in vos, vestramq́; Remp. De cujus ornamentis aliis ut non dicam, Quantum est celeberrimum istud Gymnasium, cui præsident modò summâ cum suâ laude, vestroq́; inprimis honore, Clarissimi & Præstantissimi Viri D. M. ANDREAS VVILKIUS, & D. M. JOANNES VVEITZIUS, Domini ac amici mei honorandi! Hujus alumni quantâ cum dignitate versentur in Academiis, tot habetis ab Illustri SALANA; aliisq́; testimonia luculentissima, quot cumulare heic nec possum, nec debeo. In quo cum ego etiam hauserim principia illa,

que

quæ posteà in Academiis Germaniæ & Italiæ adeò mihi fuerunt usui, ut liquidò jurare possim, Absq; his si fuisset, nunquam quidquam solidioris doctrinæ percepturum me fuisse: omnium hominum impiissimus forem, si non testarer, per quos profecerim. Vos igitur cum illi ipsissimi sitis: vobis etiam primum hunc meum laborem inscribere & consecrare debui. Facio id autem nunc, &, cum omni observantiæ cultu, duo à vobis peto, contēdoq;. Alterum, recipiatis hunc partum meum fortean immaturum in tutelam vestram, &, non secus ac civē vestrum, Casp. Hofmannum tueamini. Alterum, persuadeatis vobis, me porrò etiam enisurum & elaboraturum, perfecturumq; denique, ut nemo me degenerem vestræ urbis, vestræq; scholæ alumnum culpare possit. Benè valete, & cum bono publico, Amplisf. & Prudentisf. Viri, Domini & Patroni observandissimi. Altorfio Nonis Aprilis M. DC. XV.

LECTORI S.

Um ante hos decem annos LECTOR, *& quod excurrit, Romæ forte fortunâ incidissem in Artem Medicam* ANDREÆ CÆSALPINI, *jam tum ab operis Typographicis calentem adhuc: excitus celebritate nominis, scriptorumq́; quæ is autor antè publici juris fecerat, amœnitate juxtà & utilitate, cœpi librum in ipsis etiam itineris molestiis avidissimè percurrere. Ibi verò cum intelligerem docere illum inter alia, Medicinam nostram Hippocraticam cum principiis Aristotelicis meliùs consentire, quàm cum* Platonicis; *Galenum etiam, qui hæc prætulisset illis, excoluissetq́;, multas in artem semināsse difficultates, quæ plurimùm facessant negotii: parùm absuit, quin omnem de novo opere conceptā opinionem abjicerem. Quos enim tum Patavij habebam præceptores, inter quos honoris causā nomino,* D. D. Hieronymum Fabricium *ab Aquapendente,* D. D. Herculem Saxoniam *de Marimpettis,* D. D. Ioa. Thomam Minadoum, *D. D.* Iulium Casserium, *Placentinum & D. D.* Franciscum Mantellum, *dictum* Campanam: *Sciebam contrà sentire. Et quia non tantum plurimùm amabam illos, sed & admirabar: erat mihi pro ratione autoritas. Quò factum est, ut contentus Catone meo* Galeno, *inquam,*

inquam, de Aristotele *parùm cogitarem. Accedebat, quod vir incomparabilis, præceptor item meus observandissimus, ὁ ἐν ἁγίοις nunc D. D.* Philippus Scherbius, *discedenti mihi, viatici loco dederat, Non immergerem me nimis profundè controversiis, quas vocamus, Theoreticis: sed exercerem me potius in Practicis, ibiq; laudem aliquam quærerem. Verumenim vero cum redeunti in Germaniam DEUS opt. Max. locum mihi parâsset (quod totidem penè verbis in ultimis suis ad me prædixerat ille idem* Scherbius) *in Academiâ hâc Altorfiana: factum est, ut præter votum à Practicis ad Theoretica vocatus, altius insinuare me debuerim in illam Medicinæ partem, quam non nisi levi brachio tractaveram anteà. Quod ut contentius agerem, tria valdè me urgebant. Primum, Collegarum & amicorum in eodem negotio studium. Cum enim sæpiculè ostenderent mihi apud Aristotelem, quæ inesse ne per somnium quidem videram anteà: non potui non sæpè mutare sententiam ad palinodiam usq;. Deinde, Adolescentum quorundam, qui tum auditorium meum frequentabant, excitatissima ingenia. Cum enim illi Aristotelem haberent præ manibus; & religio mihi esset proponere aliquid, quod non satis benè cogitatum esset & examinatum: debui professò Aristotelē jungere Galeno. Tandē, veritatis aureū jubar. Illud enim cū subinde mihi præstringeret oculos; & dignū existimarē, ut qui Philos. nomē juxtà cū Medici ambit, ex Naturæ potius libro, quā*

ex hoc illóve discat, doceátve: incepi seponere in animia hominum terriculamenta, & dispicere, Non quid hic velit, aut ille, sed quid ipsa Natura. Interim, si hujus vocem secutus esset hic vel ille, sequebar & ego, non quod testis ille mihi sufficeret, sed quod viderem, habere illum firmas rationes, ut de Hippocrate loquitur quodam loco Galenus. Eo in stadio cum per aliquot annos cucurrissem, de Cæsalpino *aliter judicare didici, & fateri, Aristotelem in obscuro illo, tantumq; non maligno Anatomiæ lumine plus aliquando vidisse, quàm Galenus, & qui hodiè illum sequuntur longissimo agmine Anatomici in manifestâ ejus luce. Ut libuerit mihi aliquando comparare oculos Aristotelis cum Tyberij Imp. & duorum Scaligerorum, quorum alia fuit natura, quàm cæterorum mortalium, ut Plinij verbis utar: Galeni autem (absit injuria dicto) cum promiscuâ hominum multitudine. Et utinam non evenisset illi, quod sectæ alicujus servitio addictis evenire ait ipsemet, Quod studio suorum gregalium nõ surdi tantùm, sed & cæci fiant! Utinam ipsi etiam non incurrisset Adrastiæ vindictam, quam iisdem tam non esse evitabilem docet, ut non possint non aliquando veritati testimonium dare, quantumvis inviti! Hæc tamen, & si quæ alia dici possunt, non debent illi fraudi esse, quominùs sit & maneat, qui per tot secula apud omnes cordatos fuit meritissimo suo.*

Diffi-

Difficile enim cum sit (sunt hæc ipsius de Archigene verba, & usurpat Trallianus in simili negotio) ut, qui homo est, non in multis peccet, quædam penitus ignorando, quædam malè judicando, quædam negligentius scribendo: quis neget, Galeno perinde ac aliis contingere tale quid potuisse? Postquã autem contigit, ipsa veritatis excussio non debet Galeno esse molesta. ἀδήλων γὰρ ὄντων τῶν δογμάτων, *inquit ipse: utar autem ejus linguâ, quæ magis penetrat,* καὶ τῇ διὰ τοῦ λόγου. πίστει τοῖς μὲν πιθανῶν, τοῖσδε ἀπιθάνων φαινομένων, ὥσπερ τὸ τοῖς δόξασιν ἀληθὲς εἶναι συναγορεύειν, ἀνεμέσητόν ἐστιν· οὕτω καὶ τὸ συγχωρεῖν ἑτέροις ἀντιλέγειν αὐτοῖς. Τὸ δὲ σκώπτειν καὶ καταγελᾶν, ὡς ἠλίθιον, ὃ δογματικῶς ἀμφισβητεῖται, προπετές. *Quod ita intelligo. Cum de re aliquâ ambigitur, & argumenta sunt in utramq; partem, quorum hæc illam faciunt probabilem hæc illam: sicuti tum succensere non oportet illis, qui veritatem se defendere dicunt; ita iidem ægrè ferre non debent, si quis illis contradicat. At verò subsannare, & tanquã fatuum esset irridere tantùm, quod in quæstionem venit, hominis est temerarij. Hæc ille: quibus fretus, ausus sum ante hoc biennium hanc audaciam, ut contradicerem Galeno, scriptis de usu lienis thesibus secundum Aristotelem. Quæ cum hinc inde ad VV. Clarissimos & Excellentissimos, quà Philosophos, quà Medicos itâssent, periclitaturæ, Posséntne solis jubar*

ferre? non pauca etiam intereà occurrissent mihi notatu in eam rem digna: confirmatior factus, cœpi stamini illi subtegmen dare. Quo in opere si quæris, Quibus subsidiis usus fuerim? mentior, si cum Epicuro jactavero, Meipsum mihiipsi fuisse mihi magistrum. Doctores enim habui numero plurimos, doctrina præstantissimos, autoritate gravissimos. Horum indicem si à me postulas, frustrà es. Nunquam enim potui probare institutum illorum, qui in vestibulis librorum suorum consignationem ponunt bibliothecæ suæ. Cui enim rei illud? Pictor olim quidam, Zeuxis, credo, interrogatus, Quis ei magister artis contigisset? populum ostendit significans, inde se rationem symmetrias elegantiarum, venustatumq́; omnium didicisse. Et ipsi sunt anni 18. cum plasten quemdam, ad cujus opus, Canone Polycleti dignissimum, confluebant omnis sexùs & conditionis homines, audivi dicere, Nunc quidẽ frustrà sibi adesse tot Cupidines, Veneresq́;, postquam scilicet Memoriam (ita appellarat) genuisset: optasse factum fuisset ante conceptum, ut ex intuitu bellarum illarum formarum licuisset sibi accipere, ex alia ideam marmoreæ frontis, ex alia flammantium oculorum, ex alia eburnei colli, ex alia roseorum labellorum, ex alia sororiantium mammillarũ, ex alia alius partis. Et ego igitur si à me quæratur, qui mihi heic præceptores fuerint? ostendam hanc non usq; adeò magnam librorum

sup-

supellectilem, ostendam Mſ. quædam, ostendã literas amicorum, ostendam quin etiam amicos quosdam quorum omnium opera factũ est deniq;, ut nasceretur mihi hoc, quod vides, σύνταγμα. In quo quid præstitum sit, malo te judicare, quàm me. Ut enim, quod Epictetum dixisse ferunt, oves, in pinguia pascua eductæ, non gloriantur adversum pastorem, plurimo se & gratissimo saturatas esse gramine, sed lac potius, vellusq; ei præbent: ita meum non est, quidquam aliud heic dicere, facerève, quàm fructus studiorum meorum in medium proferre. Ita autem mihi persuadeo, Bonos & sapientes non improbaturos consilium meum, quod non eò spectat, ut præ aliis sapere videri velim, sed ut juvem publicum commodum. Qua in re si minus feliciter versatus sum: non ego afferam excusationem aliam, quàm ingenij mei judiciiq; exilitatem. Nullus enim dubito, contigisse mihi, quod aliis usu venire solet, ut in scriptis suis, dum nova sunt, relegendis facilè obaudiant aliquid, conniveantq; ad nævos quosdam, certi apud se, opiniones, quas fovent, veras esse, & exploratas, quin demonstrativè doctas, cum fortassis vix probabiles sint. Hoc ni ita fieret, non haberemus illud à Flacco præceptum,

——— nonumq; prematur in annum.

Tale quid si monuerit quispiã, tantum abest ut ægrè sim laturus, ut etiam gratias gratas acturus.

Tam

Tam enim ſum diſcendi avidus nunc, quam eram cum Lienem in manus ſumerem: tam etiam facilis ſum ad reducendum calculum, quam eram ad dandum. συγγνώμη γὰρ ἀνθρώπῳ γε ὄντι καὶ ἁμαρτάνοντι ὡραῖόν τι, inquit alicubi Galenus. Sed auferat ille mihi convicia. λοιδορεῖν, inquit feſtiviſſimus Comicorum, καὶ λοιδορεῖσθαι οὐ χρὴ ποιητὰς (mutabo ego in Φιλοσόφους) ἄνδρας, ὥσπερ ἀρτοπώλιδας. Feci, ni fallor, ipſe, niſi ſicubi Adverſarij importunitas ſequius aliquid extudit. Nam, licet mihi contra Galenum diſputare: Galenum conviciari mihi non licet. Licet, credo, etiam Galeni conviciatores perſtringere: ſine tamen morbo animi. Hujus meæ licentia voluntatiſque cauſam affero bonum publicum, & alterum quidem Philoſophicum, alterum Medicum. Philoſophicum eſt, quatenus Medicinam remur eſſe filiam Philoſophiæ. Quare æquum eſt, ut matris veſtigia calcet filia. Illa autem ſi ingreſſus eſt hic, deſeruit ille: quid cauſæ eſt, cur non protinus ſequamur illum, deſeramus hunc? At ſæpè: inquis, tantum proficis, quantum ſi equo des aureos frenos pro ferreis? Quorſum enim quæſtiones illæ Logicæ? Sæpè quidem ita eſt: at non ſemper. Sed & ubi ita eſt, an non præſtat verum defendere, falſum repudiare? ſumus enim Philoſopho-Medici. Tum verò ſi ex veris fundamentis Philoſophicis exſultent veræ, quas dicimus, indicationes: an non fateberis, jam hoc eſſe Medicum commodum?

Exemplo sit hoc ipsum, quod agimus. Si nescis, in liene fieri coctionem aliquam: nescis etiam lieni mederi. Quomodo enim restituere potes lieni actionem suam, si nescis, Quæ sit illa? Porrò, si nescis fieri in liene excrementum tam ἑτερογενὲς: qui potes rectè curare morbos, qui hinc exsistunt? Quod dum doceo, & quidem sine contumelia veterum, immo cum veterum autoritate, quam stabilit praxis quotidiana: juréne audio desertor veterum, quidq; occasionem præbeat Paracelsistis invadendi patrimonium Galeni? Fortean Galenus solus est in possessione priscæ sapientiæ? & somniũ est Aristoteles? Fortean juravimus in verba magistri, ut sine perjurio non liceat nobis illum deserere? Fortean: Sed quid opus est verbis? Rectissimè enim Scaliger pater,

Quo te ambulando cunq; vertis gentium,
Vitare non est disputatorum genus
Pugnax, protervum, fastuosum, garrulum.

Finem igitur faciam ubi hoc tantùm dixero, usum me esse heic dicendi genere plano, ut mihi patior persuaderi, perspicuoq; Quod ipsum si tersum minus est & limatum, cogitablis illud, Quemadmodum qui in sole versantur, colorantur, quamvis nolint: ita accidere volutanti autores alios omnes potius, quam dicendi magistros. Habes, LECTOR rationem facti mei, quam si cum facto ipso probaveris, fortè ansam mihi dabis proferendi CUM DEO gratiora quadam, quæ jam affecta habeo. Vale.

In

In tractatum de uſu Lienis.

Sanguineum nectar ſplen quomodo viſcere promat,
Et jecori ex æquo fœdere præſtet opem;
Iſthæc Naturæ ingenioſo codice Matris
HOFMANNUS prodit ſacra, recludit opes:
Et quæ Pergamei Doctoris flumine manant,
Quæq; Stagiritæ preſſiùs ore, canit.
Dignum autore opus, & cedri quoq; cortice dignum!
Ingenio ſi quod ſtat ſine morte decus.
Sic quiſquis Sophiam & Meditrinam jungit & ornat,
Vivat iò, & volitet docta per ora virûm.

Caſpar Dornavius.

Quæ ſubſtantia, quis lienis uſus,
Ejuſdem quoq; quis ſitus, figura,
HOFMANNUS docet meus libello
Docto (Iuppiter!) & laborioſo.
Id quod ſtrictim alij, ille copiosè,
Et clarè exſequitur tenebricoſa.
Verborum nitor, arguendi acumen,
Et multæ ſeges eruditionis
Rariù ſingula contigêre libris:
Verborum nitor, arguendi acumen
Et multæ ſeges eruditionis
HOFMANNI aureolo eminent libello

Uno

Uno hoc omnia, LECTOR erudite
Perlegas deciesq; viciesq;
Hujus haud satur unquam eris libelli.

Thomas Seglettus,

DE Sophies palmâ longo jam tempore
Dîus Aristocles, dîus Aristoteles. (certāt
Ille suos linguæ condicit nectare libros:
At veri hic saturat nos magis ambrosiâ.
Mella Platonis amat tractans de splene Galē-
At verum HOFMANNO sedit Aristotelis. (nus,
Judice me, cede, & victum te fare, Galene,
Eloquium ut vero cedit, & umbra rei.

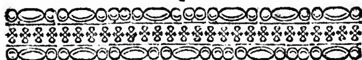
Michaël Virdungus.

V. CL. D. CASPARI HOFMANNO, Professori Medico excellentiss. Amico optimo.

Χαλκὸν τὸν σελαγεῦντα, καὶ ἀστράπτοντα σίδηρον,
τεῖρε χρόνος θνητῶν πάντα καὶ ἔργα χερῶν.
ἀλλὰ σὸν οὐ καθελεῖ πᾶς αἰὼν, φίλτατε Κάσπαρ,
ἐκ νοερῶν καμάτων κῦδος ἀνερχίμβρον.
οὐ γὰρ, ἀναγνώστης χαλκέντερος, ἠὲ Κλεάνθης
σοῦ κρείσσων διδαχῇ τ' ἀκαμάτῳ τε πόνῳ.
τῶν πάλαι ἰητρῶν σελίδας καὶ μνήμαθ' ἐλίττεις,
χρηστὰ φιλιάτροις βιβλία ἐκτεδίδως.
σοὶ δ' ἐπὶ τοῖσδ' ἀγαθοῖς πρόσεστιν ἐπαινετὸν ἄλ-
λοιμοίρου ψυχῆς κάλλος ἀκηράσιον. (λο,
ζυμῆς ἦτορ ἔχεις, καὶ μείλιχον, ἠδὲ θεουδές.
ἐστι θεοφραδέος σύζυγα ταῦτα νόου.

Ἰωαν. ὁ Σιγλίκιος.

DE USU LIENIS.

Historia Lienis.

CAP. I.

Vod Græcis σπλὴν eſt, ἀπὸ τοῦ σπᾶν λίαν, ut video placere iſtis: idLatinis (quamvis ij etiam Græco utantur) Lien eſt, & antiquè Lienis.

Et quemadmodum apud Plinium & alios non raró invenire eſt Jecinora, vel Jocinora, de uno tamen & ſolo jecore: ita etiam σπλῆνες inveniuntur. Neq; quidquam impedit, quod 2. Epid. 2. de Lyciâ, 4. Epid. 10. de quibuſdam in conſtitutione Boreali, 4. Epid. 87. de fœminâ in Bulagoræ villâ, 6. Epid. 6. de homine defatigato laboribus & itinere, & alibi fortè, dextrum & ſiniſtrum lienibus tribuitur. Pertinet enim id ad dextras & ſiniſtras lienis partes, quarum modò has, modò illas fuiſſe inflammatas tumidáſve, Hipp. ſcribit. Cæterum, τὸ σπλῆνες ferè ſignat lienem, in tumorem præter naturam elatum, velut etiam linea illa, vulgò σπληνία dicta.

Situs eſt in abdomine ſeu imo ventre, è regione hepatis. Quamobrem 3. part. 4. dici-

tur αὐτίζυγος τοῦ ἥπατος. Est autem regio illa non planè è directo, sed paululum inferius. Neque tamen, ut de non dissimili negotio Gal. ait 6. us. part. 6. pugnat hæc oratio, Lien est è regione, Lien non est planè è regione. sed paululo momento declinat versus inferiora. Ut igitur hepar in dextro est latere, concavum suum obvertens concavo lienis: ita lien in sinistro est, concavum suum obvertens concavo hepatis. 4. us. part. 16. Non autem, ut hepar procedit versus sinistra adeò, ut ultra mediam abdominis partem perveniat, tegatque ventriculi maximam partem: ita etiam lien: Si enim cum hepate compares, exilis est, qui tantillum ventriculi tangit. Non etiam, ut hepar firmissimè adalligatur diaphragmati, ut diaphragmate moto, non possit non simul moveri: ita quoque lien. In plerisque enim omnibus non alligatur diaphragmati, & in paucis quibusdam, in quibus fit, superficialiter fit duntaxat. Et quamvis præ hepate oblongus sit: non valdè tamen prominet extra costas nothas, ut tactu sentiri non possit, nisi insigniter sit auctus. Fuerint ideò fortassis observanda, quæ in hepatis obstructionibus observare jubet Gal. 5. Loc. aff. 7. & ῥαδίως illud, quod primis verbis 6. Loc. aff. habet, explicandum, si in-

nis sit durities, tum facilem esse cognitio-
n, quæ ex tactu sumitur. Licet enim in
cie videatur ibi loqui de inflammationi-
s: causa tamen, quam allegat, durities, fa-
sermonem generalem.

Numero unus est, nisi hepar dicere malis
us conjugem, ut ex 3. part. 7. disputabitur
frà.

Conformatio ejus, ut aliorum etiam, con-
stit in tribus, in figurâ, cavitatibus & super-
icie.

Figuram perinde ut hepar, non habet pro-
priam, sed quam vicinæ partes permittunt, & vasa integenda postulant. Aristoteles ob id 3. part. 13. docet, in cornigeris rotundum esse, in multifidis longum, in solipedibus, medio inter hos modo se habere. Hippocrates l. de Anat. Lienem, ait, esse similem ἴχνει ποδὸς, vestigio pedis humani, ut explicant: at hoc in cane verum esse docent Anatomici, non item in homine. Iidem asserunt, de eodem cane, non de homine veram esse similitudinem, quâ linguæ comparatur lien, & ob id viscus linguosum â nonnullis appellatur. Habet autem in homine, ut dictitant iidem, figuram ferè quadratam. Dico, ferè: superior enim pars paulo latior est: tum verò etiã

longitudo superat latitudinem. Talis igitur est propter adjacentes partes. Propter diaphragma quidem capite est exterius gibbo, ut concavum ejus excipere posset: propter ventriculum autem, non tantùm concavus est interius, sed & oblongus, ut nuditatem ejus tegeret. Et quia idem ventriculus relinquit illi exiguum spacium in sinistris, ut prosit, non obsit: plurimum cedit versus costas, ut duas, sæpè tres, aliquando quatuor impressionum notas ab illis accipiat. Quin talis etiam est propter vasa. Hæc enim pro copiâ aut paucitate suâ, magnum vel parvum faciunt viscus. Est autem hac in re multò major varietas, quam in hepate. Quia enim hepar est solidum: non tam facile augetur, mutatque figuram. At lien quia rarus est spongiosus est, mirificè variat. Loquor autem heîc de statu secundum naturam; de statu enim præter naturam alius est sermo.

Cavitates, iterum veluti in hepate, constituunt venæ & arteriæ, quarum hæ ab Aortæ trunco descendente, illæ à venâ portæ sunt. Aortæ enim truncus ille, quem dixi, postquam ád Mesenterii regionem venit, duos de se mittit ramos utplurimum, dextrum & sinistrum, quorum alter in ventriculum (unde totum hoc appellatur Cœliaca) & vicinas partes abit, alter in lienem absumitur. Vena

autem

autem portæ, postquam cavis hepatis excidit, in duos prægrandes ramos dividitur, dextrum seu majorem, qui Mesenterio tribuitur, & vocatur inde Mesentericus, & sinistrũ seu minorem, qui cum in splenem abeat, Splenicus dicitur. Et hic ramus est ille, de quo Aristot. 1. Hist. 17. ἀπὸ τῆς μεγάλης φλεβὸς τείνει φλὲψ εἰς τὸν σπλῆνα. Hic idem apud Gal. de Anat. ven. 1. τῶν ἀξιολόγων ἀποφύσεων τῆς ἐπὶ πύλας φλεβὸς, δευτέρα ἐστὶ. & 4 us. part. 4. & 15. ἀγγεῖον φλεβῶδες, οἷον στόμαχός τις dicitur. Utrumque hoc vas, Vena, inquam & arteria, antequam Lienem tangant, propagines aliquot de se mittit, de quibus alibi: sed postquam tetigerunt, in lineâ albâ (de hac dicetur mox) in minimas tantumque non innumerabiles venulas & arteriolas dirimuntur, ut jam non vasa, sed fibræ videri possint, itaq; per substantiam lienis, ordine nondum satis cognito, disperguntur, multâ intus relictâ cavitate quemadmodum neq; in hepate relinquitur à venæ cavæ & portæ ramulis. Ut benignè interpretandus sit Hipp. cum l. 4. de Morb. Lienem juxtà cum capite docet esse κοιλότατον καὶ ἔγκοιλον, ἀρυχωρίην πλείστην ἔχειν, φλέβας ἀραιὰς καὶ παχείας, καὶ ἑλικοειδέας ἔχειν, &c. Cavitas enim heîc sola est illa, quam faciunt vasa, ea tamen adeò exilia, ut stylum non admittant.

Non degenerare autem in fibras, ſed manere, vaſa, docet hoc. Aliquando ex ſubſtantia lienis ſurſum quidem exit vas breve dictum ad ventriculum, deorſum autem Hemorrhoidales aliquot ad colum & rectum inteſtinum. Hoc ipſum aliter fieri non poſſe, quam collectis vaſis illis minoribus in majora, ratio perſuadet. Dixi autem aliquando: quia Gal. de vaſe brevi de Anat. ven. 1. expreſſè docet, Non ſemper ex ſubſtantia lienis, produci, ſed aliquando ex ramo ſuperiore ſplenici illo, qui, ut alibi dicitur, lienem non ingreditur. De hæmorrhoidalibus (internis. Externæ enim aliunde ſunt) video dicere quoſdam, ſemper decidere ex ſubſtantia lienis: quoſdam, ſemper à ſplenico, antequam is lienem ingreditur. Hoc ita intelligo, aliquando fieri hoc, aliquando illud. Omnes enim pro bonis viris habeo, qui ſcripſerint, quod viderint.

Venis & arteriis cohærent Nervi, quippe qui ipſi etiam ſub vaſorum nomine ſunt. Habet autem lien nervum valdè exilem, à ſextæ conjugationis cerebri coſtali ſiniſtro, qui in tunicam tantùm inſeritur, non in ipſam ſubſtantiam, propter cauſam à Gal. dictam 5. uſ. part. 10. 6. uſ. part. 18. de pleth. 4. ut dolor gravativus, qui aliquando ſentiatur in

hoc

hoc viscere, non sit visceris ipsius, sed tunicæ tantùm.

Superficies exterior æqualis est tota, nisi ubi costarum impressiones sunt. Interior tota etiam æqualis est, nisi qua parte Linea alba visitur. Est autem linea alba vestigium illud, quod per totam lienis longitudinem faciunt venæ & arteriæ, substantiam lienis ingredientes. Non est tamen vel exterior vel interior ejus superficies tàm æqualis, quàm hepatis est. Ibi enim exactus est lævor, ob succi sui æqualitatem & lævorem: heîc cum tuberculis quibusdam est, ob succi sui inæqualitatem, de qua inferius plura. Hæc tubercula faciunt, ut lien tam similis appareat cuti Elephanticorum, seu leprosorum nostrorum, ut Vesalius dicat, videri posse, *Elephanticos esse factos ex meris lienibus.* Idem succus, qui inæqualitatem hanc causatur, causatur etiam coloris ab hepate differentiam quandam, qua de ex eodem *Vesal.* infrà.

Substantiam Lienis constituit caro ipsius, quæ non minus παρέγχυμα, quasi tu dicas περιέγχυμα, est, quàm in hepate. Differt tamen 1. Quod longè laxior & mollior sit carne hepatis, 13. Meth. 16. & alibi.

alibi. II. Quod non ſemper, ut hepar, calorem habeat rubrum: ſed in recens natis tantum In provectioribus enim ad livorem tendit, ut promiſi me dicturum ex Veſalio. Ea ipſa tamen in re differentia eſt ſecundum ſpecies animalium, ut ex Gal. 6. Exerc. Anat. 10. de Atrâb. 7. conſtat.

Carnem hanc fulcit tunica ſatis tenuis, à Peritonæo orta, quæ, monente Gal. 4. uſ. part. 16. etiam ligamenti uſum illi præbet.

Connectitur ipſe multis partibus, ſed aliis mediatè, aliis immediatè. Immediatè connectitur peritonæo propter tunicam, de quâ jam, nec non omento, ſimæ illius parti innato. Mediatè cohæret lumbis per peritonæum, ventriculo per omentum. Præter hæc διαφύσεις quaſdam fibroſas habet, ut Gal. 4. uſ. part. 16. nominat, quæ neque magnitudinem, neque multitudinem in omnibus eandem habent. Sed & ſecundùm ſpeciem differentia quædam in iis eſt, ejus rei gratia facta omnes, ut colligent. Quare pro cujuſq; animalis exigentia, plures ſunt, vel pauciores, fortiores, vel imbecilliores, locis vel oppoſitis ſibi invicem, vel incertis, &c. Hæc, ut clarior ſit doctrina, 6. uſ. part. 1. 7. uſ. part. 3. attuliſſe ſufficiat ex Anatomicis Exercitiis.

Quot

Quot & quæ sint sententiæ de usu Lienis.

CAP. II.

.m ut usus, de quo propositum est agere, fit quàm manifestissimus, oportet ante oia videre, Quid antecessores nostri senint?

It initium faciam ab eo, qui omnis boni or nobis fuit, 1. ad Glauc. 1. cum is lib. de 1. quatuor statuisset humorum species, αἷ, χολὴν, ὕδωρ καὶ φλέγμα; repetiisset etiã 4. de Morb. mox cuilibet tribuens pecuem locum, τοῦ ὕδατος, aut quo modo ibi ıellat, τοῦ ὕδρωπος πηγὴν ait esse τὸν ιῆνα. Et post aliquam multa, ducto arnento à statu præter naturam, ad statum ındum naturam, Νῦν δὲ ἐρέω, inquit, περὶ ωπος, ὥστε καὶ διὰ τί πλείων γίνεται ἐν τῷ ιαἱ, καὶ ὅκως ἕλκει ὁ σπλὴν εἰς ἑωυτὸν ἐκ κοιλίας τοῦ ὕδατος, καὶ τὸ σῶμα καὶ τὸν λῆνα. Καὶ ἢν πλεῖον εἰρήσῃ τοῦ καιροῦ, πο αὐτίκα τὸν ἄνθρωπον. Καὶ τοῦτο εἰσαςίουσι ὅμηρον ὁκόσοι σπληνώδεες τῶν ἀνθρώπων. n dissimilis locus est lib. 1. de Morb. mul. inter cætera ait: τὸν σπλῆνα διὰ τὰ ἂν ἀπὸ κοιλίας πρὸς ἑωυτὸν (aquam in siti bibitam) ἀραιὸς ὤν, καὶ σπογγοειδὴς, κείμενος κατὰ τὴν λίην.

Verum enim verò quia idem 1. Nat. hum. 4. 18. & seq. recensens quatuor humores, loco ὕδατος habet μέλαν καὶ μέλαιναν χολὴν, dici ne potest, tam diversa nomina signare rem eandem? Dici prorsus potest. Cum enim id, quod lien trahit, sit valdè heterogenes (crassum enim quod loquitur τὸ μέλαν, opus habet multo tenui, quod pro vehiculo illi sit) ut infra latius patebit: sortiri potest nomen, modò ab hac parte, aquea scilicet, modò ab illa, terrea scilicet.

Cæterùm, quid sit apud Hipp. illa vel Aqua vel Terra, ubi à splene attracta est? Docet id Valles. 2. in 6. Epid. 32. & 33. fit, inquam, inde sanguis ἰχωροειδὴς καὶ λεπτὸς, similis, ut ipse explicat lacti vitioso, quod, destitutum parte pingui & butyrosa, abit ferè in caseum & serum tantùm. Unde colligitur, ipsum etiam sanguinem esse heterogeneum, Aqueum scilicet, sed cum multa fœculentia. Ideò alibi docet idem Valles. Lienem non nutriri crasso illo, quod trahit, sed tenuissima crassi illius parte.

Hinc explicare oportet Aristot. aut quisquis autor fuit Problematum. Cum enim ibi sect. 9. probl. 5. dicit, τῶν σπληνιώντων αἷμα esse ὑδαρὲς, intelligere decet. Cum aqua non parùm adesse terræ.

Fortè hinc etiam explicare oportet Gal. qui,

i, ex alia licet hypothesi, eò tamen perve-
4. us. part. 15. ut sanguinem, in liene fa-
m, dicat esse *λεπτὸν καὶ μέλανα.* Si enim
uis est cum nigredine; nigredo autem
per à terra est, fuerit apud Gal. etiam san-
s Melancholicorum talis, qualis ex Hipp.
tus est.

Hanc sententiam superiori seculo revoca-
oluit eandemq; Aristoteli quoque tran-
bere Hieronymus Reusnerns, in laborio-
no illo de scorbuto libro. Sed falsus est
troque. Vult enim, Lienem chylum tra-
e tantùm aquosum & tenuem, terreum
em crassumque, citra enorme obturatio-
discrimen, à liene non posse attrahi, neq;
s esse cavitates illi crassitiei convenietes.
lato in Timæo sic ait: *ἡ δ' αὐτοῦ* (subaudi
πατος) γείτονος αὐτοῦ ξύστασις καὶ ἕδρα
άγχνου γέγονεν ἐξ ἀριστερᾶς, χάριν ἐκεί-
νου παρέχειν αὐτὸ λαμπρὸν ἀεὶ καὶ καθαρὸν
καθόπτρῳ παρεσκευασμένον καὶ ἕτοιμον
παρακείμενον ἐκμαγεῖον. Διὸ δὴ καὶ ὅταν τινες
θαρσίαι γίγνωνται, διὰ νόσον σώματος, περὶ
παρ, πάντα ἡ σπληνὸς καθαίρουσα αὐτὰ
ότης, ἅτε κοίλου καὶ ἀναίμου ὑφανθέντος. Ὅθεν
ηρούμενος τῶν ἀποκαθαιρομένων, μέγας καὶ
λος αὐξάνεται. Καὶ πάλιν ὅταν καθαρθῇ τὸ
μα, ταπεινόμενος ξυνίζει εἰς ταὐτόν. Quæ ita
erpretor, si sufficit sequi sensum, Consti-
tutio

tutio & sedes, seu locus visceris, hepati vicini, factus est à sinistris, propter hanc causam, ut hepar reddat purum & nitidum ab excrementis, cum sit quasi ad speculum facta & parata, semperque præsens, expressissima ejus imago. Quare cum ob morbos totius corporis impuritates quædam circa hepar colliguntur, omnes illas expurgat lien, qui textura est rarus concavus & exsanguis. Tum autem lien impuritatibus illis, quas exhausit, plenus, fit magnus & purulentus: quemadmodum contrà, cum corpus est purum, parvus fit, & consider in seipsum.

Hoc an ab Hipp. sumtum sit, nescio. Certè posterius quod est de morbis lienis, est Hipp. Ait enim is lib. de Loc. in hom. ὅτε ὁ σπλὴν θάλλει, τὸ σῶμα φθίνει. Θάλλειν enim Hipp. hîc est, quod Platoni posteà fuit, μέγαν καὶ ὕπουλον γίγνεσθαι. Tum verò cum regere non possit lien quæ attraxit, Imò cum non amplius trahere possit, quod debet: non potest non in hepate gigni sanguis deterior, qui corpus malè nutrit, ut 6. Loc. aff. scribit Gal. Quare invertit idem 2. Fac. nat 9. ὅσοις, inquit, τὸ σῶμα θάλλει, τούτοις ὁ σπλὴν φθίνει. Dum enim corpus benè habet, parvus est lien, quod vocat heîc φθίνειν. Hinc, ut est apud varios autores, Trajanus Imperator fiscum comparabat lieni, Hoc enim ditescente, de pau-

peras

ratur populus: hoc decrescente, ditatur
pulus.
Aristoteles 3. part. 7. docet, universalem
idem omnium viscerum usum esse, ut, vel-
anchoræ suspendunt naves, ita viscera ve-
s & arterias in sublimi teneant: particula-
n autem hepatis & lienis, βοηθεῖν πρὸς τὴν
ψιν τῆς τροφῆς. Quod cum opus habe-
explicatione, Hepar, inquit, habent o-
nia sanguinea; Lienem non habent omnia.
æ autem habent, propter adjumentum
ctionis habent. Dixerat autem c. 4. Lie-
n habere τὰ μάλιςʼ ἀπηκριβωμένα, illa a-
nalia, quæ operosissimè sunt elaborata à
tura, uno verbo, perfectissima. Hæc e-
n cum multiplicem habeant instrumento-
n apparatum; instrumenta autem singula
beant peculiare quid, itaque fiat, ut pro
, tamque differentibus partibus alimen-
n desideretur valdè elaboratum: conse-
ens est, ut & varia sint instrumenta, quæ a-
entum præparent, & materia ipsa valdè
terogenes, quæque non nisi à multis confi-
possit. In his igitur quia hepar non suffi-
bat sanguificationi primæ: datus fuit illis
etiam, qui sit οἷον νόθον ἧπαρ, ut loquitur.
n igitur trahit chylum, conficitque perin-
ut hepar: sed non trahit tantum, neque
tam

tam bonum, partem, inquam, chyli impuriorem, quæ hepati pro excremento eſt.

Hoc per exemplum apertiſſimum explicuit Th. à Veiga Com. in 5. Loc. aff. 5. Videtur, inquit, Natura eo artificio juxta hepar formaſſe lienem, quo agricolæ fœcundas ſegetes lupinis circumdant. Sicut enim ibi allecto in lupinorum incrementum terræ amarore, evadit triticum dulcius, lætiuſque ita hepatis ſanguis, tracta in lienis alimoniam fœce.

Hoc, (licet obſcurius) expreſſit Aretæus l. 1. de cauſ. Chron. c. 13. cum ait: Iecur lieni in generationem æquilibre eſt. Dextram enim lævamque partem hæc viſcera occupant, naturaliter paria numero, ſed facultate, tàm in ſanitate, quàm in morbis imparia.

Eraſiſtratus, qui σύγχρονος fuit Theophraſto, l. An ſangvis nat. c. 7. & pro Peripatetico à ſuis habitus eſt, 2. Fac. nat. 4. cum deſiderio gloriæ multa innovaret, multa etiam dirueret, Caus. procat. 2. licet concederet, Naturam nihil facere fruſtrà, Lienem tamen fruſtrâ eſſe factum contendit, ceu Gal. ſcribit 4. Uſ. part. 15. de Atrâb. 7. 2. Fac. nat. 9. & Cæl. Aurel. l. 4. c. 18.

Hoc deliramentum ſtabilit vetus fabula, cujus Plin. etiam meminit l. 11. c. 37. quæ ait,

timi posse lienem animalibus sine vitæ ericulo, & eximi hodieque cursoribus, robant idem Medici illi, qui fabulam jam ictam probant, decepti fortè phrasi illâ, quâ ien sæpè dicitur liquari, absumi, per alvum xcerni &c: Nihil enim aliud vult, quàm, obstructiones ejus expediri. Probant quin etiam illi tacitè, qui credunt, sectione posse exstirpari aut ustione, si ex vulnere malè habeat. His consulo, adeant Fall. de vuln. cap. 12. Tagault. 2. Chirurg. 3. Aquapend. l. 2. Chirurg. c. 28.

Erasistratéi quidam, ut autor est Gal. de Atrâb. 7. emendare, (credo) volentes stultitiam præceptoris, statuerunt, Lienem accipere omnem chylum, eumque pro hepate ruditer informare.

Hoc commentum paullò aliter pinxit superiori seculo Fr. Ulnus, Gallus, qui, edito super eâ re tractatu singulari, probare voluit, Lienem in informando sanguine laborare, non quidem pro hepate, sed pro corde. Cum enim in confesso sit, in corde fieri sanguinem arteriosum dictum; & fieri quidem ex venoso: libuit illi credere, Non ex hepate, sed ex Liene sursum ferri sanguinem venosum ad cor.

Pingunt alii aliter, voluisse nempè illos, Lienem servire præparationi alimenti totius

totius corporis, quatenus hepar, cui ſervit lien, præparat ſanguinem pro toto corpore, quamvis is ſolus non nutriat totum corpus. Sed verba ipſa non admittunr ſenſum hunc. Sunt autem hæc: *τοῦτο τὸ σπλάγχνον προπαρασκευάζειν τῷ ἥπατι τὸν ἐκ τῶν σιτίων χυμὸν εἰς αἵματος γένεσιν.*

Galenus, cum ſciret, in unaquaque coctione duplex eſſe excrementum, Tenue & Craſſum; in coctione autem hepatis præſtò eſſet, omnibuſque confeſſum alterum, Tenue: conſtituit in liene eſſe alterum, Craſſum videlicet, quod Melancholiam etiam appellat. Hac de re videre eſt 4. uſ part. 4. & 15. 5. uſ. part. 6. 2. Tac. nat. 9. 1. San. tuen. 12. 2. ad Glauc. 10. 13. Meth 16. 1. Aph. 22. 4. Aph. 21. 1. Humor. 1. de Atrab. 6. 7. & 8. nec non alia loca.

Hæc ſententia apud pleroſque omnes, non Medicos tantùm, ſed & Philoſophos tam eſt grata & accepta, ut nefas penè ſit contra hiſcere. Sed enim cum Natura ipſa inclamet omnes alta voce, jubeatque & velit, ut ſe, geniumque ſuum ſequantur: ignavi fuerit, demiſſis auriculis, ovium ad inſtar, ſequi arietem ſuum cum balatu.

Arabibus video hoc tribui, Lienem eſſe factum ad refrigerium cordis. Meminit Veſal. Bonamicus, Maſſaria, alii.

In hac varietate quid faciendum eſt? De Phi-

Philoſophi officio non dicam, ne videar πολυπραγμονεῖν. Certè, tantò honeſtius eſt Medico diligenter in hac requirere: quantò inhoneſtius eſt negligere. Quid enim? Promittit Medicus ſe velle & poſſe reſtituere lieni actionem ſuam: &, quæ ſit actio illa, ignoret?

De inſtrumentis coctioni ſervientibus.

CAP. III.

IN hujus itaque poſſeſſionem ut venire poſſit, hinc videtur ſumendum eſſe orationis exordium.

Inſtrumenta coctionis ſeu nutritionis neceſſariò requirebant duo, Alterum, ut multa eſſent, Alterum, ut ea ipſa genere diverſa, ceu pulcrè ratiocinatur Gal. 1. Fac. nat. 10.

Multa. Cum enim actio facultatis nutricis ſit adſimilatio; fieri autem non poſſit, ut adſimilentur, mutenturque in ſe invicem ulla, niſi ſocietatem, cognationemque in qualitatibus inter ſe habeant: non quodvis animal nutritur cibo quovis, nec illo protinus. Sed nec in uno eodemque animali fit nutritio, niſi poſt aliquam multas alterationes, plures,

pauciores, pro diversitate partium nutriendarum. Ut enim flavum fiat rubrum,& contrà rubrum flavum: unica & simplex fortè satis est alteratiò. At, ut album fiat nigrum,& contrà:opus est alterationib.intermediis plurimis v.g. Ex pane, qui albus est. ut fiat sanguis, qui ruber est: profectò non sufficit una alteratio, sed oportet paulatim & per vices deponat alborem, eodemque modo acquirat ruborem. Rursus, Ex sanguine, qui rubor est, ut fiat os, quod album est: profectò non est satis semel alterari sanguinem, leviterque, sed multoties & per intimam substantiam, donec & dealbetur satis & incrassetur. Quamobrem opus habuit animal instrumentis plurimis, quorum singula præstarent alterationes singulas, quæque semper mutuò se exciperent, donec ex cibo dissimilimo fiat alimentum quàm similimum. Nullum enim perfectum & magnum opus repenté fit, & unà aggressione, totamque suam expolitionem ab uno instrumento accipere potest, inquit idem Gal. 6. Sent. Hipp. & Plat. 6. Quivis autem intelligit, tantò majorem instrumentorum copiam requiri, quantò animal ipsum perfectius est, ut jam antè dixi.

Diversa. Cum enim alimentum, per os assumtum sæpè unà cum partibus verè alimentariis,multas habeat partes à naturâ partium nutri-

nutriendarum alienas; & verò illæ ſecerni omninò debeant, antequam quidquam fiat: debuerunt adeſſe, non illa tantum, quæ coquunt, ſed & quæ excrementa excipiant, & extra corpus abducant v. g. herbæ pleræque omnes, uno verbo, gramen, quo veterina aluntur, ſi ad hominem compares, merum eſt excrementum, ideò homo nutriri illo non poteſt. Rhaphanus poteſt nutrire, ſed, quod illius nutrit, valdè paucum eſt, multum contrà, quod excrementoſum. Caro bubula, agnina, &c. poteſt nutrire; ſed quod illius nutrit, plurimum, exiguum contrà, quod excrementoſum eſt. Ergò ut ablegari poſſit è corpore, ſi fortè contingat accipi aliquid prorſus inutile; ut etiam illud heterogeneum, quod in iis, quæ verè nutriunt, inutile eſt: debuerunt eſſe inſtrumenta, non tantùm multa, ſed & genere diverſa. Hinc idem Gal 6. Ex. Anat. 2 .5. uſ. part. 14. alia dicit eſſe facta prima ratione, alia ſecunda, alia tertia. Prima, quæ coctioni ſerviunt: ſecunda, quæ recipiendis excrementis: tertia, quæ iiſdem expurgandis. Hæc licet ex *Ariſtotele* ad numerum binarium redigere. Cum enim 3. part. 7. per accidens dicit illa eſſe, quæ excrementa colligunt & abducunt: per ſe eſſe illa præſupponit, quæ coctioni dicata ſunt. Nec fit id invito Gal. Cum enim 9. κ. τόπ. 2. docet,

Lienem juvare corpus per accidens, quatenus excrementum abducit: dici potest, exemplariter loqui. Quare si omnia talia sunt per accidens: per se suerint illa, quæ coquunt.

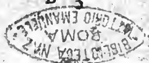
In utro ordine sit lien.
CAP. IV.

QUò igitur pertinet lien noster? Si Gal. audiamus non tantum loco jam citato, sed alijs omnibus, simpliciter est per accidens, quemadmodum etiam vesica fellea, cui ex adverso respondet de ipsius mente.

Apud Aristotelem non ita. Is enim, quia intuetur, nō hominem solum, ut Gal. sed omne animal: dicere quidem potest, Lien animali simpliciter accidit: quia datur animal quoddam, quod lienem non habet. Ideò non est ex rebus, quæ animalitatis essentiam ingrediuntur, ut de testibus loquitur Averroës. Ita vesica fellea simpliciter est per accidens quia, ut Philosophus 2. Hist. 15. & Gal. ipse 4. us. part. 12. docet, non in omnibus animalibus est, & in quibus non est, pori bilarij rectà ab hepate ad intestinum duodenum pergunt, effunduntque in illud, excrementuum suum. Ita, Renes & ve-

& vesica urinaria simpliciter sunt per accidens: quia, ut 2. Hist. 16. docetur, Ovipara ijs destituuntur. Quamobrem 3. Part. 7. ait: ὁ σπλὴν κατὰ συμβεβηκὸς ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχει τοῖς ἔχουσι, ὥσπερ τὰ περιττώματα, τὰ ἐν κοιλίᾳ, καὶ περὶ τὴν κύστιν. Quo loci cum Gaza omiserit illud τοῖς ἔχουσι: introduxit maximam obscuritatem. Quomodo enim in iis, in quibus non est, dici potest, vel per se esse, vel per accidens? Neque morari debet quemquam, quod ibidem non dicit, διόπερ ἐκλείπει ἔν τισιν: sed, διόπερ ἐκλείπει ἔν τισιν τὸ μέγεθος. Verisimile enim est, loqui illum, non de aliâ magnitudine, quam de quâ dixerat paulò antè, τοῖς μὴ ἐξ ἀνάγκης ἔχουσι, πάμμικρός ἐστι, ὥσπερ σημείου χάριν. Et mox: εἰς ὀλίγην παρείπωσις γίνεται, τὰ μὲν μέγαν ἔχει, τὰ δὲ σημείου χάριν. Et 2. Hist. 15. τὰ πολλὰ τῶν ᾠοτοκούντων, μικρὸν ἔχει τὸν σπλῆνα οὕτως, ὥστε λανθάνειν ὀλίγους τὴν αἴσθησιν. Hæc autem magnitudo cum non sit illa, quæ requiritur in liene, ut sit lien, hoc est, ut possit præesse officio illi, qvod à Philosopho lieni tribuitur; quis non permittat, Lienem tam exilem, qui usum lienis non implet, ne dici quidem lienem, nisi ὁμωνύμως, quo modo, inquam, oculus eburneus est oculus? Est lien, inquis, & dicitur, sed habet alium usum, servit unitati naturæ, ideoq; non est prorsus sine usu. Resp.

Usus ille, servire unitati, est alienus ab usu illo, de quo in doctrina de usu partium. Reverâ autem, adjicit oppositum. Servire enim unitati, quod ille ait, σημεῖα χάριν esse, est idem cum eo, Non esse, quod dicitur. Usus enim complet heic substantiam rei. Quid multa? τοῖς ἔχουσι quid opponitur? Certè τοῖς μὴ ἔχουσι. Quidni ergo dicere liceat, Ideò in quibusdam non est? & ita denique concludere, Lienem esse ideo per accidens, quia in quibusdam desit?

Verùm, quò trahit me φιλονεικία tua? Dicere, inquam, potest Aristoteles, Lienem esse simpliciter per accidens, quando nimirùm intuetur genus, seu totum ambitum animalium. At quando intuetur speciem, animal quoddam, v. g. hominem, qui lienem habet, non potest id dicere, quamvis Gal. possit. Huic enim, quia trahit merum, quale etiam, vesica fellea, excrementum: jure omni est in earum partium censu, quæ simpliciter sunt per accidens. Aristoteli autem, quia trahit excrementum non merum, sed quod coctione subsecuturâ ad frugem aliquam pervenire potest: non est prorsus in illo numero. Nimirum, vox excrementi est ὁμώνυμος, non tantùm quia aliud est utile, aliud inutile, sed quia ipsum etiam inutile, non habet eandem prorsus naturam. Modò enim significat id, quod

quod eandem perfectionem cum eo, cujus excrementum est, vel adipisci non potuit, vel adeptum tueri non potuit: Modò id, quod quoquo modo adipisci potest, nondum tamen est adeptum. Non in primâ igitur significatione, quomodo Gal. sed in secundâ, quomodo Aristot. accipit, audire oportet excrementum, cum dicitur, Lienem trahere excrementum. Expressè enim Aristot. ait, Lienem coquere excrementum suum, quod de alvo aut vesicâ non dicit.

An heic τὸ κατὰ συμβεβηκὸς abusivè dicitur pro δι' ἄλλο? Philosophus enim renes adesse ait, οὐκ ἐξ ἀνάγκης, ἀλλὰ τοῦ εὖ καὶ καλῶς ἕνεκεν. Et reverà partes illæ omnes, quæ abducunt excrementa, sunt necessariæ animali, non ad coctionem, quæ per se quæritur, sed ad excrementorum separationem, quæ propter aliud, propter coctionem, ut illa sit melior. Tale quid videtur etiam deduci posse ex I. Gen. 4. 5. 6. quâ de usu testium.

Videant hæc & considerent illi, qui pro maximo habent absurdo, Partem aliquam dici esse per accidens. Ut enim jam amoveam Aristotelem, Gal. ipse id dicit, ceu patet ex allatis. Videant etiam illi, qui audent ob id ipsum sociare Philosophum nostrum cum Erasistrato, quasi in hujus scholâ didi-

cerit. Quod ipsum præterquam quod σφάλμα χρονικὸν est ingens: arguit hominem in lectione Aristotelis hospitem. Sed ut in viam redeam.

An, quemadmodum hepar & lien ἐπαμφοτερίζουσιν inter viscera μονοφυῆ καὶ διφυῆ quod Aristoteles sæpè jam laudato 3. part. 7. docet: ita lien, in iis, in quibus est, ἐπαμφοτερίζει inter ea instrumenta, quæ sunt per se, & quæ per accidens, aut, si ita vis, per aliud? Nam quatenus trahit excrementum quoddam: eatenus per accidens est. Sed quatenus trahit excrementum tale, quod coctionem admittit: eatenus per se est. Hinc ibidem dicitur νόθον ἧπαρ. Facit enim, quod facit hepar: sed in materiâ ignobiliori. Quò fit, ut & ipsum faciat sanguinem, deponatque sanguinis excrementum quoddam, perinde ut hepar: sed sanguinem, neque tam bonum, neque tam multum. Eandem ob causam c. 4. præcedenti dicitur ἀντίζυγος τοῦ ἥπατος, non tantùm propter locum, sed & propter officium. Facit enim, quod hepar facit: sed non eâdem utitur fecilitate, qua reliqua ἀντίζυγα. Ren v. g. finister facit tantum, quantum dexter, & sic de aliis. Hoc videtur sibi voluisse Philosophus illis verbis, Naturam fecisse ἀνθ' ἑνὸς δύο, παραπλησίαν ἔχοντα φύσιν. Quod ipsum notare jubeo illos, qui ostensâ

mul-

multiplici, ut putant, lienis ab hepate, differentiâ, ostendisse se putant, lienem non posse sanguificare. Non enim habent *μίαν φύσιν*, ut renes, quos modò nominavi, sed *παραπλησίαν*, talé certè, quæ sanguificationi sit idonea. Hanc ipsam viciniam expressit illis etiam verbis, *Διὰ τὸ τὴν θέσιν ἔχειν, τὸ ἧπαρ ἐν τοῖς δεξιοῖς μᾶλλον, ἡ τοῦ σπληνὸς γέγονε φύσις, ὡς ἀναγκαίαν μὲν πως, μὴ λίαν δὲ πᾶσι τοῖς ζώοις.* Quasi dicere voluisset, Lien in sinistris, oppositus quidem est hepati in dextris, sed ita ut necessarius sit non omnibus animalibus. Quamobrem statim etiam subjungit, In quibus lien necessarius non erat, in iis hepar est *διμερὲς*, cujus altera & major pars in dextris est, altera & minor in sinistris. Et hoc inculcat etiam 2. Hist. 17. Quo modo intelligere oportet, quod de jecinoribus quorundam animalium dicitur, apud Philosophum utroque jam citato loco, Plin. l. 11. 37. Gell. 16. Noct. 15. Athenæ. 9. Dipnosoph.

Heic scire desiderat animus humanus duo 1. quæ animalia in universum lienem habeant? 2. Cur homo inter alia habeat?

Respondi jam supra ex 3. part. 4. *τὰ μάλιστ᾽ ἀπηκριβωμένα*, id est, absolutissima & perfectissima animalia habere. Hæc enim, ut ibi quoque dictum est, quia magnum habent instrumentorum omnium apparatum, & ideò

 alimen-

alimento indigent valdè elaborato; ut omnibus sufficere possit: opus habuerunt magno etiam concoctoriorum instrumentorū apparatu. Talia ferè, ut ex c. 7. seq. discitur, pulmonem habent magnum & sanguineum, ob quem multum bibunt, ut fiat chylus valdè dilutus. Quò fit, ut cum solum hepar non sufficiat coquendo chylo tam liquido, additus sit lien, qui suscipit partem operis, abducendo crudiorem & limosiorem chyli partem, eoque faciendo, quod hepar facit suo chylo. Eadem ventriculum habent membranaceum, qui chylum non satis feliciter concoquit. Contrà, quæ lienem non habent, pulmonem habent exiguum & exsanguem: vicissim autem κοιλίαν θερμὴν, ventriculum fervidum, ut rectè Gaza, quia carneum, ut aves omnes. Quò fit, ut cum parum bibant, ventriculus etiam optimè conficiat chylum: non opus, sit ullatenus liene. Ex his intelligitur alterum, Nempè, homo habet lienem, quia & pulmonem habet calidum, sanguineumque, & ventriculum membranaceum.

Iam, quia inclinatum est in sententiam Aristotelis, superest, ut proponatur & examinetur. Habet autem hanc 3. part. 7. his verbis: ὁ σπλὴν ἀντισπᾷ ἐκ τῆς κοιλίας τὰς ἰκμάδας τὰς περιττὰς, καὶ δύναται συμπέττειν, αἱματώδης ὤν.

Nuda verborum Aristotelis explicatio.

CAP. V.

Ὁ σπλὴν ἀντισπᾷ Lien divertit, ait Gaza, & attrahit, Hæc ἀντίσπασις ut intelligatur, oportet ex Anatomicis exercitiis id repetere. Vena, quæ ibi est, ubi sunt αἱ καλούμεναι πύλαι 7. Hist. 8. statim atque excidit hepate, ut loquuntur, dividitur in duos ramos insignes, quorum alter, qui inferior est, & dexter, Mesentericus dicitur, quia ad Mesentericum & intestina abit, inque ea totus penè consumitur: alter, qui superior est, & sinister, Splenicus dicitur, quia maximam partem τείνει εἰς τὸν σπλῆνα, καὶ ἀφανίζεται καὶ ἐπ' αὐτοῦ φλεβία εἰς τοῦτον, 3. Hist. 4. Ille, ubi, quem debuit ex intestinis traxit chylum; & jam in eo est, ut per dictas portas introducat in hepar: supervenit Hic, & partem ejus ἀντισπᾷ, quod intelligo ego, rapit sinistrorsum.

Hoc loco emergit dubium tale. Cum Naturæ perpetuum studium sit conjungendi venas cum arteriis; & verò heic etiam obser-

observatum sit idem: annon quemadmodum venæ trahunt chylum, etiam arteriæ trahant? Certè totidem sunt rami arteriæ magnæ, ramis venæ portæ attensi, quot sunt ipsius venæ portæ rami. Ut enim agā per πρωθύστερον. Cū ramus Mesentericus subdividatur postea in dextrum & sinistrum: sinistro quidem, secundum omnes divisiones respondet Mesenterica arteria inferior, quæ post emulgentes & spermaticas existit; dextro autem, pariter secundum omnes divisiones, respondet Mesenterica arteria superior, quæ, si non eâdem radice, certè valdè vicinâ pullulat cum Cœliaca arteriâ. Et hæc est, quæ respondet ramo Splenico in omnibus, præterquam in nomine. Ut enim splenicus, non tantum in splenem, sed & in ventriculum abit; non appellatur tamen à minori, sed majori parte: ita Cœliaca non tantùm in ventriculum, sed & in splenem abit; & dici debebat, non à minori parte, Cœliaca, sed à majori Splenica. Verùm, cum nominum cura debeat nobis esse exigua, non refert, Cœliaca, an splenica vocetur; modò hoc intelligatur.

Analogiam, quæ est inter venas & arterias has, persuadere, per Cœliacam non minus fieri ἀντίσπασιν quàm per Splenicum. Quod ita accipere oportet. Arteria Mesenterica utraque tot divisionibus hiat ad intestina, quot Mesen-

Mesentericus, subdivisus in dextrum & sinistrum; eædem divisiones suis extremitatibus non minus contingunt chylum, quàm venæ Mesenterici; eædem album quid, rubro permistum (constat autem inter Anatomicos, album id in venis esse chylum; rubrum sanguinem) ad sensum continēt. Quidni igitur Arteriæ etiam trahant chylum?

Fatetur hoc Gal. 3. Fac. nat. 13. Loquens enim de ventriculo, alimentum in intestina expellēte, ait, per tota intestina illud permeare, rapiq; à vasis quæ ad ea pertinent, plurimùm quidem à venis, parū quid autē ab arteriis, ut paulò pòst probabimus, ait. Id verò fit cap. 14. seq. quo de arteriarum in imo ventre tractione agens, à corde & viciñis venis trahere, ait. Neque enim (addit) ex intestinis & ventre, quæ adeò crassum, graveque nutrimentum in se habent, possunt aliquid, de quo ratio ulla sit habenda, in se transferre, cum prius impleantur levioribus. Et statim: Non est ergò mirandum, si ex ventre prorsùs exiguum, quantum scilicet exquisitissimè est confectum, in arterias venit, ceu leviore prius impletas. Et ultimis verbis c. 15. Fuerint sanè, inquit, hæc & iis quæ de arteriis suprà diximus, non parva testimonia. Ubique enim, qui conveniens simul & tenuis est sanguis,

guis, eo, qui talis non est, facilius trahentem sequitur. Itaque, cum, quando dilatantur, halitum, spiritum & tenuem sanguinem trahant: ejus, qui in ventre & intestinis est, succi, aut nihil, aut omninò trahunt perexiguum. Ad hæc loca se refert 4. us. part, 17. cum ait, Actionum facultates se complexum esse in libb. de fac. nat. veluti & quod orificia arteriarum, ad intestina protingentium, modicum quiddam cibi assumunt, plurimum autem venæ. Non quidquam proficit dum dicit, ob gravitatem & crassitiem alimenti intestinalis, ut sic dicam, non esse ἄξιον λόγου id quod arteriæ trahunt. Si enim est βραχύ τι, licet id ipsum sit παντάπασι βραχὺ, ἢ παντελῶς ὀλίγον: est tamen aliquid, ut dici possit, & dicatur ab ipsomet τροφὴ, quamvis ὀλίγη.

Reverà autem præter causam extenuat, ignarus quippe, quo deducere deberet, si multum esset. Sed non sublevat: Quæro enim, quò deducat parum illud?

Ad cor videtur velle deducere, cum ait, ἀκριβῶς κατειργασμένον, exquisitè confectum & elaboratum esse id, quod arteriæ trahunt, ideoque à naturâ cordis non valdè alienum. Nec videtur aliter fieri posse, si consideremus arteriarum semitam. Quò factum est, ut superiori seculo constanter id affirmâr t

Con-

Constantius Varolus, Anatomicus Bononiensis. At verò cum ad initium Aortæ tres sint valvulæ σιγμοειδεῖς, quæ ingressum ad interiora prohibent, chyli præcipuè, ut Piccolom. docet ex Hip. l. de corde: non licet id nobis dicere. Accedit alia causa, quæ ex eodem Hip. libro affertur. chylum non esse cordi κατὰ φύσιν. Sed sit sanè illi naturalissimus: manet tamen, Naturæ consilium fuit, nolle aliquid ingredi ibi. Hanc ob causam ita fabricata est valvulas, ut dictum est. Si itaque aliquid ingreditur tamen, sequetur, Naturam ineptè fuisse operosam in eo, quod fecit aliquid, quod usui illi, cui fecit, non satisfacit. O, inquiunt, stat naturæ suum consilium: fuit enim, non ut nihil ingrederetur, sed ne multum: ideò non exactè clauduntur valvulæ: Inquã ego: unde hoc didicistis? Sed sit sanè & hoc. Concedam enim valvulas non exactò claudi: per illas tamen angustias, non potest tantum ingredi, quantum arteriæ tàm numerosæ trahunt. Nam & hoc considerandum est, si maximè ita sit, ut Gal. docuit, arteriàs singulas valdè parum trahere: quod ipsum tamen evidenti ratione negari potest, & astrui, plus trahere quàm venas, quia cum pulsu trahunt: non tamen parum erit, si conferatur in

unum

unum acervum, quod ſingulæ traxerunt. Sed ſit ſanè vel parum vel multum: quò it illud? In Cor? Nullatenus poteſt, propter cauſas allatas.

An confugere nobis licet ad analogiam, & dicere, Quemadmodum, dum Meſentericus vult inferre in hepar chylum totum; non permittit id autem illi Splenicus, qui facit ἀντίσπασιν: ita, dum Meſenterica utraque ſurſum vehit chylum ſuum, ut offerat cordi; ſupervenit Cœliaca ſeu Splenica, & facit ἀντίσπασιν, priori non diſſimilem? Ita enim nos expediemus, ab illa difficultate, quæ diu torſit optimos quoſque, Quò eat chylus, ab arteriis attractus, cum ad Cor ire non poſſit? Huic rei habebimus faventem Ariſtotelē, qui 4. part. 4. & de Spir. 5. (modò is liber ipſius eſt) tàm venas quàm arterias Meſaraicas ait trahere alimentum ex inteſtinis, & deponere ad venas, ſubintellige, majores, præcipuè, quibus partibus adhæreant ipſi viſcera, & ſtabiliunt, ceu ſuprà dictum eſt.

Subſiſtis fortè heic, quiſquis es, & cogitabundus tecum penſitas, Quomodo non miſceatur chylus in Aortam effuſus, cum ſanguine in eadem contento? Et, quomodo Cœliaca ſeu Splenica vehat ſolum chylum?

Ego verò tibi dico, Non vehit ſolum chylum, ſed ſanguini arterioſo miſtum. Quemadmo-

admodum enim Mesaraicæ unà cum chylo vehunt sanguinem, pro sui intestinorumque nutritione: ita Cœliaca sanguinem simul vehit, quo, cum venoso permisto, alitur lien, vicinæque partes quædam. Quomodo autem Cœliaca possit allicere omnem chylum, ne ille inquinet sanguinem, in Aortâ contentum: intelliges, ubi hoc consideraveris.

Gravitas & levitas naturalis tantum possunt, ut duobus sibi superimpositis invicem vitris, in quorum superiore aqua continetur, in inferiore vinum: aqua descendat, vinum ascendat ita, ut neque in aquâ vinum, neque in vino aquam animadvertas. Et non possint tantum corpora nostra, in quibus, propter nobilioris animæ præsentiam, omnia naturæ opera perfectiora sunt, ut loquitur Paræus? Hunc tu vide lib. 10. Chirurgiæ suæ c. 12. sed præcipuè lib. 16. c. 49. Adde verò etiam Gal. 3. fac. nat. 13. Hâc enim de re disputare, hujus loci non est.

Ἐκ τῆς κοιλίας, Ex ventriculo, Gaza) Apud Philosophum 2. part. 3. part. 14. 1. Gen. 18. 4. Meteorol. 3. & alibi, ἡ ἄνω κοιλία dicitur id, quod nobis ventriculus: ἡ κάτω κοιλία, Colum cum reliquis intestinis crassis: quod in medio est utriusque, ἡ νῆστις. Heic quam κοιλίαν intelligat, meritò dubites. Nam 1. Hist. 17. expressè ait, Lienem esse appensum

cerit. Quod ipsum præterquam quod σφάλμα χρονικὸν est ingens: arguit hominem in lectione Aristotelis hospitem. Sed ut in viam redeam.

An, quemadmodum hepar & lien ἐπαμφοτερίζουσιν inter viscera μονοφυῆ καὶ διφυῆ quod Aristoteles sæpè jam laudato 3. part. 7. docet: ita lien, in iis, in quibus est, ἐπαμφοτερίζει inter ea instrumenta, quæ sunt per se, & quæ per accidens, aut, si ita vis, per aliud? Nam quatenus trahit excrementum quoddam: eatenus per accidens est. Sed quatenus trahit excrementum tale, quod coctionem admittit: eatenus per se est. Hinc ibidem dicitur νόθον ἧπαρ. Facit enim, quod facit hepar: sed in materiâ ignobiliori. Quò fit, ut & ipsum faciat sanguinem, deponatque sanguinis excrementum quoddam, perinde ut hepar: sed sanguinem, neque tam bonum, neque tam multum. Eandem ob causam c. 4. præcedenti dicitur ἀντίζυγος τοῦ ἥπατος, non tantùm propter locum, sed & propter officium. Facit enim, quod hepar facit: sed non eâdem utitur fecilitate, qua reliqua ἀντίζυγα. Ren v. g. finister facit tantum, quantum dexter, & sic de aliis. Hoc videtur sibi voluisse Philosophus illis verbis, Naturam fecisse αἰθ' ἑνὸς δύο, παραπλησίαν ἔχοντα φύσιν. Quod ipsum notare jubeo illos, qui ostensâ

mul-

multiplici, ut putant, lienis ab hepate, differentiâ, ostendisse se putant, lienem non posse sanguificare. Non enim habent μίαν φύσιν, ut renes, quos modò nominavi, sed παραπλησίαν, talē certè, quæ sanguificationi sit idonea. Hanc ipsam viciniam expressit illis etiam verbis, διὰ τὸ τὴν θέσιν ἔχειν τὸ ἧπαρ ἐν τοῖς δεξιοῖς μᾶλλον, ἡ τοῦ σπληνὸς γέγονε φύσις, ὡς ἀναγκαίαν μὲν πῶς, μὴ λίαν δὲ πᾶσι τοῖς ζώοις. Quasi dicere voluisset, Lien in sinistris, oppositus quidem est hepati in dextris, sed ita ut necessarius sit non omnibus animalibus. Quamobrem statim etiam subjungit, In quibus lien necessarius non erat, in iis hepar est διμερὲς, cujus altera & major pars in dextris est, altera & minor in sinistris. Et hoc inculcat etiam 2. Hist. 17. Quo modo intelligere oportet, quod de jecinoribus quorundam animalium dicitur, apud Philosophum utroque jam citato loco, Plin. l. 11. 37. Gell. 16. Noct. 15. Athenæ. 9. Dipnosoph.

Heic scire desiderat animus humanus duo 1. quæ animalia in universum lienem habeant? 2. Cur homo inter alia habeat?

Respondi jam supra ex 3. part. 4 τὰ μάλιστ' ἀπηκριβωμένα, id est, absolutissima & perfectissima animalia habere. Hæc enim, ut ibi quoque dictum est, quia magnum habent instrumentorum omnium apparatum, & ideò

alimento indigent valdè elaborato; ut omnibus ſufficere poſſit: opus habuerunt magno etiam concoctoriorum inſtrumentorũ apparatu. Talia ferè, ut ex c. 7. ſeq. diſcitur, pulmonem habent magnum & ſanguineum, ob quem multum bibunt, ut fiat chylus valdè dilutus. Quò fit, ut cum ſolum hepar non ſufficiat coquendo chylo tam liquido, additus ſit lien, qui ſuſcipit partem operis, abducendo crudiorem & limoſiorem chyli partem, eoque faciendo, quod hepar facit ſuo chylo. Eadem ventriculum habent membranaceum, qui chylum non ſatis feliciter concoquit. Contrà, quæ lienem non habent, pulmonem habent exiguum & exſanguem: viciſſim autem *κοιλίαν θερμὴν*, ventriculum fervidum, ut rectè Gaza, quia carneum, ut aves omnes. Quò fit, ut cum parum bibant, ventriculus etiam optimè conficiat chylum: non opus, ſit ullatenus liene. Ex his intelligitur alterum, Nempè, homo habet lienem, quia & pulmonem habet calidum, ſanguineumque, & ventriculum membranaceum.

Iam, quia inclinatum eſt in ſententiam Ariſtotelis, ſupereſt, ut proponatur & examinetur. Habet autem hanc 3. part. 7. his verbis: *ὁ σπλὴν ἀντισπᾷ ἐκ τῆς κοιλίας τὰς ἰκμάδας τὰς περιττὰς, καὶ δύναται συμπέττειν, αἱματώδης ὤν.*

Nuda

Nuda verborum Aristotelis explicatio.

CAP. V.

Ὁ σπλὴν ἀντισπᾷ Lien divertit, ait Gaza, & attrahit, Hæc ἀντίσπασις ut intelligatur, oportet ex Anatomicis exercitiis id repetere. Vena, quæ ibi est, ubi sunt αἱ καλούμεναι πύλαι 7. Hist. 8. statim atque excidit hepate, ut loquuntur, dividitur in duos ramos insignes, quorum alter, qui inferior est, & dexter, Mesentericus dicitur, quia ad Mesentericum & intestina abit, inque ea totus penè consumitur: alter, qui superior est, & sinister, Splenicus dicitur, quia maximam partem τείνει εἰς τὸν σπλῆνα, καὶ ἀφανίζεται τὰ ἐπ' αὐτοῦ φλέβια εἰς τοῦτον, 3. Hist. 4. Ille, ubi, quem debuit ex intestinis traxit chylum; & jam in eo est, ut per dictas portas introducat in hepar: supervenit Hic, & partem ejus ἀντισπᾷ, quod intelligo ego, rapit sinistrorsum.

Hoc loco emergit dubium tale. Cum Naturæ perpetuum studium sit conjungendi venas cum arteriis; & verò heic etiam obser-

obſervatum ſit idem : annon quemadmodum venæ trahunt chylum,etiam arteriæ trahant? Certè totidem ſunt rami arteriæ magnæ, ramis venæ portæ attenſi, quot ſunt ipſius venæ portæ rami. Ut enim agā per πρωθύστερον, Cū ramus Meſentericus ſubdividatur poſteà in dextrum & ſiniſtrum : ſiniſtro quidem,ſecundum omnes diviſiones reſpondet Meſenterica arteria inferior, quæ poſt emulgentes & ſpermaticas exiſtit; dextro autem, pariter ſecundum omnes diviſiones, reſpondet Meſenterica arteria ſuperior, quæ, ſi non eâdem radice, certè valdè vicinâ pullulat cum Cœliaca arteriâ. Et hæc eſt, quæ reſpondet ramo Splenico in omnibus, præterquam in nomine. Ut enim ſplenicus, non tantum in ſplenem,ſed & in ventriculum abit; non appellatur tamen à minori, ſed majori parte : ita Cœliaca non tantûm in ventriculum, ſed & in ſplenem abit; & dici debebat, non à minori parte, Cœliaca, ſed à majori Splenica. Verùm, cum nominum cura debeat nobis eſſe exigua, non refert, Cœliaca, an ſplenica vocetur : modò hoc intelligatur.

Analogiam, quæ eſt inter venas & arterias has, perſuadere, per Cœliacam non minus fieri ἀντίσπασιν quàm per Splenicum. Quod ita accipere oportet. Arteria Meſenterica utraque tot diviſionibus hiat ad inteſtina,quot

Meſen-

Mesentericus, subdivisus in dextrum & sinistrum: eædem divisiones suis extremitatibus non minus contingunt chylum, quàm venæ Mesenterici: eædem album quid, rubro permistum (constat autem inter Anatomicos, album id in venis esse chylum; rubrum sanguinem) ad sensum continēt. Quidni igitur Arteriæ etiam trahant chylum?

Fatetur hoc Gal. 3. Fac. nat. 13. Loquens enim de ventriculo, alimentum in intestina expellēte, ait, per tota intestina illud permeare, rapiq; à vasis quæ ad ea pertinent, plurimùm quidem à venis, parū quid autē ab arteriis, ut paulò pòst probabimus, ait. Id verò fit cap. 14. seq. quo de arteriarum in imo ventre tractione agens, à corde & vicinis venis trahere, ait. Neque enim (addit) ex intestinis & ventre, quæ adeò crassum, graveque nutrimentum in se habent, possunt aliquid, de quo ratio ulla sit habenda, in se transferre, cum prius impleantur levioribus. Et statim: Non est ergò mirandum, si ex ventre prorsùs exiguum, quantum scilicet exquisitissimè est confectum, in arterias venit, ceu leviore prius impletas. Et ultimis verbis c. 15. Fuerint sanè, inquit, hæc & iis quæ de arteriis suprà diximus, non parva testimonia. Ubique enim, qui conveniens simul & tenuis est sanguis,

Constantius Varolus, Anatomicus Bononiensis. At verò cum ad initium Aortæ tres sint valvulæ σιγμοειδεῖς, quæ ingressum ad interiora prohibent, chyli præcipuè, ut Piccolom. docet ex Hip. l. de corde: non licet id nobis dicere. Accedit alia causa, quæ ex eodem Hip. libro affertur. chylum non esse cordi κατὰ φύσιν. Sed sit sanè illi naturalissimus: manet tamen, Naturæ consilium fuit, nolle aliquid ingredi ibi. Hanc ob causam ita fabricata est valvulas, ut dictum est. Si itaque aliquid ingreditur tamen, sequetur, Naturam ineptè fuisse operosam in eo, quod fecit aliquid, quod usui illi, cui fecit, non satisfacit. O, inquiunt, stat naturæ suum consilium: fuit enim, non ut nihil ingrederetur, sed ne multum: ideò non exactè clauduntur valvulæ: Inquã ego: unde hoc didicistis? Sed sit sanè & hoc. Concedam enim valvulas non exactò claudi: per illas tamen angustias, non potest tantum ingredi, quantum arteriæ tàm numerosæ trahunt. Nam & hoc considerandum est, si maximè ita sit, ut Gal. docuit, arterias singulas valdè parum trahere: quod ipsum tamen evidenti ratione negari potest, & astrui, plus trahere quàm venas, quia cum pulsu trahunt: non tamen parum erit, si conferatur in unum

unum acervum, quod singulæ traxerunt. Sed sit sanè vel parum vel multum: quò it illud? In Cor? Nullatenus potest, propter causas allatas.

An confugere nobis licet ad analogiam, & dicere, Quemadmodum, dum Mesentericus vult inferre in hepar chylum totum; non permittit id autem illi Splenicus, qui facit ἀντίσπασιν: ita, dum Mesenterica utraque sursum vehit chylum suum, ut offerat cordi; supervenit Cœliaca seu Splenica, & facit ἀντίσπασιν, priori non dissimilem? Ita enim nos expediemus, ab illa difficultate, quæ diu torsit optimos quosque, Quò eat chylus, ab arteriis attractus, cum ad Cor ire non possit? Huic rei habebimus faventem Aristotelē, qui 4. part. 4. & de Spir. 5. (modò is liber ipsius est) tàm venas quàm arterias Mesaraicas ait trahere alimentum ex intestinis, & deponere ad venas, subintellige, majores, præcipuè, quibus partibus adhæreant ipsi viscera, & stabiliunt, ceu suprà dictum est.

Subsistis fortè heic, quisquis es, & cogitabundus tecum pensitas, Quomodo non misceatur chylus in Aortam effusus, cum sanguine in eadem contento? Et, quomodo Cœliaca seu Splenica vehat solum chylum?

Ego verò tibi dico, Non vehit solum chylum, sed sanguini arterioso mistum. *Quemadmo-*

admodum enim Mesaraicæ unà cum chylo vehunt sanguinem, pro sui intestinorumque nutritione: ita Cœliaca sanguinem simul vehit, quo, cum venoso permisto, alitur lien, vicinæque partes quædam. Quomodo autem Cœliaca possit allicere omnem chylum, ne ille inquinet sanguinem, in Aortâ contentum: intelliges, ubi hoc consideraveris.

Gravitas & levitas naturalis tantum possunt, ut duobus sibi superimpositis invicem vitris, in quorum superiore aqua continetur, in inferiore vinum: aqua descendat, vinum ascendat ita, ut neque in aquâ vinum, neque in vino aquam animadvertas. Et non possint tantum corpora nostra, in quibus, propter nobilioris animæ præsentiam, omnia naturæ opera perfectiora sunt, ut loquitur Paræus? Hunc tu vide lib. 10. Chirurgiæ suæ c. 12. sed præcipuè lib. 16. c. 49. Adde verò etiam Gal. 3. fac. nat. 13. Hâc enim de re disputare, hujus loci non est.

Ἐκ τῆς κοιλίας, Ex ventriculo, Gaza) Apud Philosophum 2. part. 3. part. 14. 1. Gen. 18. 4. Meteorol. 3. & alibi, ἡ ἄνω κοιλία dicitur id, quod nobis ventriculus: ἡ κάτω κοιλία, Colum cum reliquis intestinis crassis: quod in medio est utriusque, ἡ νῆστις. Heic quam κοιλίαν intelligat, meritò dubites. Nam 1. Hist. 17. expressè ait, Lienem esse appensum

τῇ κάτω κοιλίᾳ. Et heic dum loquitur περὶ τῶν περιττωμάτων τῆς κοιλίας; nec non περὶ τῆς σκληρότητ@- τῆς κοιλίας in ſpleneticis: videtur idem velle. Contrà cùm in inferiore ventre ſit τὸ ἄχρηστον ἤδη περίττωμα, vacuato jam utili omni ἐκ τῇ καλȣμένῃ νήστει: quomodo veriſimile eſt, lienem inde accipere aliquid? Quare Gaza, & plerique alii, intelligunt de ventre ſuperiore, quem abſolutè ventriculum dicimus. Qui ſenſus cum manifeſtè pugnet cum antedictis, non poſſumus ſtare cum iſtis. Quare ita dicimus, In priſcâ & rudiori Anatomia ſæpè plus tribuebatur rationi, quàm ſenſui. Et quia rationabile erat, τὰς ἱκμάδας τὰς περιττὰς, de quibus jam dicetur, detrudi cum aliis excrementis in locum illum inferiorem: ſcripſit etiam Ariſtoteles lienem inde petere. Nos autem ex nova & diligenti Anatomia ſcimus, Lienem accipere ἐκ τῇ καλȣμένῃ νήστει per ramos Splenicos Venæ Portæ & Arteriæ magnæ, ut dictum eſt.

Hanc Ariſtotelis interpretationem, non eſſe novam, patet ex autore l. de uſ. reſp. qui eſt inter ſpurios Gal. Quæ verba notare jubeo Bonamicum, & deſiſtere ab actione, quã Veſalio intendit. Recenſens enim ille Ariſtotelis de uſu lienis ſententiam, Trahere illum, ait, ſuccum cibi ab inteſtinis per medium Meſen-

Mesentericum. Nec refert, quis fuerit hic: hoc enim tantùm desideratur, ut doceatur, Non esse rem novam, ita interpretari Aristotelem, ut jam interpretati sumus.

Quid autem? Si τῆς κοιλίας vocabulum accipiatur, non de omni illo, quod infra septum est, ut Bonamicus 1. Alim. 32. vult, seu de abdomine toto, sed de ventriculo unà cum omnibus intestinis, ut sæpè accipit Gal. v. g. 1. Alim. 1. 2. Sent. Hipp. 8. 3. Caus. sympt. 2. Quamvis enim in intestinis crassis excrementum sit ferè tantum: annumeratur tamen à veteribus (Aristotelem intelligo 2. part. 3.) instrumentis nutritoriis, ut Gal. ait 5. us. part. 13.

Τὰς ἰκμάδας) Vapores, Gaza: sed malè, Bonamico etiam judice l. c. pejus illi, qui, Interpretibus addicti, συνώνυμον afferre volentes, Flatus dicunt. Neutris enim debetur πέψις, de quâ in hoc ipso vestigio, & alibi sæpè. Humiditates igitur seu humores vertere oportet, & adstringere ad id, quod χυλὸν speciatim dixerunt Medici. Hunc enim quia indubitatò trahit hepar, lien autem est nothum hepar: trahet utique & lien.

Τὰς ἰκμάδας τὰς πέψιοσας) Iam enim conjungere oportet, ut planè videatur, Quis sit chylus ille, quem lien divertit & attrahit? Cæterùm, ut ibi; ita hîc quoque Gaza cespi-

tat. τὸ περιοσὸν enim vacans vertit, quod alii in vagans transmutarunt, nisi librariorum culpâ id factum est. Licet enim, quod περιοσὸν est, vacet, quod est, inutile sit, & de excrementi naturâ; novum tamen est, & lectoris animum aliorsum ducit. Quandò igitur Gaza ipse τὸ περιοσὸν καὶ τὸ περίπλωμα libenter interpretatur excrementum, & excrementosum: cur heic sine causa muginatur, ut veteri utar vocabulo? Quamobrem ἰκμάδες περιοσαὶ jam erunt humores excrementitii, aut, ut propius dicam, chylus excrementitius.

Τὸ excrementum autem quia est τῶν πρός τι, cujus excrementum est id, quod lien trahit? Hepatis. Sed quomodo? Hoc nempè. Cum animalia, quæ lienem habent, dicta sint duo habere, pulmonem calidum, sitis multæ causam, & ventriculum membranaceum, concoctionis deterioris (præsertim, cum sit chylus tàm liquidus) signum: non potest non chylus esse valdè ἑτερογενὴς, putate, ut multæ ibi sint partes alienæ à natura sanguinis, quem Natura intendit. Hepar igitur, quia sanguineum est eximiè, trahit ex chylo id duntaxat, quod sibi analogum est, videlicet, quod maximè sanguineum est, quodque (ut explicatius dicam) maximè temperatum est, mistis ad unguem quatuor elementis inter

ſe. Quod autem relinquit, quod in copia etiam minus eſt, jam excrementum ipſius eſt. Id verò non poteſt non valdè liquidum fluidumque eſſe, ammiſtis ſedibus terrenis non paucis, quæ, ob craſſitiem, hepar (quod multò ſolidius eſt liene) permeare non poſſunt. Hoc totum ne ibi ſtagnet, periculumque aliquod creet animali; & verò, ne natura videatur eſſe parum per-ita rei familiaris, deſerendo aliquid, & negligendo, ex quo corpus ſentite poſſit commodum: Lien ante ipſas portas accipit, & trahit ad ſe, quippe ſibi analogum. ὑγρὸς enim eſt lien, 3. part. 7. ideò delectatur aqua. σπογγοειδὴς καὶ μανὸς, κοῖλός τε eſt idem, 1. de Morb. 4. uſ. part. 15. & in Timæo: ideò fecem terrenam & craſſam facilius imbibit.

Hæc cauſa fuit Hipp. 1. Cur modò ὕδωρ appellarit, modò μέλαν, ἢ μέλαιναν χολὴν? Illud quidem, à prædominio aquæ, quæ in Melancholicis omnibus exuberat, ut patebit ex dicendis: Hoc autem à terreo limo, qui niger eſt, ob ἐμπύρευμα, de quo infrà. Ex tali autem chylo fit neceſſariò talis ſanguis, qualis dictus eſt ex Hipp. Ichoroſus & tenuis. Is verò præcipuè evidens eſt in Melancholicis, ut infrà quoq; dicetur.

Dicis, ſed unde ſcis, Hippocratem & Ariſtotelem locutum eſſe de eadem re? Inde,

 quia

quia uterque, non eodem tantùm modo loquitur, ſed etiam eodem utitur argumentandi genere. Ariſtoteles enim ſanguinem ἰχωροειδῆ καὶ λεπτὸν, Hipp. dictum, vocat ὑδαρῆ, ut ſuprà dictum eſt. Ariſtoteles etiam utitur eodem argumento, à ſtatu præter naturam petito, ad ſtatum ſecundum naturam. Si, vult dicere 3 part. 7. ſplen malè affectus poteſt facere, ut alvus vel dura ſit, vel ſicca: utique ſplen benè affectus idem poteſt. Facit autem remittendo aut aliò mittendo humiditates, quas ex inteſtinis traxit. Cæterùm de ſenſu hujus loci infrà.

Quid? ſi dicam, Melancholiam Galeni eſſe eandem cum utroque (Hipp. & Ariſtotelis) excremento. Videri enim vult Gal. quamvis loci ſuprà allati aliud perſuadeant, Melancholiam ſuam eſſe eandem cum Melancholiâ Hippocraticâ. At hæc cum Ariſtotelicâ eſt eadem. Ergò. Prætereà Gal. ex ſuâ Melancholiâ facit ſanguinem λεπτὸν, καὶ μέλανα, ut indicatum jam fuit. Is autem an & quomodo differat ab ichoroſo tenuique Hipp. itemque aquoſo Ariſtotelis, dic age?

Καὶ δύναται συμπέπτειν) Explicat Philoſophus, De quali excremento ſibi ſit ſermo? Non tali, quod prorſus eſt inutile, omnemq; reſpuit nitorem adeò ut præſtet quàm ocyſſimè

ſimè è corpore pelli: ſed tali, quod admittit etiam aliquam Naturæ diligentiam. Oportet autem explicare hæc ex iis, quæ paullò antè dixit Philoſophus. τὸ ἧπαρ καὶ ὁ σπλὴν βοηθεῖ πρὸς τὴν πέψιν τῆς τροφῆς. Ἔναιμα γὰρ ὄντα, θερμὴν ἔχει φύσιν. Ideò ultimò ſuper addit,

Αἱματώδης ὤν) Quo ipſo refutatur Accorambonius, qui Notis in hunc locum exponit τὸ συμπέπτειν ex Gal. de excrementi melancholici ſubductione. Si enim hoc ita eſſet, & alvus & veſica dici poſſent συμπέπτειν apud Ariſtotelem. At non poſſunt, propter hanc cauſam. Ἔναιμα enim non ſunt, ἢ αἱματώδη.

Intelligitur hinc etiam, Albertum Magnum non poſſe τὸ συμπέπτειν explicare de adjumento concoctionis, quod lien præſtat ventriculo. Non tantùm enim integer contextus oſtendit, Ariſtotelem loqui de coctione lienis propriâ: ſed & ratio addita evincit. Adjumentum etiam illud præſtant quædam non ſanguinea, ceu de omento doceri poteſt ex 4. part. 3. καταχρῆται, inquit, ἡ φύσις αὐτῷ, πρὸς τὴν εὐπεψίαν τῆς τροφῆς, ὅπως ῥᾶον πέττῃ καὶ θᾶσσον τὴν τροφὴν τὰ ζῶα. Quibus ex verbis fortè etiã hoc colligi poteſt, Ariſtotelẽ de adjumento illo aliter loqui, quam de ipſâ actione. Subdit enim, etiã τὸ παρακείμενον ἧπαρ

habere hunc abusum. Cæterùm, quòd præter omentum reliqua viscera etiam sint ventriculo οἷον θερμάσματα, quasi foculi quidam, pulcrè docet Gal. 3. Fac. nat. 7. 4. us. part. 7. 8. & 9.

Mens Aristotelis repetita additâ explicatione ex Naturæ libro.

CAP. VI.

ERgò hoc vult denique Philosophus. Lien trahit chyli partem illam, quæ hepati analoga non est, & ex eo sanguinem facit, adeoq; cum hepate est officina sanguinis, quem venosum dicunt Medici. Tamen Lienis non est ea felicitas, quæ hepatis. Hoc enim cum sanguinem facit multum, eumque bonum & laudabilem, ex chylo quippe bono & laudabili: ille sanguinem facit paucum, & non usque adeò bonum, vitio, non tàm substantiæ frigidioris (quod Vall. vult) quàm materiæ. Est autem sanguis ille, uno verbo, tenuis & aqueus.

Hæc lienis actio quia est coctio quædam; in omni autem coctione fit separatio utilis ab inutili: non potest non heic etiam fieri tale quid.

Utile

Utile igitur quod est vertit lien in alimentum tâm proprium, quâm partium quarundam vicinarum, cum quibus per vasa societatem habet, v. g. omenti, mesenterii, intestini tenuis, coli, ventriculi, &c.

Inutile, quia valde heterogenes est, aqueum quippe & terreum, pro ratione videlicet, utriusque hujus elementi prædominantis, necessariò vacuat per vias convenientes.

Quod enim aqueum est, vel ad alvum deponit, vel ad renes. & vesicam, vel in habitum corporis, vel denique in ventriculum.

Quod terreum est, ob gravitatem suam deorsum it per vasa ad anum ducentia, & vel cum, vel sine alvi excrementis vacuatur.

Utrisque hujus (ut sic dicam) excrementi vacuatio ubi non succedit, morbi fiunt, in quibus neque omnia symptomata sunt à crassis humoribus, neque omnia à tenuibus; prævalent autem modò hæc, modò illa. Omnes autem sunt contumaces, parumque in illis curandis proficiunt Medici.

Hæc est ὑποτύπωσις totius negotii. Quod ut ne quem ob exilitatē fugiat: oportet (& id imtatione Aristotelis) idē διαῤῥήδην διαγράφειν, beneficio accepto à Recentioribus, non Anatomicis tantùm, sed & practicis,

 Lie-

Lienem trahere chylum.

CAP. VII.

HUjus rei argumenta partim à ramo venæ portæ ſplenico ducuntur, partim ab ipſo liene.

Et licet concluſum ſit, non tantùm venam trahere, ſed & arteriam: tamen quia res in venâ eſt clarior, de illâ loquar tantùm.

1. Igitur argumentum eſt à ſubſtantiâ venæ portæ. Quæ venæ eandem ſubſtantiæ ſpeciem habent, illæ quoque eandem actionem obtinent, At venæ portæ ramus dexter & ſiniſter eandem ſubſtantiæ ſpeciem habent, ad ſenſum etiam, Ergò. Illa autem actio eſt, vehere chylum. Major probatur ex 6. Sent. Hipp. & Plat. 8. ubi dicitur, propriam cujuſlibet partis actionem ſequi propriam ſubſtantiæ partis illius ſpeciem.

Heic, ſi quis velit alia omnia ingerere de diverſitate rami Meſenterici à ramo ſplenico, & hujus quidem partem, quâ lienem ingreditur, caudam appellare, illius autem, quâ hepar, caput; velit etiam de ramis, de caudice ſeu trunco, de radice non pauca ſpargere: huic ego dicam, Si vena portæ cum plantis

com-

comparari debet, oportet partes cum partibus componere, v. g. Mesaraicas cum radicibus. Cum enim trahant alimentum ex intestinis, non secus ac radices è terrâ, 4. part. 4. cum his etiam non cum ramis conferri debent. Hinc sequetur, ut truncus seu caudex dicatur, ramus tantùm Mesentericus. Ut enim, postquam ex radicibus, in unum collectis, factus est truncus, dividitur is in ramos aliquot majores, quin rursus in minores, & hi iterum in minimos: ita de vena hac fit.

2. Ducitur à Rami splenici ortu, qui est à vena portæ, non autem ab hepate.

Hoc meliùs intelligitur ex antithesi Galenica. Ramus hic non potest vehere excrementum id, quod Gal. nobis pingit. Ipsomet enim dicente, Coctio fit, non in portis hepatis, sed in hepate ipso. At ramus hic substantiam hepatis ne forinsecus quidem attingit. Non solùm autem attingere debebat, sed & substantiam ipsius ingredi, siquidem eandem rationem cum poris choledochis habet. Et ingredi, non uno stomacho tàm lato, ut ipsus describit splenicum ♄, us. part. 6. sed non secus ac in vesica, quæ de sensu Gal. est ἀντίστροφος lienis, poris multis & angustis, per substantiam hepatis quaquaversum dispersis, ut terra hæc ex omnibus hepatis angulis conquiri possit, & cogi denique in unum, quemadmodum fit de bile. Quod

Quod quia non eſt, jam illi debent dicere, vel ſponte ſuâ, vel hepate expellente ire excrementum hoc ad lienem, liene interim otioſo. Ego verò non puto, illos quidquam horum dicturos Non primum, ne demnant Naturæ imperium ſuum. Non ſecundum, ne cum malo expellatur bonum. Non tertium, ne lienem orbent facultate illâ quam omnes aliæ partes habent, attrahendi ſua.

Iiſdem difficultatibus urgentur, qui ex 4. uſ. p. 15. 5. uſ. part. 6. 6. Loc. aff. 1. ita pingunt Gal. ſententiam, quaſi voluerit, Lienem trahere non merum excrementum, ſed bono ſanguini permiſtum, quia non ſecus ac renes trahat per amplum orificium. Hoc enim dum dicunt, dicere etiam debent, Lienem, ut Renes, ſeparare tantum ab excremento ſanguinem ſuum. At verò cùm dicunt, ſanguinem, in hepate factum, in liene denuò fieri: dicunt, quod per renum naturam fieri non poteſt, putà ut ſanguis maneat. Quid autem? Gal. ipſe 4. uſ. part. docet, Lienem per ſe facere ſanguinem, non factum accipere.

Sub hac nube latent, ni fallor, illi, qui dicunt, Lienem non facere, ſed perficere ſanguinem. Intelligo enim perfectionem, ut ſanguis fiat aptus alendo lieni: Ipſimet enim dicunt, Lienem nutriri, non craſſo illo, quod trahit, ſed tenuiori. At verò cum comparant

rant perfectionem hanc cum perfectione illâ, quam cor tribuit sanguini, longiùs abeunt, quàm unde reditus illis concedi possit.

Hinc ita infero, Splenicus trahit id, quod exortu suo contingit, At contingit chylum. Ergò.

3. Argumentum petitur, ab ejusdem rami progressu. Dividitur enim statim in ramos multos, quorum plurimi in ventriculum feruntur: quos si ramis Mesentericis compares, non ineptè dixeris, esse utrorumque idem officium. Una enim origo & una substantia designat unam actionem.

Hi rami quomodo possunt vehere excrementum Galenicum, cum in ventriculo generari ne per somnium quidem dixerit quispiam? Quin chylum vehere, concedit ipse Gal. 4. us. part. 1.7 8. & 17.

An propter hos lien est ventriculo proximior quàm hepati, ut video dicere illos, qui negant, medicamenta splenetica proficisci tàm longum iter, quàm vulgò creditur? Si enim de positu intelligere vellent, essent ineptiores, quàm ut opus sit verbis. Certè propter hos major est consensus ventriculi cum liene, quàm cum hepate, & per hos fiunt crebriores sanguinis vomitus, ut Rond. docet apud Cratonem Cons. 123. Per hos etiam Card. Cibò apud Valuerdam, aliisque omnibus fiunt

unt vomitus illi, quorum mentio fit infrà. Eadem est ratio crebriorum ex liene hæmorrhagiarum, de quibus Holl. in Conc. Com. 1. l. 2. Aph. 21. quamvis per alia vasa fiant illæ. Et est jam status hic præter naturam, ut benè distinguit Bonamicus.

Sed ut redeam, licet utrumque habeant rami hi, non secus ac Mesaraicæ: tamen, quemadmodum hæ potiori ratione serviunt chylo, ita illæ ventriculo, cum alimentum ferunt, sive id ex hepate accipiant, sive ex liene, quod nunc non definio. Hoc ut credam, auctoritas facit summi Anatomici, ejusdemque præceptoris mei observandissimi, D. Hieronymi Fabricii ab Aquapendente. Hunc enim docere nos memini, valdè exiguum esse, quod venæ dictæ ex ventriculo trahunt, quamdiu Mesaraicæ benè se habent. His autem obstructis, aliam inire viam Naturam, alienum non est ab ipsius prudentia.

Et hoc jubeo considerare illos, qui neglecto magno illo stomacho, ut Gal. appellare dixi, urgent venas has tantùm exiles, idque auctoritate Hipp. Has si præficere fortè volent tractioni excrementi Galenici: non est cur illos moremur. Cum enim longius absint ab hepate, quàm ipse stomachus: quî possunt id facere?

4. Ar-

4. Argumentum accipitur ab illius ejusdem rami in lienem insertione. Prorsus enim ut in hepate, venæ in plurimos parvos canales dispescitur qui, ut ibi quoque, per substantiam lienis disseminantur. Chylum igitur trahunt, ut hepatis quoque venæ.

At verò si excrementum traherent, debebat id, ut in vesica biliaria, recipi in cavitatem aliquam insignem, qualis in liene nulla est. Tantò magis debebat id autem esse, quantò crassius est hoc excrementum bile. Rursus tantò minus concedi id potest, quantò tenuiora sunt vasa lienis, & cum innumeris arteriis complicata, quæ faciunt denique, ut calor lienis jam sit alius à calore hepatis, possitque dici à Bonamico appropriatus.

Nec me movet, quod Gal l. de Atrab. 9. argumentum à similitudine cum vesica biliaria ductum vocat ridiculum, Quia in quibusdam animalibus vesica illa non sit, licet eadem animalia (Costorus 4. Phys. Disq. nominat equum, mulum, asinum: vide Aristotelem 2. Hist. 15. 3. part. 12.) non destituantur bile. Non tàm enim intueor cavitatem, quæ non est heîc, quàm texturam vasorum, quæ sunt heic, & quidem cum mole carnea. Cum enim natura facilè potuisset cavitatem parare, si pro meraco excremento parasset lienem; neglecto illo, quod facilius

est,

eſt, fecit, quod difficilius eſt, & quidem id, quod facere ſolet, ubi coctionem novam & elaborationem ſpectat.

Si objeceris, pro chylo tàm terreſtri, opus eſſe vaſis nõ tàm exilibus, ut fibræ videantur eſſe, non vaſa: dicam nunc, (dicam autem infrà plura) Ita potiùs eſſe debere, ut eſt, non autem ut tute ſomnias. Chylus enim adeò frigidus debuit concidi in partes minimas, ut omnes illius particulæ contingerentur à calore viſceris, coquerenturque quàm diligentiſſimè. Eo ipſo fine, ut colligo ex 4. uſ. part 15. tàm multæ ſunt heîc arteriæ, ut affatim ſuppeditaretur calor à corde. Quantò enim calidior eſt ſiniſter ventriculus dextro: tantò major copia caloris per arterias venit ad lienem, quàm per venam cavam ad hepar. Ideò viſcus arterioſum dicitur lien, 4. uſ. part. 15.

5. Argumentum ſumitur à ſubſtantiâ lienis. Cum enim non minus ſit παρέγχυμα, quam hepar: cur non & ipſum trahat chylum?

Et fieri tractationem lienis, non ab aliâ ejus parte, quàm à carne, docet Galenus conceptis verbis loco jam citato. Quod autem lien trahat, non χυμὸς μελαγχολικὸς, id eſt, ut alibi ſe explicat, excrementum ſecundæ concoctionis craſſum, quod Melancholiam aliàs appellat: perſuadet. 6. Ar-

6. Argumentum, quod eſt à poſitu lienis. Nam elatiſſimam quoque, ut jecur, inquit Feliciſſimus nunc Platerus, præceptor meus, ventris inferioris ſedem, ſub ſepto proximam, obtinuit. Ut igitur ren oppoſitus eſt reni: Ita hepar hepati. Hoc amplius confirmat.

7. Argumentum, quod pendet à vaſis lienis, eorumque textura, non valdè diſſimili texturæ illi, quæ in hepate eſt. Quemadmodum enim ibi rami venæ portæ implicantur, & per mutuas ἀναστομώσεις conjunguntur cum ramis venæ cavæ: ita heic vena ſplenica implicita eſt Arteriæ ſplenicæ. Ibi autem ſi factum eſt propter chyli confectionem; dic mihi, ô tu, cauſam diverſitatis, cur heic non ſit factum propter eandem cauſam?

Hoc planiſſimum facit antitheſis. Ubicunque Natura fabricavit organa pro receptione excrementorum, ibidem etiam cavitatem formavit, in quam excrementa illa recipiuntur, At in liene non fabricavit Natura cavitatem, in quam excrementum craſſum tertiæ coctionis recipi poſſet; Ergò. Major probatur exemplo inteſtinorum, exemplo veſicæ felleæ; exemplo renum, exemplo veſicæ urinariæ. Confirmatur etiam amplius αὐτοψία. Organa jam dicta omnia ſemper habent in ſe aliquid excrementi ſui, At lien nun-

quam habet, Ergò. Oportet autem hoc intelligere de puro excremento, qualia sunt in jam dictis organis. Quæ enim comparantur, comparantur secundum idem.

8. Argumentum â magnitudine visceris est. Cuilibet parti dedit Natura magnitudinem eam, quæ proprio usui sit accommodata. At hæc lienis magnitudo loquitur potiùs peculiarem aliquam actionem, quàm excrementi receptionem. Quot enim partibus major est vesica fellea? Tricenis fortè. At verò, quia excrementum melancholicum est minus copiosum bile, teste Gal. 5. us. part. 6. debebat utique receptaculum etiam esse minus. Rursus lien est minor hepate: quia, ut sæpiusculè jam dictum est, non tantum chyli trahere debuit, quantum hepar trahit.

Neque sublevat heîc quidquam distantia loci, & δυσκινησία excrementi, quæ duo causatur Gal. loc. jam cit: obstant enim alia omnia, secumque remedium afferunt his incommodis præsentaneum.

Lie-

Lienem trahere talem chylum.

CAP. VIII.

SI benè oſtenſum eſt in ſuperioribus, Lienem habere illa tantùm, quæ propter pulmonem ſanguineum bibunt multum, & propter ventriculum membranaceum concoquunt parùm, ut poſteà non ſufficiat domando illi chylo unum hepar: fuerit utique oſtenſum etiam, lienem chylo illi dicatum eſſe.

Verùm, cum illa frugalitas poſſit aliquem tenere ſuſpenſum: age videamus rationes, quæ cogant nos id fateri, quod res eſt.

Harum I. eſt, quam præbet ſubſtantia lienis. Licet enim carnea ſit, perinde ut hepatis: differt tamen caro à carne tantum, quantum chylus à chylo. Chylus enim hepatis quia ſanguini eſt viciniſſimus: deſiderabat carnem talem, qualem videmus hepar habere. Chylus lienis quia longè abeſt à naturâ ſanguinis: deſiderabat pariter carnem talem, qualem lien habet.

Quare non immeritò ad lienem transtulerit aliquis jocum, quem de hepate dixiſſe

Medicum quendam, autor eſt Gal. 13. Meth. 16. Si enim hepar propterea eſt lutoſum, quia facilè tentatur ſcirrhis: fuerit profectò lien multò magis lutoſus, quia faciliùs tentatur ſcirrhis, propter nutrimenti, quo utitur, ſpeciem, ut loquitur Gal. l. c. quo ſe refert 9. κ. τόπ. 2. Nos autem de chylo idem poſſumus dicere, quod ille de ſuo nutrimento.

Poteſt verò ob aliam etiam cauſam lutoſus dici, quia μανὸς, rarus eſt, ut ex Platone dictum eſt. Autores enim ſunt optimi, qui ſcribunt, Tàm rarum eſſe lienem, ſeu, quod idem eſſe judico, mollem & lutoſum, ut ſucco craſſo facilior eſſet exitus, & minor deſtructionum metus.

Confirmat ſimilitudinem, quòd Hipp. ſcribit l. de aëre, aquis, & locis, N. 8. apud Marinellum, & laudat Gal. 3. Hum. 4. Eos, qui habitant loca paludoſa, fieri lienoſos. Quia aqua illa lutoſa habet ῥοπὴν ad lienem lutoſum. Talis locus erat fortè Caria, in qua mortuos ambulare, dicebat quidam.

Quin omnem aquam, adeoque omne liquidum, habere momentum ad lienem, confirmat vetus præceptum, quod jubet lienoſos parùm bibere. Meminit hujus Vall. 7. Epid. in Eudemo his verbis, potu verò pauco, inquit, uti debere lienoſos, & multò plurimùm lædi, periclitarique fieri Hydropicos: res eſt exper-

expertissima, neque ratio obscura. Cum enim lien sit spongiæ similis, plurimum aquei liquoris imbibit, atq; distenditur, obruiturq; in eo facilè calor, &c. Hinc apud practicos diligentiores (hos inter Mercurialis 3. consf. 31.) potus in lienosis omni ingenio circumciditur, quemadmodum etiam juscula. Et novi ego spleneticos qui sæpè toto prandio, aut totâ cœnâ nihil planè bibunt. Statim enim atque biberunt, sentiunt in sinistro hydropico borborygmos validos, qui non tantum pudorem apud commensales incutiunt, sed & appetitum dejiciunt, &c. Vidi etiam hydropicos ex liene, qui decoctis aperientibus, quibus alios videram mirificè juvari, non tantum non adjuvabantur, sed & lædebantur. At verò cum darem sicca aperientia, cum tantillo liquore, qui posset deducere, sentiebant se levari.

II. Est, quam dat positus lienis. Non tantùm enim Gal. docet 5. us. part. 6. sed & αὐτοψία ostendit Lienem non prorsus è directò oppositum esse hepati, sed decliviori loco. Debuit autem ita esse, ut materia tàm gravis eò iret faciliori semitâ, ceu colligere est ex 4. us. part. 4. & 7.

Hanc rem pulcrè explicat, quod Anatomici quidam ajunt, In quibusdam lienem esse altiorem, in quibusdam depressiorem,

ſemper tamen infra hepar. Hoc didicerunt ex Hipp. 4. Epid in conſtitutione Boreali, 6. Epid. 2. t.39. unde ita argumentantur: Si in ſtatu præter naturam lien aliquando ita vergit deorſum, ut tactu deprehendi poſſit: in iis, qui in latitudine ſanitatis declinant ad temperamentum Melancholicum, amplius verget deorſum, quàm in iis, qui non incliuant.

Dicis, hæc ſunt à vi plaſticâ, non ab humore. Reſp. Ita quidem eſt: at cum vis illa formet ſingulas partes ex materiâ apta: lien autem non poſſit non formari ex ſanguinis parte terreſtriori: veriſimile eſt, gravitatem humoris facere etiam aliquid ad poſitum.

III. eſt, quam affert figura lienis. Eodem enim modo, ni erro, licet argumentari, cum lien natura ſua ſit μακρὸς 1. Hiſt. 17. 4. uſ. part. 8. 3. prorrh. 52. in quibus abundat Melancholia, erit μακρότερος, & ferè ad medium abdomen perveniet, detruſus eò iniquitate humoris ſui.

An in hoc hominum genere tantùm facilè propendet lien exta coſtas nothas, ut tactu deprehendi poſſit, Mollis, an durus ſit? Quare falli neceſſe eſt illos, qui ex 6. Loc. aff. 1. ſubitò in omni malo, & in omnibus periculum hoc faciunt. Ita autem videtur, Quemadmodum, ut 3. diff. reſp. 10. docet Gal. In iis

tantum

tantùm lien comprimit diaphragma, in quibus in maximum tumorem attollitur, facitque difficilem ambulationem, quod Plautinus leno in Curculione queritur: ita in iis tantùm propendet, in quibus plurimùm augetur. Fit autem facilius in his, de quibus est sermo.

Dicis, Et hoc est à vi plastica Resp. Non valdè nego. Sed tamen video, plerosque omnes statuere, & hepar & lienem esse talia, qualia permittunt illis esse vicinæ partes. Satis enim erat, quoquo modo tegi vasa. Iam ergò heic quoque aliquid potest conditio humoris.

IV. est, quam suppeditat superficies lienis. Non enim (verba sunt Vesalii) ut jecoris & renum lævis est, sed obscuris quibusdam & leviter extantibus tuberibus (ad eam ferè formam, qua Elephantiasi morbo insigniter laborantium cutis) inæqualiter extumescere consuevit.

Loquitur autem, non de Melancholico tantùm liene, qui procul dubio evidentissima habet tubera: sed de omni. Signum autem est hoc inæqualis ibi contentæ materiæ, sive illam ante confectionem, sive post consideres.

Hinc responsum sibi petant illi, qui negant, Melancholicum seu crassum secundæ concoctionis excrementum esse in liene, quod in mortuo animali non appareat. Si enim volunt apparere, ut bilis apparet in vesicâ velleâ: habent, quod volunt. At si, ut Natura voluit in vasis scilicet, non in cavo: jam hinc satis certi esse possunt. At crassa est Melancholia, & cavum requirit? Non requirit. Est enim crassities cum conditionibus illis, de quibus cap. seq. Non requirit etiam propterea, quia Natura non moliebatur ejusmodi abusum aliquem, qualem bilis. Hunc enim ut præstaret, debuit colligi in cavum, è quo deinde ἀθρόως effunderetur. In quibusdam autem si cavum non est, meatus ipse satis amplus est, ut sufficiat illi copiæ, quæ abusui [illegible] satis est.

V. est, quam subministrat color lienis. Atro enim & perquam obscuro colore nigricat, inquit idem Vesal. iterum de homine sano loquens. Nam aliorum alius est color.

Sunt autem in ipsis etiam sanis gradus quidam coloris, ut in vestibulo quoq; dictum est. Interim lien, si cum hepate conferas, semper minùs luculentus est, ut ex 4. us. part. 15. (tàm in vivis, quàm in mortuis) doceri potest. Obscurum autem seu opacum

est

eſt à terræ craſſitie, quam aër penetrare non poteſt, 5. Gen. 6.

VI. eſt, quam judicat ſapor lienis. Eſt enim in eo (ſi coquatur, aut aſſetur, intellige, muteturq; ita natura contenti in illo humoris) perſpicua acerbitas, inquit Gal. 3. Alim. 12. adeò quidem, ut in calidioribus & ſicciori-bus (in his enim res manifeſtior eſt) comedi non poſſit, quod addere licet ex de Atrâb. 7. Sapor autem acerbus terræ eſt, 4. Simpl. 8.

Acidum eſſe (dicis) concedo: Acerbum autem, nego. Dico ego, 1. Si inter acidum & acerbum is eſt ordo heic, qui aliàs in naturâ eſt, docente Gal. 4. Simpl. 8. acidum ne fuerit quidem, niſi anteà acerbum. Ita autem fiet, ut aliquando ſit acidum, aliquando acerbum. Hunc ordinem eſſe, videtur Gal. ipſe judicare, cum ϛρυφνότητα præmittit τῇ ὀξύτητι. Sed non ſit: dico 2. cum Gal. 4. ſimpl. 15. Acidum & acerbum fère eſſe ſimul. Si igitur tàm ſibi cognati ſapores ſunt, quid miri ſi acidum dicis tu, quod ego acerbum?

Si neque acerbum, neque acidum eſſe contendis, & experientiam tuam affers; dicam 1. Experientiam fortè te feciſſe in vervecibus, vitulis, porcis, aliiſque humidioribus, in quibus obſcuratur ſapor ille. 2. Experientiam tuam eſſe falſam, quod non habeas guſtum tàm exercitatum, quam Gal. habuit.

Exercitium autem heic etiam valere, discimus ex illis qui vina prægustant. Quin alium alio plus valere in hoc genere, docemur ab aquæ potoribus, qui sciunt discernere aquas, quod alii nesciunt. Quid autem si in coctione & præparatione sit peccatum? Cum enim & viscus & contentus in illo humor parùm habeat caloris innati: non indiget etiam magno calore externo, qui acorem inducat. Ut enim vinum Neccaricum facilius acescit, quam Rhenense: ita heic. Quare fieri potest, ut, si diutiùs aut violentiùs uratur, exeat omnis acor, quomodo etiam videmus acetum amittere acorem suum.

His, mantissæ loco, accedat, &, si ita videtur VII. rationem conficiat, Adversarii testimonium, cujus quanta sit vis, non dicam heic.

Cum enim 2. fac. nat. 9. quò se refert 4. us. part. 15. docet, Lienem assumere crassa, eademque elaborare: quid aliud illum dicere putas, quàm Lienem assumere chylum crassum, eumque elaborare? Crassum enim illud cum sanguis nondum sit (aliàs non haberet opus elaboratione) quid aliud sit, quàm chylus? Is enim in sanguinem, sed tenuem, ut in de us. part. docet, elaborari potest At sanguis crassus, accedente nova elaboratione seu novo calore, tantum abest, ut

abe-

abeat in ſanguinem tenuem, ut ſcribente Gal. 2. differ. febr. 9. & alibi, craſſior pars, abſumtâ ſcilicet omni humiditate, in melancholiam, tenuis in bilem faceſſat.

Idem cum 9. κ. τόπ. 2. ait, lienem trahere ἰλὺν τοῦ αἵματος, ἐξ ἧς ἡ μέλαινα γεννᾶται χολή: quid aliud dicit ab eo, quod dicit Ariſtoteles? Niſi mavis convinci, illum ταυτολογεῖν, Lienem trahere Melancholiam, ut faciat inde Melancholiam.

Idem cum 13. Meth. 16. inquit, Lienem ali ὑπὸ τοῦ παχέος αἵματος, ὃ καθάπερ τὶς ἰλύς ἐστι τοῦ καθαρωτέρου. καὶ ῥᾶστα γίγνεται μέλαινα χολή: hunc affert mihi ſenſum, Alimentum Lienis eſt ex craſſo illo chylo qui eſt velut limus purioris, ex quo limo facilè fit Melancholia. Hoc niſi das mihi, dicā iterum, illum ταυτολογεῖν, Lienem ali Melancholiâ, ex quâ facilè fit Melancholia.

Cæterùm, cur his locis non chylum dicat, ſed ſanguinem, cum reverà illi ſermo ſit de chylo: ratio videtur eſſe, Quòd chylus, ſuperato jam ventriculo & inteſtinis, incipiat induere aliam naturam, illam videlicet, ad quam naturaliter propendet, ſanguinis, inquam, ut Gal. 4. uſ. part. 12. explicant omnes.

Breviter, intelligit Galenus per craſſa illa & ſordida, vel aliquid, quod ſupra ſangui-

guinem eſt, vel aliquid, quod infra ſanguinem eſt. Non illud: Ait enim, fieri ex illis, non tantùm ſanguinem, quo lien nutritur, ſed & excrementum quoddam ſanguinis, quod expurgatur. Ergò hoc. Iam, quod infra ſanguinem eſt, oportet ſit alterutrum horum, vel chylus, vel pituita. Pituitam autem vel ventriculi vel hepatis, ad lienem ire, & ibi in ſanguinem mutari, nemo unquam vel per ſomnium dixit. Ergò chylus eſt craſſum illud & ſordidum, quod ad lienem amandatur, ut ibi conficiatur, etiam de Galeni ſententiâ.

Cujus ecce tibi verba paulo minus quâm Ariſtotelica. Κατὰ τὴν τοῦ αἵματος γένεσιν ὅσον ἂν ἱκανῶς παχὺ καὶ γεῶδες ἐκ τῆς τῶν σιτίων φύσεως ἐμφερόμενον τῇ τροφῇ, μὴ δέξηται τὴν ἐκ τῆς ἐμφύτου θερμασίας ἀλλοίωσιν, ὁ σπλὴν εἰς ἑαυτὸν ἕλκει τοῦτο. Erunt aut propria nobis, ſi ita interpreteris, quod ſine violentiâ feceris. Quod attinet negotium ſanguificationis: Quidquid in cibo aſſumto craſſum nimis eſt & terreum (ubi hoc ſubaudiendum eſt: Idipſum non poſſe non habere multum vehiculi, aliàs de viſcere in viſcus ire non poſſet) ut à calore nativo (hepatis) percoqui non poſſit: id trahit ad ſe lien. Locus eſt in de fac. nat. cit.

Reſu-

Refutatio quorundam objectorum.

CAP. IX.

QVandoquidem eorum quidam, qui de lienis usu accuratiùs cogitarunt, viderunt quidem, lienem ducere aquam, aquosumvè chylum; videre autem noluerunt, lienem cum aquâ multum cœni, sordiumque allicere, quod est, Talem chylum trahere, qualem jam monstravi: operæ precium fuit visum, antequam ulterius eatur, removere obstacula illa.

Quantum autem intelligo, duo sunt, quæ morantur illos. 1. Metus obturationis, 2. Tenuitas vasorum. Sed inane est utrumque.

Videntur enim sibi imaginari chyli partes, quas ego cum antiquioribus dico terrestres, esse saxum quoddam ingens, cui volvendo opus sit Sisypho: quin bovem Tarentinum, aut bonasum, qui non felicius ingrediatur per fores cuniculi, quam funis nauticus, quem κάμιλον (non κάμηλον) Græci appellant, per foramen acus. At cogitare debebant, Id quod in chylo terrestre est, esse id, quod in alimento terrestre erat. Terra verò in mistura a-

râ alimenti cùm sit redacta in minimas particulas, & cum minimis aliorum elementorum particulis ita unita, & fermentata, si sic loqui possum, ut sensu nullo appareat: quidni fuerit in chylo etiam talis?

Hoc declaro exemplo, accepto à cineribus lignorum. Quemadmodum terra in mistione lignorum tàm exquisitè est permista cum reliquis elementis, ut non magis occurrat sensibus, quàm reliqua: tamen, cum ligna comburuntur, tàm non latet illa sensum, ut cineres etiam copiosos constituat: ita heic etiam.

Amplius, exemplo pinguedinum. Quemadmodum terra in illis tâm latet, ut nemo ostendere illam possit; tamen cum pinguedo uritur, ostendit se satis copiosè in fuliginibus: ita heic etiam.

Dum enim alimentum à calore animalis resolvitur in minimas particulas, & tantum non ἀιαςοιχῇται: non potest non superesse, quod terreum est, sed in minimorum minoribus particulis.

Iam igitur crassum hoc, neque tàm formidolosum est, neq; tàm superbum, ut, ni pateat amplissima janua, periculum audeat intentare. Quod ut credas, si induci his non potes, accipe etiam hæc alia ἐκ περιουσίας.

I. Craf-

I. Crassum hoc & terreum pars alimenti est. τροφὴ δὲ πάντων ὑγρὰ μᾶλλον, 1. Gen. 18 extremò.

II. Idipsum jam in secundâ coctione est, postquam scilicet plurimum ejus, quodq; maximè fæculentum est, decisum est.

III. Idipsum quod superest multâ aquâ perfusum est adeò, ut angustissimis meatibus sit contentum.

IV. Si compares inter se terreum & aqueum, aqueum prædominabitur, adimetque tibi vanum timorem.

V. Terreum iterum tantò est in minori copia, quantò cibi ipsi minus Melancholici sunt; ut sic dicam, individuumque minus ad generationem illius humoris propendet.

VI. Idem non est lentum seu viscidum, sed, quod dicitur, terreum, id est, friabile & pulverulentum.

VII. Idem non est quietum in liene, ut, superveniente materiâ novâ, compingatur ibi quasi cuneo quodam, sed coquitur, quod est, calor pervadit illud totum, & sperando utile ab inutili, susque deque agit, usque dum habeat perfectionem illam, quam suscipere potest pro conditione sua.

Dicis, quid fit igitur tandem chylo illo? Dixi suprà, non ex Hipp. tantùm, sed & Gal.* 4. de us. part. 15. fieri inde sanguinem tenuem,

nuem, lacti macro, quale eſt caprillum, ſimilem. Quare cum idem Gal. docet, (6. loc. aff. 1. & alibi) ſanguinem, à liene attractum, eſſe craſſiorem ſanguine hepatis: intelligendus eſt, quomodo cap. præced. explicavi.

Et hæc unica eſt ratio liberandi, Galenum quidem τοῦ βαρυλαίλαπος, nos autem τῶν βαρυκαρδίων nomine.

Quid iſtuc autem eſt? videor mihi omni jure dicere poſſe, Eos, qui tantopere ſatagunt, ut craſſa omnia à liene avertant, eſſe ipſiſſimos βαρυλαίλαπας καὶ βαρυκαρδίους. excitant enim novas, inauditaſque procellas, & præ amore ſui, non intelligunt, quæ intellectu facilima ſunt. Nimirum, non tantùm hactenus oſtendi, vetuſtiſſimos quoſque admittere craſſa: ſed & expoſui rationes, quibus planum fit, admitti poſſe.

Age autem, quandoquidem ſuis rebus tàm benè confidunt, ut ne à conviciis quidem abſtineant, dicent mihi.

I. Quando aliter fieri non poteſt, ut non ſint in alimento partes quædam terreæ, & ob id craſſæ, quas ipſimet appellant Melancholiam; illæ verò non magis nutrire poſſunt, quàm cineres aut fuligo (de quibus nuper) comburi: quid fit illis denique? Heic profectò illis aqua hæret: & tamen, ne manifeſtè deprehenſos ſe eſſe fateantur, non dicunt quidem,

quidem, nihil supereſſe poſt exactam ſucci in liene coctionem, attenuationemque, quod Magnum quendam virum dicere, valde miror; ſed dicunt, Melancholiam eſſe venarum excrementum, & vacuari per Emulgentes, adeoque præbere materiam ſedimentis urinarum. Hoc cùm novum ſit, neque ullâ ratione probatum, confirmatumque: eâdem facultate rejicitur, quâ datur. Interim, ne nihil prorſus dixiſſe videantur, Bertruccium allegant, Collectorii ſui tract. 6. ſect. 3. c. 3. At verò Bertruccius tàm non favet huic rei, quàm pituita non eſt melancholia. Id autem ex toto contextu cognoſcere eſt, quem non allego, ne fruſtrà ſim copioſus. Iam igitur illi non poſſunt oſtendere alterum ſeu craſſum ſecundæ coctionis excrementum: ego autem poſſum.

II. Quando certum eſt, & quotidianâ experientiâ Medicorum confirmatum, Lienem, quamvis ideò factum rarum, ne facilè obſtrueretur, tamen maximè obnoxium eſſe obſtructionibus, idque ob cauſam, ſupra ex Gal. allegatam: quî poſſit ejus rei ratio reddi, ſi mera aqua ad lienem it? Sed calcitrant, Tubi non ſunt idonei: Immò verò ſunt. Ramus enim ipſe ſplenicus an non ſatis patet? Venæ etiam & arteriæ, per ſubſtantiam lienis diſperſæ, an non numero complent, quod

nuem, lacti macro, quale eſt caprillum, ſimilem. Quare cum idem Gal. docet, (6. loc. aff. 1. & alibi) ſanguinem, à liene attractum, eſſe craſſiorem ſanguine hepatis: intelligendus eſt, quomodo cap. præced. explicavi.

Et hæc unica eſt ratio liberandi, Galenum quidem τοῦ βαρυλαίλαπος, nos autem τῶν βαρυκαρδίων nomine.

Quid iſtuc autem eſt? videor mihi omni jure dicere poſſe, Eos, qui tantopere ſatagunt, ut craſſa omnia à liene avertant, eſſe ipſiſſimos βαρυλαίλαπας καὶ βαρυκαρδίους. excitant enim novas, inauditaſque procellas, & præ amore ſui, non intelligunt, quæ intellectu facilima ſunt. Nimirum, non tantùm hactenus oſtendi, vetuſtiſſimos quoſque admittere craſſa: ſed & expoſui rationes, quibus planum fit, admitti poſſe.

Age autem, quandoquidem ſuis rebus tàm benè confidunt, ut ne à conviciis quidem abſtineant, dicent mihi.

I. Quando aliter fieri non poteſt, ut non ſint in alimento partes quædam terreæ, & ob id craſſæ, quas ipſimet appellant Melancholiam; illæ verò non magis nutrire poſſunt, quàm cineres aut fuligo (de quibus nuper) comburi: quid fit illis denique? Heic profectò illis aqua hæret: & tamen, ne manifeſtè deprehenſos ſe eſſe fateantur, non dicunt quidem,

quidem, nihil supereſſe poſt exactam ſucci in liene coctionem, attenuationemque, quod Magnum quendam virum dicere, valde miror; ſed dicunt, Melancholiam eſſe venarum excrementum, & vacuari per Emulgentes, adeoque præbere materiam ſedimentis urinarum. Hoc cùm novum ſit, neque ullâ ratione probatum, confirmatumque: eâdem facultate rejicitur, quâ datur. Interim, ne nihil prorſus dixiſſe videantur, Bertruccium allegant, Collectorii ſui tract. 6. ſect. 3. c. 3. At verò Bertruccius tàm non favet huic rei, quàm pituita non eſt melancholia. Id autem ex toto contextu cognoſcere eſt, quem non allego, ne fruſtrà ſim copioſus. Iam igitur illi non poſſunt oſtendere alterum ſeu craſſum ſecundæ coctionis excrementum: ego autem poſſum.

II. Quando certum eſt, & quotidianâ experientiâ Medicorum confirmatum, Lienem, quamvis ideò factum rarum, ne facilè obſtrueretur, tamen maximè obnoxium eſſe obſtructionibus, idque ob cauſam, ſupra ex Gal. allegatam: quî poſſit ejus rei ratio reddi, ſi mera aqua ad lienem it? Sed calcitrant, Tubi non ſunt idonei: Immò verò ſunt. Ramus enim ipſe ſplenicus an non ſatis patet? Venæ etiam & arteriæ, per ſubſtantiam lienis diſperſæ, an non numero complent, quod

in magnitudine ipsis deest? Neq; verò etiam magnitudo tàm est nullius momenti, ut ipsi putant, quod stylum non admittant: non enim semper necessaria est tanta capacitas, quæ stylo satis sit. Si enim sit ea quæ humorem admittere possit, quid amplius soliciti simus? Securi autem erimus amplius, si consideraverimus, quæ in vestibulo dicta sunt ex Hipp. de lienis cavitate, vasorumque ipsius latitudine, & mirificâ invicem complicatione, &c. Et quod non ita pridem dixi, Tàm parva debuerunt esse vasa hæc, ut chylus in minimas partes divideretur: & jam hoc addo ex 4. us. part. 13. debuerunt etiam ita sibi invicem complicari, ut materia diutiusculè (ad perfectam scilicet coctionem) ibi morari possit. Iam ergò illi nō possunt reddere causā obstructionum lienis: ego autem possum.

III. Quomodo avertere â se velint id, quod de Atrâb. 1. Erasistrato objicit Galenus, Neglexisse illum affectus ab hoc humore, de quo agimus, ortos, quanquam priores eo, inquit, non solùm Philosophi & Medici, sed omnes vulgò affectum quendā Melancholicum nominant, purgationeq; albi veratri curationē aggrediuntur. Nemo enim inter Græcos altus, adeò rudis, indoctusq; est, quin legerit vel audierit, Proeti filias furore percitas, sic â Melampode purgatas curatasq;. Quo fit, ut

non

non solùm supra ducentos, aut trecentos annos, sed multò plures celebris fuerit hæc purgatio omnibus quoq; intereà temporis medicamento illo utentibus. Et ita quidem ille queritur: quod ad vos, ô isti, omni jure transtulerit quis. Immò, inquient, nullo jure: an non enim meminimus omnium pænè morborum Melancholicorum? Meministis, inquam ego, verè. Sed hoc tantum. Exemplo sit sola Quartana, de qua inter rationes lectissimas dogmatis sui agentes, reprobant causam illam, Cur longius duret? Crassitiem, inquã, humoris Melancholici, aliamq; comperendinationis afferunt, Inscitiam Methodi, à Galeno 1. ad Glauc. 2. traditæ. Heic ego quid dicam? Bóne audaciæ provehi homines doctos, ut præ se contemnant & dispiciant omnes alios doctos: quid verò? non contemnant tantùm, sed accusent etiam calumniosè, nec visione, nec eruditione sibi cognitos! Putatis ne, ô generosissimi omnium, Aquapendentes, Saxonias, Minadoos, alios tàm nominatos, quàm innominatos, esse fungos, & peponem pro cerebro habere? Iurare possum liquidò, tàm esse peritos Patavinos (de his enim tantùm loquar) Medicos Methodi Galenicæ, quàm fortè θαυματουργοὶ illi sunt: & tamen non posse subitò curare Quartanam. Cujus

E 2 rei

rei tot vidi ipse, videruntque alii συμφοιτητα Germani, exempla, ut ineptus sim, si numerem. Ergò jam ablata est causa comperendinationis, & manet tamen effectus: quid denique superest? Hoc nimirùm, ut doceam ipsosmet non intelligere methodum Galeni. Quid enim illud est, quod dicunt, Mollientia & laxantia non præscribi, ob crassitiem humorum? Ergóne ob tenuitatem? Vident, credo, boni viri, βαρυπρέπεια utri parti debeatur. Illine, cui objicitur, an illi, quæ objicit? Vident etiam, Negligi ab istis veram curam morborum Melancholicorum: fortean tolerari hoc posset, si non studiosè etiam obscurarent, conquisitis in eam rem mirificis verborum cincinnimus.

Dicent fortè, Quomodo lien, qui tenuis est & mollis, non valdè dissimilis pulmonum substantiæ, potest trahere & nutriri sanguine crasso? Respondi jam anteà, Quatenus trahat sanguinem crassum, & quatenus dicatur sanguis, quod lien trahit. Iam jubeo illos distinguere inter actionem lienis privatam, seu illam, quâ lien privatim sibi consulit, & illam, quâ servit toti corpori, quam officialem vocat Averroës. Hac enim crassum trahit chylum, ex quo facit sanguinem tenuem, quo alit seipsum, quæ actio ejus privata est.

Lienem

Lienem coquere attractum chylum.

CAP. X.

COgit nos credere I. vulgare & ab omnibus concessum axioma, Natura nihil facit frustra. Si enim lien trahit chylum; chylo autem non nutriuntur partes ullæ: sequetur Lienem coquere chylum, ut inde partes quædam alantur.

Nec par ratio est, Lienem trahere propter expurgationem excrementi, quemadmodum etiam vesica utraque & renes trahunt. Pendet enim hoc ex superioribus, in quibus probabatur, Lienem trahere, non excrementum, ut illi volunt, sed chylum. Chylo autem cum debeatur perfectio, quæ coctio est: non potest concludi aliter, quàm lienem perficere & coquere chylum suum.

II. Substantia Lienis. Cùm enim non minus carnea sit, quàm hepatis; caro autem hepatis habeat principatum in sanguificatione, ut docet Gal. 4. us. part. 12. 6. Sent. Hipp. 8: cur idem non sit de liene? Videat igitur ipse, cur 4. us. part. 15. adimat vim concoquendi carni, & tribuat solis arteriis?

râ alimenti cùm sit redacta in minimas particulas, & cum minimis aliorum elementorum particulis ita unita, & fermentata, si sic loqui possum, ut sensu nullo appareat: quidni fuerit in chylo etiam talis?

Hoc declaro exemplo, accepto à cineribus lignorum. Quemadmodum terra in mistione lignorum tàm exquisitè est permista cum reliquis elementis, ut non magis occurrat sensibus, quàm reliqua: tamen, cum ligna comburuntur, tàm non latet illa sensum, ut cineres etiam copiosos constituat: ita heic etiam.

Amplius, exemplo pinguedinum. Quemadmodum terra in illis tàm latet, ut nemo ostendere illam possit; tamen cum pinguedo uritur, ostendit se satis copiosè in fuliginibus: ita heic etiam.

Dum enim alimentum à calore animalis resolvitur in minimas particulas, & tantum non ἀιαςοιχἴςἓται: non potest non superesse, quod terreum est, sed in minimorum minoribus particulis.

Iam igitur crassum hoc, neque tàm formidolosum est, neq; tàm superbum, ut ni pateat amplissima janua, periculum audeat intentare. Quod ut credas, si induci his non potes, accipe etiam hæc alia ἐκ πείρας.

I. Crass-

I. Crassum hoc & terreum pars alimenti est. τροφὴ δὲ πάντων ὑγρὰ μᾶλλον, 1. Gen. 18. extremò.

II. Idipsum jam in secundâ coctione est, postquam scilicet plurimum ejus, quodq; maximè fæculentum est, decisum est.

III. Idipsum quod superest multâ aquâ perfusum est adeò, ut angustissimis meatibus sit contentum.

IV. Si compares inter se terreum & aqueum, aqueum prædominabitur, adimetque tibi vanum timorem.

V. Terreum iterum tantò est in minori copia, quantò cibi ipsi minus Melancholici sunt, ut sic dicam, individuumque minus ad generationem illius humoris propendet.

VI. Idem non est lentum seu viscidum, sed, quod dicitur, terreum, id est, friabile & pulverulentum.

VII. Idem non est quietum in liene, ut, superveniente materiâ novâ, compingatur ibi quasi cuneo quodam, sed coquitur, quod est, calor pervadit illud totum, & sperando utile ab inutili, susque deque agit, usque dum habeat perfectionem illam, quam suscipere potest pro conditione sua.

Dicis, quid fit igitur tandem chylo illo? Dixi suprà, non ex Hipp. tantùm, sed & Gal. 4. de us. part. 15. fieri inde sanguinem tenuem,

nuem, lacti macro, quale est caprillum, similem. Quare cum idem Gal. docet, (6. loc. aff. 1. & alibi) sanguinem, à liene attractum, esse crassiorem sanguine hepatis: intelligendus est, quomodo cap. præced. explicavi.

Et hæc unica est ratio liberandi, Galenum quidem τȣ͂ βαρυλαίλαπος, nos autem τῶν βαρυκαρδίων nomine.

Quid istuc autem est? videor mihi omni jure dicere posse, Eos, qui tantopere satagunt, ut crassa omnia à liene avertant, esse ipsissimos βαρυλαίλαπας καὶ βαρυκαρδίȣς. excitant enim novas, inauditasque procellas, & præ amore sui, non intelligunt, quæ intellectu facilima sunt. Nimirum, non tantùm hactenus ostendi, vetustissimos quosque admittere crassa: sed & exposui rationes, quibus planum fit, admitti posse.

Age autem, quandoquidem suis rebus tàm benè confidunt, ut ne à conviciis quidem abstineant, dicent mihi.

I. Quando aliter fieri non potest, ut non sint in alimento partes quædam terreæ, & ob id crassæ, quas ipsimet appellant Melancholiam; illæ verò non magis nutrire possunt, quàm cineres aut fuligo (de quibus nuper) comburi: quid fit illis denique? Heic profectò illis aqua hæret: & tamen, ne manifestè deprehensos se esse fateantur, non dicunt quidem,

quidem, nihil ſupereſſe poſt exactam ſucci in liene coctionem, attenuationemque, quod Magnum quendam virum dicere, valde miror; ſed dicunt, Melancholiam eſſe venarum excrementum, & vacuari per Emulgentes, adeoque præbere materiam ſedimentis urinarum. Hoc cùm novum ſit, neque ullâ ratione probatum, confirmatumque: eâdem facultate rejicitur, quâ datur. Interim, ne nihil prorſus dixiſſe videantur, Bertruccium allegant, Collectorii ſui tract. 6. ſect. 3. c. 3. At verò Bertruccius tàm non favet huic rei, quàm pituita non eſt melancholia. Id autem ex toto contextu cognoſcere eſt, quem non allego, ne fruſtrâ ſim copioſus. Iam igitur illi non poſſunt oſtendere alterum ſeu craſſum ſecundæ coctionis excrementum: ego autem poſſum.

II. Quando certum eſt, & quotidianâ experientiâ Medicorum confirmatum, Lienem, quamvis ideò factum rarum, ne facilè obſtrueretur, tamen maximè obnoxium eſſe obſtructionibus, idque ob cauſam, ſupra ex Gal. allegatam: quî poſſit ejus rei ratio reddi, ſi mera aqua ad lienem it? Sed calcitrant, Tubi non ſunt idonei: Immò verò ſunt. Ramus enim ipſe ſplenicus an non ſatis patet? Venæ etiam & arteriæ, per ſubſtantiam lienis diſperſæ, an non numero complent, quod

in magnitudine ipsis deest? Neq; verò etiam magnitudo tàm est nullius momenti, ut ipsi putant, quod stylum non admittant: non enim semper necessaria est tanta capacitas, quæ stylo satis sit. Si enim sit ea quæ humorem admittere possit, quid amplius soliciti sumus? Securi autem erimus amplius, si consideraverimus, quæ in vestibulo dicta sunt ex Hipp. de lienis cavitate, vasorumque ipsius latitudine, & mirificâ invicem complicatione, &c. Et quod non ita pridem dixi, Tàm parva debuerunt esse vasa hæc, ut chylus in minimas partes divideretur: & jam hoc addo ex 4. us. part. 13. debuerunt etiam ita sibi invicem complicari, ut materia diutiusculè (ad perfectam scilicet coctionem) ibi morari possit. Iam ergò illi nō possunt reddere causā obstructionum lienis: ego autem possum.

III. Quomodo avertere à se velint id, quod de Atrâb. 1. Erasistrato objicit Galenus, Neglexisse illum affectus ab hoc humore, de quo agimus, ortos, quanquam priores eo, inquit, non solùm Philosophi & Medici, sed omnes vulgò affectum quendā Melancholicum nominant, purgationeq; albi veratri curationē aggrediuntur. Nemo enim inter Græcos altus, adeò rudis, indoctusq; est, quin legerit vel audierit, Proeti filias furore percitas, sic à Melampode purgatas curatasq;. Quo fit, ut

non

non solùm supra ducentos, aut trecentos annos, sed multò plures celebris fuerit hæc purgatio omnibus quoq; intereà temporis medicamento illo utentibus. Et ita quidem ille queritur: quod ad vos, ô isti, omni jure transtulerit quis. Immò, inquient, nullo jure: an non enim meminimus omnium pænè morborum Melancholicorum? Meministis, inquam ego, verè. Sed hoc tantum. Exemplo sit sola Quartana, de qua inter rationes lectissimas dogmatis sui agentes, reprobant causam illam, Cur longius duret? Crassitiem, inquā, humoris Melancholici, aliamq; comperendinationis afferunt, Inscitiam Methodi, à Galeno 1. ad Glauc. 2. traditæ. Heic ego quid dicam? Eóne audaciæ provehi homines doctos, ut præ se contemnant & dispiciant omnes alios doctos: quid verò? non contemnant tantùm, sed accusent etiam calumniosè, nec visione, nec eruditione sibi cognitos! Putatisne, ô generosissimi omnium, Aquapendentes, Saxonias, Minadoos, alios tàm nominatos, quàm innominatos, esse fungos, & peponem pro cerebro habere? Iurare possum liquidò, tàm esse peritos Patavinos (de his enim tantùm loquar) Medicos Methodi Galenicæ, quàm fortè θαυματȣ́ργοι illi sunt: & tamen non posse subitò curare Quartanam. Cujus

E 2 rei

rei tot vidi ipſe, videruntque alii συμφοίτη[τα]
Germani, exempla, ut ineptus ſim, ſi nume
rem. Ergò jam ablata eſt cauſa comperen
dinationis, & manet tamen effectus: quic
denique ſupereſt? Hoc nimirùm, ut doceam
ipſoſmet non intelligere methodum Galeni
Quid enim illud eſt, quod dicunt, Mollientia
& laxantia non præſcribi, ob craſſitiem hu-
morum? Ergóne ob tenuitatem? Vident,
credo, boni viri, βαρυπρέπ[τ]α utri parti de-
beatur. Illine, cui objicitur, an illi, quæ ob
jicit? Vident etiam, Negligi ab iſtis veram cu-
ram morborum Melancholicorum: fortear
tolerari hoc poſſet, ſi non ſtudioſè etiam ob-
ſcurarent, conquiſitis in eam rem mirificis
verborum cincinnimus.

Dicent fortè, Quomodo lien, qui tenuis
eſt & mollis, non valdè diſſimilis pulmonum
ſubſtantiæ, poteſt trahere & nutriri ſanguine
craſſo? Reſpondi jam anteà, Quatenus tra-
hat ſanguinem craſſum, & quatènus dicatur
ſanguis, quod lien trahit. Iam jubeo illos
diſtinguere inter actionem lienis privatam
ſeu illam, quâ lien privatim ſibi conſulit, & il-
lam, quâ ſervit toti corpori, quam officialem
vocat Averroës. Hac enim craſſum trahit
chylum, ex quo facit ſanguinem tenuem,
quo alit ſeipſum, quæ actio ejus
privata eſt.

Lienem

Lienem coquere attractum chylum.

CAP. X.

COgit nos credere I. vulgare & ab omnibus concessum axioma, Natura nihil facit frustra. Si enim lien trahit chylum; chylo autem non nutriuntur partes ullæ: sequetur Lienem coquere chylum, ut inde partes quædam alantur.

Nec par ratio est. Lienem trahere propter expurgationem excrementi, quemadmodum etiam vesica utraque & renes trahunt. Pendet enim hoc ex superioribus, in quibus probabatur, Lienem trahere, non excrementum, ut illi volunt, sed chylum. Chylo autem cum debeatur perfectio, quæ coctio est: non potest concludi aliter, quàm lienem perficere & coquere chylum suum.

II. Substantia Lienis. Cùm enim non minus carnea sit, quàm hepatis; caro autem hepatis habeat principatum in sanguificatione, ut docet Gal. 4. us. part. 12. 6. Sent. Hipp. 8: cur idem non sit de liene? Videat igitur ipse, cur 4. us. part. 15. adimat vim concoquendi carni, & tribuat solis arteriis?

Hæc eſt ratio Ariſtotelica, quâ docet, Cur lien cum hepate ſanguificet? Quia, inquit, ſanguinea ſunt.

III. Conformatio lienis, tâm ſimilis hepati, ut Gal. ipſe 4. uſ. part. 7. appellet ejus ἐκμαγεῖον. Agens enim de ventriculo, cui Natura circumpoſuerit duo viſcera, hepar & lienem, neque magnitudine æqualia, neq; dignitate paria, Majori, inquit & principaliori majorem ſimul & honoratiorem locum tribuit, dextraq; locavit parte: alterum, quod eſt ejus veluti ἐκμαγεῖον, ſiniſtris ventriculi partibus protendit.

Ubi τὸ ἐκμαγεῖον eſſe vertendum, non Expurgatorium, vt vertit Calaber, convincit particula οἷον. Præterea conſentiunt docti viri, eſſe ex Timæo Platonis, ubi Ficinus ita vertit. Et quia heic etiam ſenſus non permittit aliud, cur hæremus?

Huc faciunt verba Gal 6. Loc. aff. 1. Lienem plurima habere cum hepate communia, quò fiat, quod differant ſecundum magis & minus. Si igitur lien eſt hepar minus: cur non ſit ejus ἐκμαγεῖον, ejus imago.

Et ἐκμαγεῖον quid aliud eſt, quàm νόθον ἧπαρ, ut Ariſtoteli vocari dixi ſupra? quippe cujus ἐκτύπωμα καὶ ἐκσφράγισμα eſt, ut Budæus vertit.

Pertinet autem ſimilitudo confirmatio-

nis præcipuè ad vasa. Quorum cum non minor sit complicatio, quàm in hepate; fiat autem ibi coctio: quæ ratio reddi potest, Cur heic non fiat ? Nimirum, regula est 4. us. part 13. & alibi, Ubiubi sunt complicationes, ibi nova aliqua fit elaboratio. Et heic cùm sint, non fiat?

Hoc planius fit ex antithesi, de qua suprà. Si enim propter excrementum ita factus est, quid opus erat tantâ curâ, cùm sufficeret sola cavitas?

IV. Lusus Naturæ, quos τέρατα vocat Aristoteles. 1. Hist. 17. 2. Hist. 17. 6. Hist. 21. aut σημεῖα, 3 Hist. 20. Scribit enim is 1 Hist. ἤδη ὦπται μετηλλαχότα τὴν τάξιν ἐν τισὶ τῶν τετραπόδων. Intellige, in dextris fuisse lienem, in sinistris hepar. Et 4. Gen. 4. ἤδη δὲ ἐγένετο καὶ μεθεστηκότα κατὰ τόπον, τὸ μὲν ἧπαρ ἐν τοῖς ἀριστεροῖς, ὁ δὲ σπλὴν ἐν τοῖς δεξιοῖς. Et Plin. l. 11. c. 37. Cum hepate aliquando locum permutat, Lien, putà. Et ne tergiverseris, Dici hæc de quadrupedibus tantum, audi Herophilum, l. 2. Anat. suæ, ut quidem Gal. citat. 6. Ex Anat 8. scribentem, In paucis quibusdam hominibus hepar esse in sinistris. Et ne desint testimonia nostrorum hominum, adde Corn. Gemmam, in Cosmocr. & Cyclogn.

 (& qui

(& qui inde recenset, Schenck. in Obs.) Accidere id aliquando etiam in homine, dicentem. Cujus autoritas si non sufficit, superadde τὸν θαυμασιώτατον Fabricium ab Aquapendente, quem idipsum etiam observasse, audivimus plurimi Germani, Itali, Galli, alii.

Hoc autem lusu an non apertissimè ostendit Natura, Et lienem esse hepar, proindeque posse etiam coquere?

V. Ejusdem penè dignitatis est, cum Natura lienem facit duplicem, quod vidit Aristoteles. 4. Gen. 4. Rondeletius apud Posthium in Obs. Iul. Casserius, Placentinus, præceptor meus apud Schenck. Non dissimile quid vidimus Basileæ in ancilla decollata, quam publicè secabat CL. D. Casp. Bauhinus, præceptor item meus. Imò verò triplex etiam fuit animadversus, ut de diligentissimi Fall. Obs. scimus.

Nempè, cum unus lien non sufficit operi, necessariò fiunt plures. Opus autem id esse sanguificationem, verisimilius est, quàm solam excrementi subductionem. Nam, ne dicam de aliis, cui bono geminata illa vasorum textura?

Idem penè valet, si lien sit major, quàm solet esse, quod Hippocrati 3. in 6. Epid. 7. (apud Vall.) est σπλὴν μέγας φύσει: ideò Pic-

Piccol. 2. Lect. 21. in his duobus casibus concedit, veram esse Aristotelis sententiam. A quo ego audire cupio rationem diversitatis, Cur idem usus non obtineat in liene naturaliter etiam se habente, quamvis non tàm magno, non etiam numeroso?

VI. Non inferiori loco est, cum Natura verè duplex facit hepar. Quod se vidisse testantur suprà laudati Gemma & Fabritius.

VII. Solertia Naturæ, sicubi enim contingat, ita vitiari hepar, ut sanguificationi præesse amplius non possit: substituit ei lienem, pro totius corporis nutritione. Hoc docet imprimis historia Vesalii l. 5. cap. 59. de Bellarmato Iureconsulto, cujus hepar contractum, & magna ex parte consumtum erat, lien autem magnus, mollis, sanissimi jecoris instar coloratus. Confirmat etiam altera Reusneri, de viro quodam, qui hepar habuit corruptum, lienem autem magnitudine, flore & colore cum hepate sano certantem. Idem vult, virginem illam hydropicam, de qua Coiter in Obs. habuisse hæmorrhagiam, non ab hepate, sed à liene. Hoc crederem, si sanguis ex sinistra nare fluxisset. Adde, quod autor non dicat, Lienem fuisse sanum, quod ille tamen præsupponit illum dixisse. Idipsum licet dicant, non dicunt autem, quale fuerit hepar, historiæ illæ, quas ibidem habet idem

Coiter de magnitudine lienum. Quare nec ibi res certa est, lienem obiisse munus hepatis.

Hoc casu quamvis non valdè negem, sanguinem gigni crudiorem, corpusq; ut plurimum non optimè ali: tamen semper ita esse necessitas nulla est. Interim qualisqualis sit sanguis, satis nobis est hîc, talem in liene fieri posse sanguinem, qui sustentando toti corpori non ad dies, aut etiam menses, sed ad annos satis sit.

An in hoc statu sanguis in liene factus, non it ad hepar, (quod obstructum est, quin, non rarò ostracosum) ut inde feratur ad cor, quod visum fuit Viscero, in θ. de hoc negotio: sed rectà ad cor, ex quo deinde fit distributio in totum corpus? Valvulæ enim Aortæ non exactè clauduntur, 3 Fac. nat. 13. Heic enim concedo, quod suprà negavi, ob diversitatem individuorum, de quibus utrobique sermo est.

VIII. αὐτοψία. Hæc enim ad oculum ostendit, verum esse, quod suprà ex Hipp. & Arist. dictum est, sanguinem in liene quidem tantùm hominis sani, in toto autem corpore Melancholicorum esse tenuem, diversum omninò ab hepatico.

Hujus rei testes dicam tres, Monavium apud Cratonem in Epistolis, Costæum, l. 4. Phys. disq. Mercurial. 3. cons. 44. quos uni

Gal.

Gal. 1. ad Glauc. 11. oppono. nisi ipse seipsum convincere potest illis verbis, quæ ex 4. us. part. 15. sæpè hìc laudantur.

IX. Praxis quotidiana omnium temporum. Hæc enim ostendit, tot & tales morbos in liene fieri, quot & quales fiunt in hepate. Sed quod huc facit, praxis ostendit, Morbos, qui pendent à læsâ sanguificatione, decolorationes, inquam, cachexias, hydropas tàm frequenter esse à liene, quàm frequenter sunt ab hepate. Quod quia negligunt quidam, persuasi, pendere hæc omnia ab uno hepate, vel per πρωτ᾽: vel per συμπάθειαν affecto; age videam, An possim probare, in quantis illi versentur tenebris? Faciam autem periculum in uno hydrope, à quo facilis erit transitus ad affines morbos.

Volo autem hoc mihi dari ab initio, τὰς ὑδρωπιας καὶ ὑδερώδεις καταστάσεις heic non esse distincta πάθη, quamvis revera sint, ut ex 3. Caus. sympt. 2. liquet. Non enim hoc officit nunc negotio meo & verò utrumque malum à solo liene esse potest, nō affecto hepate.

Eam in rem clarissimus est locus apud Hipp. 2. Epid. 1. t 20. ut quidem Valles. distinguit. Agens enim ibi de hydrope, quendam ait esse ab hepate, in quo calor sit pallidior, omninò magis ad albedinē tendens, quendā à liene, in quo color sit nigrior. Hæc si quis torquere

quere velit & dicere, utrumque hydropem esse ab hepate, sed hunc per πρωτοπάθειαν, illum per συμπάθειαν: vim faciat oportet toti contextui. Præterea, expressè ait, ἀπὸ τοῦ ἥπατος esse illum, ἀπὸ δὲ σπληνὸς hunc.

Nec abest ab hoc sensu Gal. qui 5. Loc. aff. 7. de hydrope agens, ἁλίσκεσθαι, ait, τινὰς παρεγχύσεσιν ὑδρωπικαῖς, σπληνὸς κακοπραγοῦντος, ἢ τῶν κατὰ τὴν νῆστιν τε καὶ λεπτὸν ἔντερον, &c. Et tum ait, πολλάκις ὄγκος οὐδεὶς ἐν ἥπατι φαίνεται. Nimirùm, hoc vult, fieri quosdam hydropicos ex malè affecto liene (de aliis enim partibus non est cur heîc dicam) etiamsi in hepate tumor sit nullus.

Neque movet me, quod illi dicere possunt, Non necesse esse, semper adesse tumorem, cum sufficere possit sola venarum hepatis intemperies, quam etiam ob causam subitò inferat Gal. Hydropem fieri non posse, nisi afficiatur hepar; quin imò 6. Loc. aff 1. ad hunc se locum referens, præcidat totam litem duobus illis verbis, συμπαθοῦντος σπληνός: distinguo enim initium hydropis à progressu ipsius, & dico, Κακοπραγία lienis potest facere hydropem, qui, si diutius duret, rapit tandem hepar in consensum, & jam non unum viscus laborat, sed utrumque. Tum verò etiam cum medicina afferri debeat primò omnium illi parti, quæ principaliter laborat; lien

lien autem sit illa: quis non dabit mihi, rectè dici abs liene esse hydropem? Est enim hydrops, antequam hepar afficiat: &, postquã hepar affectum est, curo lienem hydropicum.

Et hoc est, me judice, quod idem Gal. 3. Aph. 22. docet, ὑδέρυς γίνεσθαι διὰ τὸν σπλῆνα. Nimirum, Hipp. ibi numeraverat morbos autumnales, qui & Melancholici sunt, & lienem habent sedem, interque illos Hydropem: quidni igitur hydrops quidam sit ex liene, qui tamen in consortium possit trahere hepar, si non maturè curet?

Et quid aliud est, quod idem scribit 4. præs. puls 9. scirrhum lienis aliquando desinere in hydropem? Tum enim an hydrops à liene non est? nec curat curato liene? Quin ex Trell. l. 8 c. 12. docuerit aliquis, Non aliquando tantùm, sed semper id fieri.

Sed sit sanè: non possit ex omnibus his locis evinci, Liene per πρωτοπάθειαν affecto, fieri hydropem: evincam ex de Caus. sympt. 1. quem locum idem Trellianus l. 9. c. 3. citat, probare volens, hydropem quendam esse à causâ calidâ, & Sal ius eodem fine l. de aff. particul. c. 9. Ibi enim cum doceat. Hydropem quendam fieri à colliquatione; colliquatio autem illa possit esse solius lienis: quidni Hydrops quidam sit à solo liene?

Sed

Sed nihil nos juvet Gal: satis clara sunt duo loca Hipp. quæ ex Epidemiis & Aphorismis attuli. Majorem verò claritatem acquirunt, si apponantur illis, non tantùm duo alia, quæ ab initio ex 4 de Morb. & 1. de Morb. mut allata fuêre: sed & illo, qui est I. de morbis. γίνεται δὲ καὶ ὕδρωψ, inquit, ἀπὸ τοῦ σπληνός, ὅταν νοσήσῃ. Unde sic infero: Si lien naturaliter est factus trahendæ aquæ; ubi contingit plusculum ejus ingeri, præcipuè, si lien sit calidior seipso: an non omnis ratio colligit, Lienem tum esse sedem hydropis.

Accedit, quod hydrops fiat, non tantùm cum loco sanguinis generatur aqua: sed etiam cum aqua in corpore genita, non exit per sua loca: Tum enim quid obstat, aquam in liene genitam, præsertim in iis, qui μελαγχολικώτεροι sunt, effundi in abdomen?

Quid etiam si effundatur in thoracem & faciat hydropem pectoris, quod ex Hipp. I. de inter aff. docet Cæsalp. 7. Artis 27. & sæpè se experientiâ comperisse esse verum, affirmabat mihi olim C L. & Exc. D. D. Nicolaus Aggerius, Medicus Argentinensis, dominus & hospes meus honorandus? Tum autem lien non sit causa hujus hydropis?

Accedit, quod fiat hydrops non tantùm cum aqua adest, sed etiam cum flatus; flatus autem lieni (præcipuè cum frigidior est) tam

sint

ſint familiares, quàm nulli alii viſceri: quis non intelligit, Hydropem quendam hinc eſſe?

De hujus autem curatione hoc in univerſum ſciendum eſt, valdè quàm neceſſarium eſſe præceptum illud vetus, cujus ſuprà facta eſt mentio, ut parcus ſit liquidorum uſus. Reverà enim lien attrahit tantum, & non item dimittit, quod ipſa experientia me docuit. Hujus fundamentum petierit aliquis ex Hipp. l. de Int. aff. N. 17. unde accepit Mercurialis 2. Conſ. 49. ſerũ lienoſis obeſſe dicens.

IX. Adverſarii teſtimonium. Ait enim 3. Fac. 1. nat. 13. Lienem κατεργάζεσθαι, καὶ μεταβάλλειν ἐπὶ τὸ χρηστότερον id, quod ex hepate attraxit. Ejuſdem verba ſunt 4. uſ. part. 15. 5. uſ. part. 4. 6. & 7. 6. Loc. aff. 1 Lienem κατεργάζεσθαι, καταθραύειν, μεταβάλλειν κατὰ πολλὴν χολὴν, ἀλλοιοῦν, πέπτειν humorem attractum.

Atque, ut ne putes, accipienda hæc eſſe de tertiâ vulgò dictâ coctione, addit in de fac. nat. Facere elaboratum in liene ſuccum ad nutritionem, non lienis tantùm, ſed aliarum etiam partium, quâ de re mox. Quod ſi omninò velis ad tertiam illam coctionem per vim adigere: objiciet fortè ipſuſmet tibi, quod 1. uſ. part. 17. Lyco objecerat, Quomodo veriſimile ſit, unius partis tam copioſum eſſe excrementum?

Lienem

Lienem ali eo sanguine, quem fecit.

CAP. XI.

QVemadmodum hepar nutritur eo sanguine, quem fecit ipse: ita etiam lien. Sed quemadmodum ibi, ob visceris caliditatem & viciniam cum corde per venam cavam, miscetur tantillum sanguinis arteriosi; ita heic, ob visceris & humoris contenti frigiditatem, miscetur plurimum sanguinis arteriosi.

Licet enim præcipuè eò ferantur arteriæ tàm multæ, ut cum ramo splenico faciant complicationes, non dissimiles illis, quas in hepate faciunt cava & portæ; quamvis media pars vasorum complicationis hujus in liene sit ex arteriis, ut visceris frigiditas emendetur, & coctio ejusdem facilior, talisque qualis heic esse debet, evadat; etiamsi eædem arteriæ ex Mesenterio deferant ad lienem aliquid chyli: tamen deferre ex corde etiam sanguinem, non dubito.

Cùm enim hoc sit perpetuum naturæ studium, transferendi hinc quidem ex venis in arterias, illinc autem ex arteriis in venas

sangui-

ſanguinem, ut ex utriuſque permiſtione alimentum fiat jam alimentum: quis credat, fuiſſe illam heic ſui immemorem? Tantò minus autem potuit, quantò diligentior fuit in inſtituenda illâ arteriali complicatione, de qua dixi.

Cur autem lien, non ſecus ac renes, non habuerint opus aliis vaſis nutritoriis, veluti opus habuit veſica utraque: in promptu cauſa eſt, à Gal. reddita 5. uſ. part. 7. Non enim lien & renes trahunt merum excrementum, quemadmodum veſica utraq; trahit. Nempe, ut renes per Emulgentes dictas, ſtomachos ſatis magnos, trahunt ſerum, ſanguini permiſtum, quo ſanguine ſtatim ad nutritionem ſui utuntur renes: ita lien, per ramum ſplenicum, ſtomachum etiam ſatis magnum, trahit chylum fæculentum, quo depurato, ſtatim inde capit emolumentum ſuum.

Eſt autem hæc depuratio non valdè diſſimilis illi, quâ metallarii aurum ex arenis ſeparant. Quemadmodum enim his, poſt longum & curioſum laborem reſtant non niſi exiguæ miculæ, quæ poſtea in maſſam coguntur: ita lieni, poſt multam navatam operam, non niſi parùm reſtat utilis, ex inutilis (ratione hepatis) magnâ ſtrue.

Hoc ſimile ſi non placet, ecce alterum. Eſt depuratio hæc ſimilis illi, quam moliun-

tur, qui ex fæcibus vini aut cerevisiæ colligunt aquam ardentem dictam. Ut enim his, post operosam destillationem, non nisi parùm restat, si compares cum fæcibus: ita in liene.

Hoc parum non potest non esse tenue, quo ipso nutritur lien. Quod cum disertis verbis doceat ipse Gal. 4. us. part. 15. jam ab ipsomet adversario testimonium habemus. Quod si non sufficit, accedat etiam aliud ex 5. us. part. 7. ubi coctum à liene succum facessere in ipsius lienis nutritionem asserit. Quomodo igitur conciliabimus cum illis locis, quibus lienem ait nutriri crasso sanguine? An (quomodo supra diximus) per crassum sanguinem intelligere illum chylum? Quem si in de Atrab. 7. mutat in Melancholiam, addita ratione Lienem nutrire hoc excremento, ejusq; rei argumentum esse, quod lien sit acidus, ut ipsa Melancholia: non habeo equidem colorem quo tegam. Videtur enim disputationis fervore abactus, non distinxisse inter saporem sanguinis alimentalis, & saporem excrementi, quod sanguini alimentali permistum est, maximè, ubi à coctione ad ignem acuit. Et heic quidem agnosco errorem: non autem ibi, ubi ille, qui in Gal. vitiis tàm cernit acutum.

Et

Et quî poteſt aliter fieri per rerum naturam? Si enim unumquodq; nutritur eo, ex quo conſtat; lien autem conſtat ſanguine: quidni nutritur ſanguine? Conſtare autem lienem ſanguine duo perſuadent. 1. quod παρέγχυμα eſt apud Gal. 2. quod rubet in recens natis, 4. part. 7.

Lienem alere partes quaſdam vicinas.

CAP. XII.

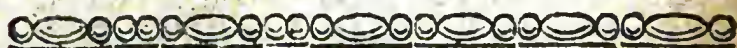
HÆc Gal. eſt doctrina 3. Fac. nat. 13. Quoniam, inquit, & lienem prius monſtravimus attrahere, quod in jecore craſſius eſt, prætereà conficere, atq; ad utilius mutare: nihil ne heic quidem miri eſt, ex liene aliquid trahi in ſingula inſtrumenta, quæ cum illo per venas ſocietatem habent, veluti in omentum, meſentericum, inteſtinum tenue, colon, & ventriculum ipſum.

Hanc ſi infirmare voles, fortè ex 5. uſ. part. 6. ubi exemplariter de omento loquens, Ali illud ſanguine, ex ramo ſplenico, ſed antequam is ad ſplenem perveniat: dicam; vaſa minore ſemper trahere ex majoribus,

quibus appenſa ſunt, & hæc rurſus ex majoribus, uſq; dum ad viſcus vicinum ſit perventum. Vaſa igitur hæc cùm trahant ex ramo ſplenico; ramus autem ſplenicus hepar non attingat, ſed ſplenem: trahent potius ex ſplene, quàm ex hepate.

Hinc ita infero, ſi lien ad alias partes amandat bonum ſanguinem: utiq; & ipſe fruitur bono ſanguine, non excrementoſo, aut, quod pejus eſt, excremento. Nec eſt, quod familiaritatem aliquis mihi occinat. Nego enim & pernego, ullam partem alendam habere familiaritatem cum malo ſanguine.

Ex his licet judicare Averrois 2. Coll. 9. verba. Et videtur inquit, longinquum, ut ſint duo hepata: quia non apparent venæ miſſæ ex eo (liene) ad aliud membrum: Iam enim ex Gal. non unum, ſed quinque numeravi, ſufficiunt autem hæc ni fallor, ut dici poſſit hepar, ſi omninò urges hoc.

De Lienis excremento in genere.

CAP. XIII.

SI rectè conſtitutum eſt ab Ariſt. Illam quæ in hepate & liene fit, elaborationem, pro unâ eſſe habendam; videndum eſt, ne elaboratio-

rationis seu coctionis illius plura, quàm par est, faciamus excrementa.

In singulis coctionibus duo esse excrementa, tenue & crassum, alibi probatur. Hujus autem coctionis excrementum tenue cùm sit de omnium consensu, bilis flava, in vesicâ felleâ collecta: quærendum est amplius, Quod sit crassum? Hoc jam iterùm de omnium consensu nuncupatur Melancholia, quæ in liene stabulatur.

Verum enimverò, quàm notum est nomen ipsius: tàm ignota est essentia ipsius, & generationis modus.

Ab hoc ut ordiar, volunt Galenici, exsistere in hepate, prorsus ut bilis, ex eodemq; hepate trahi à liene, prorsus ut bilis trahitur à vesicâ. Verum id jam refutatum est satis evidenter. Generatur itaque Melancholia in liene, postquam is chylum suum elaboravit, ut par erat.

De essentiâ interrogati iidem, ὁμοθυμαδὸν affirmant, Esse terram. Hoc negant, qui Hipp. sequi videri volunt, & multis hinc inde conquisitis argumentis, etiam ex praxi contendunt, Esse aquam.

Ne prolixus sim: utrique benè: utrique malè. Malè, quatenus singuli hoc unum & solum urgent: Benè, quatenus utrumq; con-

junctum expedit nos à difficultatibus, & viam monstrat ad veritatem.

Quod enim in similibus faciendum esse consulunt summi viri, putà, ut ex gemina, & quasi contraria sententia fiat una: id heic etiam locum habet,

Evincit id problematum diversitas, quibus aliter satisfacere non est, quàm hoc modo. Consonat ei rei chylus, quem trahi à liene, dictum est. Quia enim terrestris est, sed multâ aquâ perfusus, idque propterea, ut mobilis sit: postquam quod inutile est, abiit, non possunt non superesse reliquiæ tàm terræ, quàm aquæ.

Et quia ut jam bis innui, utrumque est manifestius in iis, qui in latitudine sanitatis dicuntur Melancholici; manifestissimum in iis, qui laborant morbis Melancholicis: proponemus nobis heic Melancholicos, inq; iis, quasi in exemplo, ostendemus id, quod in omnibus hominibus fit.

Quia etiam hoc excrementum tàm est heterogenes, ut Natura, & qui Naturæ semitam it Medicus, alias vias habeat purgando terreo, alias aqueo: liceat nobis de lienis excremento loqui, ac si forent plura.

Nam, quoniam Medicis præcipuè ista parantur; in Medicinâ autem, ut in aliis etiã artibus, propter usum sæpè distinguuntur,

quæ

quæ reapse distincta non sunt; sumam mihi audaciam hanc & dicam, excrementum hoc esse duûm generum, alterum aqueum, alterum terreum.

Agam autem primo loco de aqueo, propter Hipp. reverentiam, usus eo ordine, quem hactenus mihi ipsi præscripsi.

Lienem vacuare aquosum quid per alvum.

CAP. XIV.

Videri potest ineptum hoc, Quod Melancholici pleriq; omnes sint siccissimę alvi, adeò, ut vix post tertium aut quartum diem onus hoc deponant: sed enim cùm non omnes in universum sint tales, oportet, ut in iis, in quibus alvus satis est obediens, aliquid sit, quod illam subluit. Confirmat id, quod sicci illi aut plurimū mingant aut plurimū sudent. At qui consensus sit inter alvū & vesicā, si non aliunde, ex 4. Aph 83. disci potest. Quod si inter hæc duo, etiam inter alvum & sudores: Eadem enim urinæ & sudoris materia est.

In horum numero fuit olim summus vir Antonius Musa Brassaulus, ut de seipso scribit c. 6. l. de purg. Cum enim non excerneret spacio novem aut duodecim dierum; neq; tamen vel minimam sentiret ullâ in re difficultatem: mingebat (ita loquitur) supra modum & sudabat, ob hoc paucæ erant excretiones, & in hoc igitur quia ob diversionem humoris aliò sicca erat alvus: clarum est, si ad alvum fluxisset, futuram fuisse satis humidam, ut in quibusdam etiam est.

Quod igitur Gal. docet 1. fac. nat. ult. Celebratâ primâ coctione, τοῦ τῆς τροφῆς ὀχήματος aliquid vacuari per alvum: videtur accipiendum esse, non de illo tantùm, quod Mesaraicæ relinquunt in intestinis, sed de illo etiam, & fortè præcipuè, quod lien eò deponit. Cùm enim is plurimum trahat aquæ: quid absurdi, si dicatur ejus aliquid per alvum abire?

Nec novum id fuerit. Hipp. enim 2. progn. 14. loquens de dejectionibus madidis, explicatur à Gal. ib. Fieri tales, vel cum ventriculus non concoxit, vel cum ex hepate aut liene aliquid eò confluxit.

Idem Hipp. 1. de morb. Leuco phlegmatia ex liene laborantem benè habere, si fortiter illi moveatur alvus, docet.

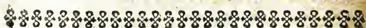
Idem 6. Aph. 43. & 48. 4. Epid. 46. apud

pud Vall. docet, Lienoſos optimè ſanari, ſi ſuperveniat illis dyſenteria, niſi illa diutiùs duret, hydropemque faciat. Et vidi ego in praxi, Fieri non ſemper (neque etiam Hipp. id voluit) per dyſenterias, ſed aliquando per diarrhoeas, aut per dolores colicos, qui certis temporibus recurrentes, liberant homines à ſymptomatis Melancholicis.

Nec ignotum fuit Ariſt. modò locum 3. part. 7. ita licet corrigere. Καὶ διὰ τὴν ἐν ταῦθα παλίῤῥοιαν τῆς ὑγρότητος, πολλοῖς καὶ κοιλίαι ὑγραὶ γίνονται τοῖς σπληνιῶσιν, ὥσπερ σκληραὶ τοῖς λίαν οὐρητικοῖς διὰ τὸ ἀντιπερισπᾶσθαι τὰς ὑγρότητας. Ut ſit ſenſus. Lienoſis quibuſdam alvus eſt humida, cum qui ex inteſtinis ad lienem ivit humor, ad inteſtina refluet: quibuſdam eſt ſicca, cum humor non tendit eò, ubi fuit, ſed ad vias urinarias abſtrahitur. Niſi enim ita ſit, 1. Quæ erit παλίῤῥοια, niſi πάλιν ῥέῃ humor? 2. Quæ erit oppoſitio, qualem totus contextus deſiderat? Ita verò etiam deſumtum videbitur ex illo 4. Aph. 83. Mictio per noctem plurima dejectionem parvã ſignificat. Licet enim id in omnibus hominibus fiat: Ariſtot. tamen accommodaſſe ſolis lienoſis, abſurdum non eſt.

In has cogitationes primùm me abduxit Bonamicus, qui docet, à liene alvum irrigari, quod ſi non fiat, fieri illam duram & im-

morigeram. Et hoc satis illi esse poterat ad explicandam παλίῤῥοιαν. Quam dum extendit etiam ad alias coctiones, nimis solicitus est, & præter rationem, ne alia dicam incommoda, in quæ παλινδρομὴ illa incurrit.

Lienem vacuare aquas per urinas.

CAP. XV.

CUm Hipp. id observâsset in aliquammultis, jussit deinde dare diuretica. Inter eos quorum historias scripsit, fuit Bion 2. Epid. t. 27. apud Valles. Hic enim cum laboraret inflammatione lienis, habebat hæmorrhagiam ex sinistris & copiosum urinæ profluvium. Fuerunt alii multi, quos 4. Epid. 10. apud eundem Vall. ait fuisse αἱμοῤῥοῦς (intelligo de hæmorrhagiâ, simili antedictæ) & habuisse purgationes criticas per urinas. Fuerunt & alii 2. Epid. 3. t. 14. item apud Valles. In quibus vidit, Lienis humores consedisse, atq; ita metus recidivæ abstulisse, si urinæ fluxissent.

Ex his aliisq; natura est illi præceptum, de quo dixi, quod conceptis verbis habet l. de Int. aff. Lienosis danda esse diuretita. Et l. de Ext. aff. laudat eadem biliosis qui magnum

gnum habent lienem, & malè colorati sunt. Hinc 4. de Morb. & 1. de Morb. mul. hydropis causam esse ait, si lien non dimittat aquam ad vesicam.

Ab Hipp. didicit Gal. qui 1. ad Glauc. 11. in omni quartanâ (concedit autem ibi, quandam esse à liene) jubet uti diureticis. Et 2. ad Glauc. 11. lienem purgat per urinas. Idem 7. simpl. Capparin ait lienes vacuare per urinas. Imò verò pleraq; omnia splenica sunt diuretica, ut videre est in longissimo catalogo, quem texit Reusnerus lib. cit.

Ubi hoc aspergo, Gal. agnovisse, in excremento lienis esse aliquid aqueum. An autem hinc accipi possit explicatio sententiæ Gal. quam quidam somniant: equidem valdè dubito. Si enim Gal. viderat aquam Hipp. (cedò etiam, ubi meminit, & accommodat Melancholiæ suę? Quod enim 4. in 6. Epid. 20. dicitur, aliò pertinet) noveratque, Naturamq; ideò hujus misturam cum fæce crassâ molitam esse, docuerat, ut diluta segregari melius posset: cur non apertius dixit? Imò etiã, cur contrarium dixit alibi δυσκίνητον esse ob crassitiem? Veruntamen, ut redeam ad propositum.

Tamen idem Gal. 13. Meth. 18. non agnoscit viã ab hoc viscere ad renes. Inde sunt difficultates illæ inter Medicos, partim de cõcilian-

liandis his locis, partim de viis, quæ ſint à liene ad veſicam. Vall. in Epid. contentus eſt occultis & cæcis viis ex illo Hipp. ξύῤῥοια μία, &c. Holl. & alii dicunt, A liene ire ad hepar, ibiq; ex vena portæ aſſumi in venam cavam, è qua ad renes veniatur. Ego, non valdè ſolicitus, quomodo conciliandus Galenus Galeno ſit, viam apertam & compendioſam novi, quam primus mihi oſtendit Viſcerus in θ. laudatis, per arterias. Cui prorſus hactenus aſſentior, Lienem tàm numeroſas arterias habere etiam ideô, ut ſentina illa humorum brevi & compendiaria via ad exitus urinarios pervenire poſſit. Quamobrem hoc etiam addo, Renes fuiſſe duos, non propter ſolum hepar, ut vult Gal. 5. uſ. part. 6. ſed propter hepar & lienem. Ut dici jam debeat, Alterum quidem renem huic, alterum illi viſceri ſervire, adeoque hepar quidem per venas emulgentes, lienem autem per arterias purgari.

Quicquid ea de re ſit, Hæc cauſa eſt practicis ſolertioribus, (inter quos familiam ducit Mercurialis 2. Conſ. 49. 3. Conſ. 44. & alibi) ut, neglecta prohibitione illa, quæ ex Methodo accipitur, dent diuretica in quartanis, ſcorbutis, ſimilibuſq; affectibus, feliciſſimo (cæteris paribus) cum ſucceſſu.

Hanc

Hanc in rem duo afferam exempla, alterum ἐκ τῆς ὑγιεινῆς, alterum ἐκ τῆς θεραπευτικῆς.

Cl. Vir. D. D. Wendelinus Jung. simplicium professor in illustri Herbipolensi D. & amicus meus honorandus, quo tempore Medicinam faciebat in Xenodochio D. Mariæ novæ Florentiæ, noverat religiosum toto habitu Melancholicum, qui perpetuò mejebat triplo plus quàm bibebat. An causa est (quid enim prohibet heîc illam addere?) terrestris viscerum substantia, quæ calorem habet valdè fortem, qualis in ferro ignito etiam est? Hic enim chylum colliquat potius, quam coquit, unde est aquæ illa copia. An siccitas potius est in causâ? Hæc enim impedita ventriculi coctione, genitaque loco laudabilis chyli, pituita, præbet hepati materiam aqueâ, ex qua vix aliud quàm aquam fabricare potest.

Vallatius ad Holl. l. 1. c. 40. Meminit etiam religiosi, cui ter aut quater in anno, maximè vere & autumno ineuntibus, intumescebat lien cum dolore ejus lateris, totiusque abdominis tumore incipiente, &c. Hic tandem nigris (ideò cum aqua vacuabatur terra, ut in aliis Melancholicis, qui aquam nigram vomebant, est visum) erumpentibus urinis, atramento similibus per quinque aut

septem

ſeptem dies continuantibus, priſtinā recipere ſolitus eſt incolumitatem. Hic (addit) antequam hoc fieri inciperet, hæmorrhoidas habebat, ſed minus feliciter euntes.

Ex his judicare licet Vall. 2. Epid. 2. in Bione fugam, non vacuari ex loco affecto, ſed ex toto corpore. Iudicare verò licet etiam ex illo, quod 5. Epid. in Parmeniſco ait, morbis Melancholicis accommodatiſſimæ vacuationes ſunt, dejectio & mictio. Intelligo autem paulò aliter quàm ille, ſcilicet conjunctim propter excrementi partes diverſas.

Lienem vacuare aquas per ſudores.

CAP. XVI.

SI, quod alibi probatur, urinæ & ſudoris eadem eſt materia, adeoque ſæpè fit, ut, alterutra vacuatio impediat alteram: non eſt difficile intellectu, Lienem aliquando ſeſe exonerare per ſudores, ſed, cum Melancholici habitu ſint frigidiori & denſiori, fit illud rariuſculè. Fieri tamen, ut dixi, aliquando; & inde nanciſci Medicum occaſionem dandi Theriacam & alia ſudorifera: ex his apertum fiet,

In

In autumno docet Hipp. 2. Epid. 1. t. 3. febres fiunt magis ſudatoriæ. Hoc Vall. ad pluvias refert: Ego verò ad naturam humoris Melancholici, qui in autumno dominatur. Ejus rei fundamentum peto ex Coacis, ubi dicitur, Qui mente moventur, cum timore & perfrictione, iis ſolvi morbum ſuperveniente febre cum ſudore, &c. Motio autem illa quî ſit alia, quàm Melancholica? His addo rationem. Cum autumnales febres ſint tales perpetuò; autumnus autem non ſit ſemper pluvioſus; ſi admittatur ratio Vall. Quædam febris erit ſudatoria, quæ tamen non habeat cauſam ſudoris.

Idem ib. ſect. 2. t. 23. Lyciam Lienoſam meliùs habuiſſe ait ex ſudore. Hæc enim cum eſſet talis, habebat, ſi rectè percipio hiſtoriam, paroxyſmos, fortè ſtatis temporibus, qui ſanabantur aliquando purgatione, aliquando venæ ſectione, aliquando ſudoribus, aliquando ſponte. Tandem tamen, cum gravida eſſet, accedente lienis inflammatione, fortè ab importuniore purgatione, ut conjectatur Vall. mortua eſt.

Idem ib. ſect. 3 t. 20. ſcribit, Hippoſtrati uxorem, poſt annuam quartanam, fuiſſe curatam partim ſudoribus, partim muliebri fluxu. Nimirũ per ſudores vacuabatur aqua, per men-

menses terra. An hæmorrhoides potius fuerunt? harum enim rami quibusdam ad uterum pertingunt, ut mox dicetur.

Unde non difficile est judicatu, cur quæ in Bulagora villâ decumbebat 4. Epid. febricitans liene, non fuerit judicata plenè per sudores: supererant enim excrementa crassa.

Ex 6. Epid. 3. t. 7. obscura illa historia, de muliere in Cranone, hoc ego lucis accipio, Quod 14. die criticè fuerit liberata per sudorem, quia lien illi erat natura magnus.

Hanc ob caussam, puto, Gal. de Ther. ad Pis. 15. in quartanariis (eadem autem est ratio reliquorum morborum Melancholicorum ut practici docent) utitur Theriaca. Quod si mihi negaveris & propter insensilem vacuationem id factum esse dixeris: ne sic quidem pugnabo. Serum enim aliquando felicius absumitur hoc, quàm illo modo.

Quid multa? Autorem habeo gravissimum, Vall. inquam, qui 3. in 2. Epid. 20. 3. in 3. Epid. ægrot. 3. 2. in 6. Epid. 32. docet, ab experientia sumpto argumento, In Melancholicis crebros esse sudores. Quod ipsum Mercurialis quoq; vidit, ut testatur, 3. Cons. 14. & 1. pract. 10. Duobus his Medicis si superaddere libet Philosophum, Bonamicum, 1. Alim, 32. licet,

Lienem

Lienem vacuare aquas per ventriculum.

CAP. XVII.

DE Melancholiâ hypochondriacâ, quæ, authore Cæsalpino, sedem suam in ventriculo habet, agens Gal. ex Diocle 6. Loc. aff. 7. inter alia signa morbifica, salivam multam & humidam affert.

Idem de Plath. 11. atrabiliarios vocat salivatores. Quod Vall. etiam habet 2. in 6. Epid. 32.

Idem Gal. de Typis 4. salivationem habet in numero signorum febris quartanæ.

Hodiè qui de Scorbuto scribunt, Maximum in eo affectu salivæ proventum esse tradunt. Scorbutum autem esse morbum Melancholicum, concedunt pariter omnes.

Iam, saliva cum sit vel ex capite, vel ex ventriculo, 1. Pror. 12. 2. de Temp. 4. dubium mihi non est, salivam Melancholicorum esse ex ventriculo, & quidem à liene eò ablegatum.

Si enim, quod alibi probabo, saliva in naturaliter constitutis, habet principium suum ex tenui primæ concoctionis, quæ in

ventriculo fit, excremento, quod pituita dicitur; Verisimile autem est, gigni in tantò majore copia, quantò frigidior est ventriculus: gignetur procul dubio in Melancholicis copiosior. Frigidi enim sunt tales, ob copiam humoris frigidi, ut ex Arist. liquet de somno cap. 3.

Hoc tamen nondum satis est. Si enim ventriculi frigiditas est causa adæquata salivationis: erit illa in omnibus, in quibus ventriculus frigidus est. Sed hoc non est ita: In solis enim Melancholicis, qui ipsi habent ventriculum frigidum, salivatio illa est.

Huic difficultati satisfacere non possunt qui defendunt, pulcellam illam hypothesin, de quâ suprà, Melancholiam stabulari in venis: Ego autem possum, qui Lienem illi assigno. Eidem non sunt pares iidem, cùm Melancholiam dicunt nihil habere aquæ, sed totum id esse terreum: Ego autem par sum, qui aquæ multum habere affirmo. In eâdem mussant iidem cum aquam à liene trahi contendunt, aquam tamen illam salivæ causam esse, non adeunt dicere.

Ita ergò ego, Melancholici quidam sunt salivatores, quia serum ex Liene effunditur illis in ventriculum. Serum autem ex aquâ illâ est, quæ præbebat luto vehiculum ad Lienem.

Sed quâ viâ ad ventriculum pervenit? Procul omni dubio, non tantum per vas breve dictum, sed & per alia vicina vasa. Præcipuè tamen per vas breve, quod fortè in his, ex corpore lienis est.

Interim & in his, sed alio tempore, & in aliis omnibus servire vas breve etiam aliis actionibus, jam dixi in superioribus.

Confirmat hoc magnum Hipp. argumentum, curatio. Spuitione multa & conferta vidi Melancholia morbo laborantes magnopere sublevatos, inquit Vall. 5. in 6. Epid. 4. Hoc autem exemplariter dictum esse, & competere aliis morbis Melancholicis æquè, apud me certum est. Ratio enim à Vall. allata, quæq; sententiæ meæ mirificè quadrat, valet in omnibus Melancholicis, Quia, inquit, sanguis Melancholicus est serosus. Quo ipso fundamento quia nititur etiam Mercurialis, non mirum etiam est, quod 3. Cons. 44. Melancholicis tribuat copiosa sputa. Si dubitas de proprietate vocis, audi Vall. iterum 5. in 2. Epid. 5. ubi sputa hæc de salivâ exponit, quæ tamen non est semper acida, ut ipse putat, sed aliquando, quemadmodum ipsa etiam Melancholia.

Confirmant id illi, qui Gal. ajunt 1. ad Glauc. 11. & Aëtium Tetrab. 1. l. 1. c 9. in quartanâ præcepisse vomitum, quòd crudior

& liquidior humoris melancholici pars ad ventriculum eat. Et hi sunt,nisi fallor,vomitus humidi, de quibus Vall. l. 1.

Confirmant etiam, qui balbos Epid. l. iterum c. 1. & sect. seq. t. 3 geri dicunt Melancholicos, ob aquam translatam ad ventriculum,& inde propter communem tunicam ad os & linguam, 6. Aph. 32. Et hinc explicare oportet Trallianum, l. 1. c. 16. ubi paralysin fieri ait etiam à Melancholiâ. Cum enim videret, quod vidit etiam Vall. Melancholicos multarum partium paralysi laborare : non potuit aliter dicere. Sed erravit in eo, quod fieri putavit à crassâ Melancholiæ parte, cum fiat à tenui.

Et hæc est pituita illa, quam alii in Melancholicis sibi imaginantur. Licet enim à veritate alienum non sit, Melancholicos, ob habitûs & ventriculi frigiditatem cumulare pituitam: fit id tamen in illis tantùm, qui longè processerunt. Interim balbuties etiam fieri potest in ijs, qui nondum pituitam generant,à tenui videlicet Melancholiæ parte. Eadem ratio est paralyseos. Sed & in ijs, qui pituitam generant, potest esse à Melancholiâ.

Confirmo id ipsum exemplo. Amicum habui ex intimis, ejusdem mecum professionis & artis, qui toto habitu omnibusq; signis verè

verè Melancholicus erat. Is, præsertim cum loqueretur, tam abundabat salivâ, ut creberrimè cogeretur interrumpere sermonem, & exspuere. Quod nisi faceret (fatebatur ille) adeò illi lædebatur concoctio ventriculi, ut, nisi vellet ægrotare, pudoris rationem habere non posset.

Lienem vacuare, quod terreum est, per anum.

CAP. XVIII.

DE hoc in isthoc vestibulo moneo, vocaturum me semper Melancholiam.

Hanc vacuari per viam, quam inscriptio præfert, probant duo inprimis argumenta.

Horum alterum petitur à nigredine fœcum tantum non quotidiana in mediocriter Melancholicis. De his enim intelligo, quod Arist. 3. Hist. 3. τὰ τῆς κοιλίας περισσώματα φαίνεται χρωματίζειν ἡ ἰλὺς τοῦ μέλανος οἴνου. Nam in reliquis omnibus tam pauca est Melancholia, ut non tingat, quod probaverit aliquis ex 2. ad Glauc. 10.

Esse autem excrementorum nigredinem à Melancholia, docet Gal. 1, Hum. 1. quemadmodum flavedinem à bile, 4. us. part. 4.

Alterum sumitur à gravitate humoris, quæ cogit illum deorsum. Hinc, ut suprà quoque dictum est, 4. uf. part. 4. & 7. 5. uf. part. 6. Lien dicitur declivis, propter excrementum Melancholicum, pondere suo eò nutans. Et excrementum ipsum non locis tantum citatis, sed & 2. Elem. 4. vocatur gravissimum, crassum & moveri contumax.

Propter hanc potissimum causam Medici, quoties de purgando hoc humore agitur, semper jubent illum purgare per inferiora. Quâ de re 4. Aph. 9. 8. in 6. Epid. 27. & alibi sæpè. Rectè sanè, inquit Vall. 7. Epid. in Anaxenore, quandoquidem Lien nulli vacuationi magis cedit, quam alvi subductioni. Nimirum, hoc est magnum Hipp. argumentum, ut Massaria vocare solet, curatio. Et tum, nisi fallor, Lien est verè καθάρροπος. Dubitat enim de ratione nominis Gal 2. in 6. Epid. 39. & 41. 2. Humo. 27. Vide Foësiū in Oeconomia.

His duobus argumentis accedit tertium, Quædam nigri humoris per hæmorrhoidas dicta vacuatio, à præsentibus quidem morbis Melancholicis liberat, à futuris autem præservat, ut docetur 3. Aph. 30. 6. Aph. 11. 12. 3. in 6. Epid. 37. 5. in 6. Epid. 25. 6. in 6. Epid. 8. 3. Hum. 26. 3. prorrh. 39. Atrà bil. 4. & 7. 2. Loc. aff. 5. 5. Loc. aff. ultimo, 4. San. tuo 4. 9. Simplic c. de differentiâ terrarum, cur. per. v. 5. 10.

V. 5.

v. 5. adversus Eras. 6.

Ita autem loquor, quædam, propter duas causas, quarum.

Prima est: Cùm docuerit recentior Anatomia; Hæmorrhoidas esse duplices. Externas & Internas, quarum hæ originem habent à venâ cava, illæ à venâ portæ; non esse mihi sermonem de omni per hæmorrhoidas vacuatione, sed de illa tantum, quæ est à vena portæ, cui scilicet adhæret Lien noster.

Quare nemo objicere mihi potest, per hæmorrhoidas vacuari non tantùm Melancholiam, sed omnis generis sanguinem, adeoque per fluxionem illam curari (eadem est ratio præservationis) morbos, non tantùm Melancholicos, sed alios multos, valdè diversos. Dico enim, si contingat fluere has, quas vocant Internas, tum depleri lienem, curariq; morbos, à liene dependentes.

Secunda. Cùm Gal. multis locis diligēter distinguat Melancholiā ab Atra bile, & dicat inter alia, Atræ bilis speciem quandā esse ex Melancholia: nō esse mihi sermonē de omni humore nigro, sed de atra bile illa tantùm, quæ fit ex Melancholia: Qui enim morbi inde sunt, sanantur per hanc viam. Nimirum, Melancholia nō facit morbos, nisi desinat in Atram bilem. Videatur Salius de aff. part. c. 15.

Hæc igitur Melancholia cùm per anum vacuatur, quibus utitur viis? Ego mihi persuadeo, Naturam non semper deponere

per hæmorrhoidas dictas, quod non semper sint ex cauda lienis, & verò, quod non sit æqualis ejus rei necessitas in omnibus hominibus.

In quibus igitur summa fuit necessitas vacuandi hujus humoris: in iis ἐκ τῆς τελευτῆς τοῦ σπληνὸς, ut Gal. loquitur de Anat. Ven. I. eduxit Natura vas ad sinistri omenti partem. Hoc enim in anum desinere, ibidemq; Hæmorrhoidas internas constituere, observarunt Recentiores. Verisimile autem est, Naturam in valdè Melancholicis hoc tantum fecisse, quod nunquam illa vel deficiat in necessariis, vel abundet in superfluis. Hinc Vesalius & alii non viderunt hoc, quod jam dico: viderunt autem, & pinxerunt id tantùm, quod ipsis occurrit.

In quibus tanta necessitas non fuit, idipsum vas non ex fine corporis lienis eduxit: sed ex rami splenici parte inferiore (Epiploida sinistram vocavit Sylvius) quò regredi excrementum hoc, siquidem deorsum vacuari debet, verisimile est. Hanc inferi in colon, indicio est, quod, ut scribit Vesal. adest tum tantùm, cum, quæ sequitur, inq; colon indubitatò it, Epiplois postica dicta Sylvio, minor est, quàm ut possit omnibus demandatis sibi partibus ramos mittere. Cum enim illa major est, & sufficit, abest hæc.

In

In quibus iterum minor neceſſitas fuit, Natura fecit, quod jam dixi: Omiſit, inquam, Epiploida ſiniſtram, & illius officium demandavit Epiploidi poſticæ, eodem loco, ſed paullò magis dextrorſum ortæ, indeq; ad colon, ad quod hiat, latæ. Idem dicere licet de Epiploide dextra.

Tandem, in quibus minima neceſſitas, fortè ubi & deeſt Epiplois ſiniſtra, & ad colon non pertinent Epiploides dextra & poſtica: regreditur excrementum ad ramum Meſentericum, ex quo ad anum tendere, hæmorrhoidaſque internas facere, ſcribit Veſal. & qui illum ſequuntur.

An per has ultimas Hæmorrhoidas vacuatur aliquando etiam hepar? Tum verò idem ſtatuetur diſcrimen, quod ſtatui ſolet inter duplices Hæmorrhoidas. Quemadmodum enim Internæ dicuntur vacuare cacochymiam, quæ in vena portæ plurima eſt; externæ plethoram, quæ in vena cava: ita fortè per Hæmorrhoidas has Meſentericas, ut ſic dicam, deplebitur lien tum, cum ille oneratus eſt illuvie Melancholica multa; hepar, cum illud opprimitur à quantitate ſanguinis boni. Interim, non obſtat quidquam, etiam hepatis cacochymiam hac expurgari.

Ab iiſdem his Meſentericis Hæmorrhoidibus feruntur in mulieribus ramuli quidam

ad uteri cervicem. Ut verisimile sit, quæ menses habere dicuntur, cum sunt gravidæ, hæmorrhoidas potius habere dicendæ sunt. Quod enim viderunt illi sanguis est tenuis, qualis ferè lienosus est. Schol. Holl. in l. 1. c. 155. Bauh. 1. Anat. 15. extremò.

Et hæc ita mihi videntur, cùm Naturæ librum intueor, conferoque cum ejus Interpretibus. Quorum nullum cùm mendacii arguere audeam; & verò nullus dicat etiam absona vero: placuit mihi ita componere. Indicent autem illi, quorum nihil interest aliud judicare, ut cum Gal. loquar ex Thucid. lib. 3. belli Pelop.

Iam verò etiam hoc repeto, Non absurdum esse, per hæc vasa nutriri etiam colon, omni scilicet illo tempore, quo non fluit Melancholia. Fluit enim non nisi tum, cùm in ea copia est, quæ sit Naturæ molesta.

Quæ causa est, Cur in intestina aperiantur, non osculo aliquo insigni, quali in duodenum meatus choledochus? sed eodem prorsus modo, quo vasa Mesaraica omnia in tunicas intestinorum absumuntur.

Quæ igitur differentiæ ratio est, in utriusq; hujus excrementi vacuatione? dicis.

Hæc est. Melancholia non poterat usum talem aliquem habere, qualem bilis: quia & pauca est (quippe non collecta in unum

num conceptaculum) & ἄποιος. Non igitur opus habebat aut peculiari aliquo vase, aut peculiari ejusdem conformatione, ut de bile factum est.

Interim, negare non possum, in iis, in quibus in magna copia est, & in quibus etiam facilè è natura sua abit, assumitq; acredinem, præstare aliquando inferioribus intestinis tale quid, quale superioribus bilis. Talium enim alvi quia pigriores sunt, quia ob frigiditatem humoris insensibiliores: opus habent monitore etiam alio, quo reliquorum non indigent.

Lienem non vacuare Melancholiam per ventriculum.

CAP. XIX.

VAcuari Melancholiam per anum, citra controversiam est: hoc autem valdè controversum est, An, quod ego dico, rectà deorsum feratur ad anum? & non potius, quod Gal. dicit, sursum primum ad ventriculum, deinde ex ventriculo ad intestina tenuia, deinde ex intestinis tenuibus ad crassa, & deniq; per anum exeat? Et hoc modo explicant quidam παλίῤῥοιαν Aristotelicam, de quà supra.

Ponit

Ponit autem Gal. ſententiam ſuam tantùm, ſine ulla confirmatione, 3. Fac. nat. 13. 1. ſan. tu. 12. & 13. 9. κ. τόπ. 2. 4. uſ. part. 15. 5. uſ. part. 4. quo loci etiam uſum ſuum appendit, de quo mox. Ubi hoc moneo propter Bonamicum. Lib. de Atrâ bile non facit Gal. ejus rei mentionem: quia accipit vocabulum propriè, ut opponitur Melancholiæ. Quare cum cap. 3. diſtinguit dejectiones nigras à dejectionibus atræ bilis: diſtinguit atram bilem à Melancholia. Ibidem ult. verbis, expreſſè ait, de Melancholia qualis ſit, & per quas partes vacuetur, alibi ſe perſcrutaturum.

Ego verò confirmo pariter ſententiam meam, & dico, Quid obſtet ſententiæ Galenicæ.

Utrumque egregiè præſtat Gravitas humoris, de quà dixi. Quo loco ſi pro Gal. inſtantiam attuleris, ſanguinem, qui & ipſe ſurſum it, licet gravis ſit: dicam, Diſparem eſſe rationem. Sanguis enim cum ſit familiaris partibus alendis, trahitur ſurſum. At excrementa cum ſint contraria partibus alendis, pelluntur. Iam igitur hoc fit à facultate expultrice: illud à tractrice. At verô, quemadmodum tractricem, nec juvat, nec impedit loci differentia: ita expultricem excrementorum eorum, quæ vel natura vel co-

pia sunt gravia, ideoq; ἀθρόως abeunt, semper comitatur loci commoditas. Atque hoc inductione probari posset. Quæ causa fortè fuit Avicennæ, Cur iter gravis humoris sursum providentiæ divino adscripserit? Hanc ut in omnibus demiror & exosculor: ita in illis, in quibus esse dicitur, cum non sit, nolo esse veli cujusdam turpis, qualia sæpè, alia comminiscuntur, qui convicti cum sint, convictos tamen se esse, nuspiam fatentur. Quod non ita est, ut dicitur, inquit Cassianus, etiamsi honos videatur, injuria est.

Privatim, Galeno obstant incommoda quædam. Si enim ita sit, ut dicit ipse, Non injuria incusarit aliquis Naturam, & imprudentiam objecerit, quæ excrementum mitteret ad partem tam nobilem, Ultimum dico, excrementum ad primum alimenti conceptaculum, ut indè ad anum eat, cum & brevior sit via & expeditior per vasa, ad intestina crassa hiantia, de quibus modò.

Dicis, At idem fit de bile, quæ in duodenum effunditur eò loci, quo chylus penè integer adhuc est?

Resp. 1. Non est par dignitas ventriculi & intestinorum. Ventriculus enim τῆς πέψεως organum est: Intestina τῆς ἀναδόσεως. Prætereà, in ventriculo omnia sunt etiamnum confusa, bona cum malis: in inte-

stinis

ſtinis jam incipiunt bona diſtingui à malis. Ut propterea minus periculi ſit, etiamſi malis, jam ſeorſim poſitis, miſceatur aliquid bilis.

2. Non eſt par ratio uſus. Uſum enim præbet bilis evidentiſſimum duplicem, quorum alter eſt, ſtimulare inteſtina ad celeriorem ἀνάδοσιν, alter, admonere officii ſui ad deponenda alvi excrementa: at uſus effuſæ in ventriculum Melancholiæ tam eſt nullus, ut metuendum ſit etiam damnum ingens, Miſtio, inquam, excrementi cum alimento.

Dicis iterum, Quod damnum metuitur in Melancholia: id metuendum eſt etiam in bile. Utrobiq; enim eſt chylus, & utrobique poteſt miſceri excrementum cum alimento, deindè ſeparandum non ſine Naturæ infamia.

Reſp. Non eſt par ratio. Si enim Melancholia, quod dicitis vos, eſt amica ventriculo, retinebitur, & prorſus miſcebitur: at bilis, quia eſt inimica inteſtinis, non retinetur, quin omnia ſecum expellit. Adde, Melancholia etiam ideò miſcetur, quia in ventriculo fit ebullitio, quæ mutat ima ſummis: in inteſtinis non fit; Videmus id in farciminibus, recens natis. Nam quamvis lanii imponant primùm & ſeorſim pinguedinem ſolam, deinde ſeorſim ſuperdent ſanguinem efribatum, aut etiam minutalia carnium: tamen poſt ebullitionem apparet utrumque benè ſibi permiſtum.

Nec

Nec excusat, quòd Melancholia quidem. 5. us. part. 4. ait Gal. ob crassitiem difficulter misceatur: bilis contrà ob tenuitatem, facilè. Nam, an crassities Melancholiæ obstare possit mistioni illius cum chylo judicabit ille, qui novit, Humorem tamen esse, & omninò fluxile quid, ut ferri possit per ductum tam angustum, qualis est vas breve.

Non excusat etiam, quod ib. ait idem, Melancholiam non potuisse rectà ire ad anum, quòd in illa paucitate, viæq; longinquitate, opus fuisset vase lõgo & angusto, ideoq; injuriis obnoxio: sed debuisse uti his ambagib. Si enim humor atrabiliarius ille, qui in hepate gignitur, rectà potest ire per hæmorrhoidas externas ad anum & absque illarum periculo vacuari, quod constat ex locis suprà citatis, cur in liene non possit fieri idem? maximè, quia lien longè declivior est hepate? Adde, non est opus, ut semper ad anum eat, cùm ad vicinum colon deponi possit, ceu ostendi.

Et hæc quidem sunt incommoda, quæ Gal. manent: Illa si cui videbuntur non prorsus esse amota, ille cogitet, Cõsistere hactenus rem in comparatione Melancholiæ cum bile. At verò, cùm comparatio sit iniqua, quæ instituitur inter id, de quo constat, & inter id, de quo non constat: si probavero, Melancholiã non ire ad ventriculum, desinent etiam stimuli

muli illi, quos bilis in animo Lectoris reliquit.

Hoc ut fieri possit, agite, ô viri amici, veniamus ad tribunal veritatis, & audiamus judicem incorruptum, naturam ipsam.

Hæc enim dicit, vas breve, per quod omnes dicunt fieri effusionem hanc, non semper, ut Gal. vult 5. us. part. 4. de Anat. ven. 1. ἐκ τῆς κεφαλῆς lienis ire ad ventriculum, postquam scilicet omnibus lienis partibus ἀποφύσεις sunt tributæ, ut loquitur 6. Ex. Anat. 10. sed aliquando quidem, aliquando autem ex parte superiore rami splenici, antequam is lienem ingreditur. Quando igitur è liene non est, quomodo ferre potest excrementum lienis?

Dicis, sed tu anteà docuisti, excrementum hoc deorsum purgari per alia etiam vasa, quàm quæ ex cauda lienis sunt? Ita: sed simul docui disparitatem, cum dixi, tàm de gravitate humoris, quam de expultricis commoditate.

Verum, habeat sanè hoc argumentum parum ponderis: plùs, spero, habebunt hæc.

1. Vas breve non pertunditur in ventriculum, ut in duodenum pertunditur ductus ille, qui à vesica bilis eò it. Videtur autem necessarium fuisse, siquidem analogiam habent inter se, 1. San. tu. 13 & vas breve debebat

bat alium à reliquis, è ramo ſplenico ad ventriculum tendentibus vaſis, uſum habere. Eò magis autem videtur id fieri debuiſſe, quòd craſſior eſt hic ſuccus bile. Quinimò, videtur dici debere. Vas hoc tantò majori oſculo aperiri debuiſſe in ventriculum, quantò craſſior eſt ſuccus hic bile. Quia igitur vaſis brevis eadem eſt inſertio: eadem etiam fuerit ratio, idemq́, uſus.

Dicis, ſed tu anteà docuiſti, vaſa hæmorrhoidalia, juxtà cum aliis, quæ Melancholiam deponunt ad craſſa inteſtina, non aperiri in inteſtina evidenti oſculo? Ita: ſed ſimul docui diſparitatem, cui hoc addo, ſi Melancholia in ventriculum deſtillat tàm exiguis guttulis, non poſſe præſtare uſum illum, qui jactatur, eo magis, quia pauca ſemper eſt,

II. In vaſe brevi non viſus eſt contineri alius ſanguis, quàm in vaſis vicinis. Idem autem ſanguis cur non faciat idem?

Dico autem hoc de ſanis. Nam in quartanariis, aliiſq́; ſpleneticis, qui habent vomitus nigros, itemq́, in aliis: procul dubio alius à ſanguine ſuccus eſt. Sed & is in aliis vicinis eſt, non in hoc ſolo. Et hic ipſe ſtatus eſt alius, quàm de quo nobis eſt ſermo, ut ſuprà monui.

III. Non minùs huic, quàm aliis venis addita eſt ſocia arteria. Igitur, ſi vena fert

muli illi, quos bilis in animo Lectoris reliquit.

Hoc ut fieri poſſit, agite, ô viri amici, veniamus ad tribunal veritatis, & audiamus judicem incorruptum, naturam ipſam.

Hæc enim dicit, vas breve, per quod omnes dicunt fieri effuſionem hanc, non ſemper, ut Gal. vult 5. uſ. part. 4. de Anat. ven. 1. ἐκ τῆς κεφαλῆς lienis ire ad ventriculum, poſtquam ſcilicet omnibus lienis partibus ἀποφύσεις ſunt tributæ, ut loquitur 6. Ex. Anat. 10. ſed aliquando quidem, aliquando autem ex parte ſuperiore rami ſplenici, antequam is lienem ingreditur. Quando igitur è liene non eſt, quomodo ferre poteſt excrementum lienis?

Dicis, ſed tu anteà docuiſti, excrementum hoc deorſum purgari per alia etiam vaſa, quàm quæ ex cauda lienis ſunt? Ita: ſed ſimul docui diſparitatem, cum dixi, tâm de gravitate humoris, quam de expultricis commoditate.

Verum, habeat ſanè hoc argumentum parum ponderis: plùs, ſpero, habebunt hæc.

1. Vas breve non pertunditur in ventriculum, ut in duodenum pertunditur ductus ille, qui à veſica bilis eò it. Videtur autem neceſſarium fuiſſe, ſiquidem analogiam habent inter ſe, 1. San, tu. 13 & vas breve debebat

bat alium à reliquis, è ramo ſplenico ad ventriculum tendentibus vaſis, uſum habere. Eò magis autem videtur id fieri debuiſſe, quòd craſſior eſt hic ſuccus bile. Quinimò, videtur dici debere. Vas hoc tantò majori oſculo aperiri debuiſſe in ventriculum, quantò craſſior eſt ſuccus hic bile. Quia igitur vaſis brevis eadem eſt inſertio: eadem etiam fuerit ratio, idemq́, uſus.

Dicis, ſed tu anteà docuiſti, vaſa hæmorrhoidalia, juxtà cum aliis, quæ Melancholiam deponunt ad craſſa inteſtina, non aperiri in inteſtina evidenti oſculo? Ita: ſed ſimul docui diſparitatem, cui hoc addo, ſi Melancholia in ventriculum deſtillat tàm exiguis guttulis, non poſſe præſtare uſum illum, qui jactatur, eo magis, quia pauca ſemper eſt,

II. In vaſe brevi non viſus eſt contineri alius ſanguis, quàm in vaſis vicinis. Idem autem ſanguis cur non faciat idem?

Dico autem hoc de ſanis. Nam in quartanariis, aliiſq́; ſpleneticis, qui habent vomitus nigros, itemq́, in aliis: procul dubio alius à ſanguine ſuccus eſt. Sed & is in aliis vicinis eſt, non in hoc ſolo. Et hic ipſe ſtatus eſt alius, quàm de quo nobis eſt ſermo, ut ſuprà monui.

III. Non minùs huic, quàm aliis venis addita eſt ſocia arteria. Igitur, ſi vena fert

Melancholiam, feret etiam arteria: Id verò nemo istorum dixit. Sed neq; dicere possunt, quod de ipsorum sententiâ, arteriæ splenicæ non vehant simile quid venis splenicis.

Dic ergò mihi, ô tu, quid facit heîc vas breve arteriale? Procul dubio fateberis, otiosum est. Apud me verò negotium habet. Nimirum, utrumq; vas breve (in inculpatâ sanitate) vehit alimentum ventriculo.

Quandoquidem igitur Melancholia ad ventriculum non ascendit, securi esse possumus omnium incommodorum illorum, fortè etiam aliorum plurium, de quibus dictum est, jamque deserere ambages illas, quas Melancholia, è corpore eliminanda, emetiri dicitur, & recta via educere illam.

Hanc viam quia Natura ostendit; illas ambages quia nō monstravit ullo φαινομένῳ: miror, quî potuerint venire hominibus in mentem? Postquam autem venêre, quæ fuit ipsarum tanta amœnitas, ut irentur ab iis etiam, qui in demonstrationibus versatos se esse, libenter gloriantur? Fortean concinnatulus ille usus?

Melan-

Melancholiam non præstare ventriculo id, quod Gal. putavit.

CAP. XX.

MEminit is ejus rei uno tantùm loco 15. uſ. part. 4. his verbis: στρυφνή ἐστιν ἡ μέλαινα, καὶ ὀξεῖα καὶ συνάγειν καὶ σφίγγειν πεφυκῦα. Et ib. Ἐπιτείνει τὴν γαστέρα καὶ συνάγει πρὸς ἑαυτὴν, καὶ περιλαμβάνειν ἀκριβῶς ἀναγκάζει τὰ σιτία, καὶ κατέχειν, μέχρι ἂν ἱκανῶς ἐκπεφθῇ.

Heic quis cedat, juſtiſſimam, ut ſæpè prædicatur à Gal. ex Hipp. Naturam, tam fuiſſe injuſtam, ut ſoli ventriculo deeſſet in prima generatione? Cum enim omnes aliæ partes ex ſe habeant facultatem retentricem: ſolus ventriculus non habeat? cogaturq; petere aliunde? & ab excremento? in officio, non privato, ſed publico? eoq; ad conſervationem totius tantoperè neceſſario?

Eſt quidem ita, Inteſtinorum vis expultrix (de ἀναδόσει jam non ago) juvatur ab excremento, bile, inquam, quatenus abſtergit pituitam, quæ ibi ſtagnat, vimq; expultricem obtundit: at verò heic omnes, quos ego vidi, excepto ſolo Th. à Veiga (qui ipſe videtur irri-

dere hoc dogma) non adjumentum actionis, sed totam actionem excremento tribuunt.

Præterea, cum pituita generatur ex necessitate materiæ; & verò deinde, quia copiosior est, negotium facessat intestinis adhærendo, secumq; alvi excrementa detinendo: debuit Natura ei malo remedium quærere. Heic non opus est ullo remedio, quòd nihil ita impediat vim ventriculi retentricem, ut intestinorum expultricem impedit pituita.

Præterea, cum æqualis in omnibus hominibus sit necessitas hujus retentionis & constrictionis; non gignatur autem in omnibus æquè magna quantitas, immò verò in quibusdam plus quàm par erat, in quibusdam minus, quâm opus erat; quî potest reddi ratio, Cur in omnibus hominibus, naturaliter se habentibus, eodem modo fiat retentio & constrictio? Omnes enim hi, cæteris paribus, benè coquunt; neq; tamen in omnibus eadem ejusdem causæ vis & efficacia.

Præterea, cùm hoc, quod dicitur fieri, fieri debeat in ventriculo, omnibusq. ejus partibus: quî verisimile est, humorem, & eum quidem paucum, per tenuia vasis brevis oscula, roris modo, leviter aspersum minimæ ventriculi parti, posse in unum cogere totum ventriculum? & quidem tamdiu in vinculis tenere, quamdiu durat coctionis labor? Nisi enim

enim id ſit, coctio non poteſt eſſe felix.

Nec juvat, quòd in quibuſam ſatis magnum eſt vas breve: non juvat etiam quòd in quibuſdam bifurcatum eſt. Manet enim hoc, Minima ventriculi portio contingitur ab humore illo, quem continere dicitur.

Si dixeris, Non neceſſe eſſe, ut contingãtur omnes partes: ſed ſatis eſſe, ſi una tantùm particula contingatur. Nimirum ita fieri, ut illa, quæ primum mota fuit moveat, eat, cieat deinde aliam, hæc rurſus aliam, & ſic deinceps. Dicam enim, Neceſſariò humorem talem eſſe acerbiſſimum & acidiſſimum. At hæc à Melancholiâ naturali tantùm abeſſe probabo, ut ne quidem acerba aut acida ſit, niſi cum jam ſit Atra bilis.

Hoc docet rerum natura; illud Gal. autoritas.

Ut enim de homine temperato, qui norma eſt harum rerum, dicam, undènam in illo habeat Melancholia duas illas qualitates, cum fiat, calore naturali agente in alimentum, & ſeparante tantùm partes cinerulentas? Qui calor ſi aliquem ei qualitatem imprimit, cur non potius dulcedinem? Hoc enim augurari videtur Th. à Veiga. Et neſcio an non fluctuare fecerit Avic. qui ſaporem ei tribuit inter dulcedinẽ & ponticitatẽ. Sed unde etiam in calidis & ſiccis (in his au-

tem copiosissimam esse, non tantùm Atram bilem, sed & Melancholiam, alibi probatur) sit utraq; qualitas hæc, cum pariter fiat, agente calore illo terrestri in alimentum suum? Qui calor, si communicat excremento huic qualitates has, cur non in omnibus communicat? Certè Gal. ipse locis mox citandis scribit, & animadverterunt Recentiores, inter quos numero Trincav. vomi aliquãdo in habitibus & constitutionib. Melanchol. prorsus ἄποιον. Hinc argumětor, si in his nõ semper est acida: multò minùs in illis, aliisq; omnibus semper erit? Quæ cũ cõsideraret, ut puto, maximus Galenista, Mõtanus Veronẽsis, in tr. singulari de hoc humore, concessit quidẽ Melancholiam naturalem esse acerbam, negavit autem acidam esse. Aciditas enim, inquit, fit ab ebullitione, quæ in hoc humore naturali locum non habet; habet autem in Atra bile, quæ est præter naturam. Acerbitatem autem habet, inquit, ob substantiam terream, quæ prædominatur in misto, sine adustione.

Ego verò ex eadem hac hypothesi evincam, Melancholiã naturalẽ ne acerbam quidẽ esse. Si enim acerbitas fit sine adustione; Melancholia autẽ habet adustionẽ seu ἐμπύρευμα, ut Gal. vocat, cineris instar, quod ex nobili illo loco 3 caus. sympt. 2. probare licet; utiq; Melancholia non erit acerba.

Erit autem amara potiùs & acris, quemadmodum etiã cinis est, & quod inde fit lixiviũ.

Hoc ita esse concedes, si locū apud te invenivit, quæ de generatione amari & acris saporis docet Gal. 4. simpl. 9. 18. 19. & 20.

Dicis, sed unde fit illud ἐμπύρευμα, cū qualitatib. tam intēsis? A morâ, quā facit, ob δυσκινησίαν fortè. Et hæc mihi videtur idonea quæ persuadeāt, Melanchol. naturalē nec acerbitatis nec aciditatis esse participē, vel ideò quia illi nihil prorsus afferunt, pro confirmādâ suâ sentētiâ. Quæ autē sequūtur, necessariò evertunt adversariorum opinionē, dum docent, utramq; qualitatē Atræ bili esse propriā, quam illi studiosè, credo, cū Melanchol. cōfundunt.

Hęc enim cū sit, autore Hipp. 3. Acut. 33. ἀνάλογος (ita enim lego cū Viscero) τοῦ ὄξους: acetum autē fiat, calore extraneo agēte in partes vini aëreas, easdēq; evaporāte, & relinquente frigidas, terreasq;: cui nō sit verisimile, idē fieri in Melancholia? Est enim illa, nō minus ac sanguis Melanchol. similis lacti vitioso, quod, ut jā semel atq, iterū dictū est, cōstat ferè tantum parte serosâ & caseosâ, nullâ vel certè exiguâ butyrosâ, quam etiā ob causā facilimè acescit, victis & expulsis partib. aëris paucis à multo calido externo. Hæc doctrina est Gal. 3. Loc. aff. 7. Distinguens enim ibi Melancholiā ab Atrâ bile, ait, Hanc acidā videri & vomētib. & olfaciētibus: Illā nullo pacto participē esse acidæ qualitatis. Ita enim cū Copo explico τὸ ἥκιστα, quod cōtextus id videatur velle quāvis aliis sequi9 videatur, Et posse ali-

quando per τὸ ὑδαμῶς explicari, diſcimus ex 3. Acut. 61.

Eſſe verò explicationem hanc genuinam, patet prætereà ex 4. Aph. 21. Agens enim ibi Gal. cum Hipp. de dejectionibus nigris, negat illas habere acre corrodens & acidum: ſed eſſe veluti ſanguinis limum, proportione reſpondentem fæci craſſorum virorum. Quo quid clarius dici poteſt, Melancholiam, quæ reſpondet fæci dictæ, non eſſe acidam? fieri verò acidam, cum degenerat in atram bilem, ceu clariſſimè docent ſequentia? Quæ videat, qui volet.

Fortaſſis autem nolit præfractior aliquis. Quare in hoc veſtigio videbit ejuſdem Gal. verba ex 6. Loc. aff. 1. Tranſiens enim ibi ab hepatis affectibus ad lienis, docet, ſi facultas ipſius tractrix lædatur, tùm alia fieri, tùm dejectiones atri humoris, non per inferiora tantùm, ſed & per ſuperiora cum nauſeis. Quæ dejectiones ſi non fiant, ἀθυμίας, inquit, τε καὶ δυσθυμίας μελαγχολικὰς ἐργάζεται, καὶ σιτίων ἐνίοτε μὲν ἀνορεξίας σφοδροτάτας, καὶ μάλισθ' ὅταν ἀκριβῶς ὀξῶδες ᾖ τὸ φερόμενον εἰς τὴν γαστέρα περίττωμα. πολλάκις δὲ ἀνατροπήν τε καὶ ὑπολιασμὸν, ὅταν ἑτέραν τινὰ ἔχῃ διαφθοράν. Heic cupio audire, quò pertineat τὸ ἑτέραν? Meo judicio hoc docet, Mutationem εἰς ὀξότητα eſſe etiam διαφθορὰ quan-

quandam. Quod si est, habeo, quod volo.

Jam hinc intelligitur, Cur de Atrâb. 2. dicat, Humorem melancholicum aliquando quidem inferre sensum aciditatis & austeritatis, aliquando omnis sensibilis qualitatis expertem esse? Cur item cap. 4. de pestilentiâ quâdam dicat, Nigra in quibusdam prorsus accessisse ad atram bilem, in quibusdam ne mordicationem quidem intulisse. Nimirùm, cum Melancholia secundum naturam se habet, adeoq; verè est, quod dicitur, expers est qualitatum dictarum: cum autẽ incipit præter naturam se habere, & Atra bilis fieri, induit aciditatem & austeritatem.

Quare 6. Aph. 56. ait idem, Bilis flava semper irritat & mordet: humor Melancholicus non semper, sed tum, cum supra modum exustus aut putrefactus malignam qualitatem induerit.

Dicis, sed ille idem de Atrâb. 3. ait, Humorem Melancholicum οὐ σαφῶς, non evidenter esse acidum. Et 6. in 6. Epid. 27. Humor Melancholicus nunquam fit tàm acris, ut ad Atræ bilis acrimoniam accedat. Et 2. Progn. 46. Utraque bilis radit. Et denique 3. Acut. 38. ὑγιαίνοντος τοῦ σώματος, πλεῖον ἔχει τῆς τοιαύτης ποιότητος, ἀλλ' οὐ μὴν ἀκριβοῦς.

Unde sic inferre licet. Si Melancholia

non evidenter est acida, & acerba: fuerit tamen aliquo modo. Si aliquam habet acredinem: non prorsus nullam habet. Si (ut ita explicem) aliquo modo radit: non est prorsus expers acredinis. Si nō exactā habet aciditatē & autoritatem: habet tamen sic satis multum. Ita enim intelligo τὸ πλέον.

Respondeo. In artib. semper licuit, semperque licebit certos ponere cancellos, quos intra subsistant rerum distinctiones. Ergò, humor Melancholicus dicitur, non is tantùm, qui merè naturalis est, & nullius qualitatis expers: sed etiā, qui qualitatis hujus vel utriusq; vel alterutrius quoquo modo est particeps. Atra bilis appellatur, quę evidentissimè habet utramque, adeoq; propter easdem ζέσιν quandam καὶ ζύμωσιν, ut ex Plat. 14. Meth. 9. & alibi loquitur Gal. Tum verò, ut acetum, terrā fermentat, partes, quas attigerit utplurimum lethaliter exulcerat, ipsa non attingitur ab ullo animali; neq. gignitur in illa ullum animal, ut neq; in mari mortuo, &c. Quamvis itaq; Melancholia aut humor Melancholicus dicatur etiā is, qui habet tantillum aciditatis: eatenus tamē naturalis nō est. Iam enim aliquid habet præter naturale, cujus vi agit, quod agit: quò fit, ut actio ipsa sit præternaturalis.

Et (ut redeam tandē ad usum nostrū) velit aliquis actionē ventriculi naturalissimā, accēptā ferre humori præternaturali? totā, inquā, actionē nō adjumētū tātū, ut illi vidētur velle?

Ut jam liceat concludere, si illa ventriculi circum alimentū usq; ad perfectam coctionē περιστολὴ, cōstrictio & quasi circumplexio, fit ab humore; non fit à Melancholia, sed ab Atra bile. Melancholia enim neq; acida neq; acerba est: Atra bilis autem habet utrāq; qualitatem. Quę verò Melancholia tantillum habet alterutrius, illa licet dicatur; nō est tamen melancholia. Quare etiā actio nō debet transcribi Melanchol. sed Atræ bili, cujus fines jā ingressa est. Hæc de nominum distinctione dico autoritate Gal. Is enim 2. diff. febr. 9. Melancholiā dici, ait, quamdiu non exquisitè in Atram bilem degeneravit, sed in confinio adhuc est. Et de Pleth. 11. honestius, ait, vocari Melancholiam, quàm Atram bilem, quamdiu nondum planè acida est. Ergóne, inquis, tàm operosa disputatio tandem est devoluta ad quæstionem quid nominis? Minimè verò. Nos enim quia agimus de Melancholia; à Melancholia autem plurimum differt Atra bilis, quod alibi ostenditur: nō oportet cōfundere, quæ natura distincta sunt. Si instas, Non referre, Melancholia an Atra bilis sit? Insto ego, Referre plurimū. Naturalia enim opera peraguntur naturalibus subsidiis. Constrictio autem ventriculi quia maximè naturalis est: ab humore præternaturaliter fieri non potest.

Sed sit sanè & hoc ex superabundanti, Sive Melāhol. sive Atra bilis sit ille humor, de quo agitur, oportet vis & efficacia ipsius, in ventri-

culum effusi, tamdiu duret, quamdiu durat coctio. At verò, cum procul dubio à calore concoquente dissipetur, necessariò semper alius atq; alius substituetur, qui praestet constrictionem illam, quâ opus habet coctio. Quod isti nec dixerunt, nec dicere poterunt.

Concludo igitur, Quod humor dare non potest, id dat facultas retentrix.

Melancholiam non praestare ventriculo id, quod Arabes putarunt.

CAP. XXI.

FOrtassis cum difficultates has videret Avicenna; sciret verò Gal. scribere, de Anat. ven. 1. Vas breve ascendere aliquando ad os ventriculi superius: docuit 1. 1. doctr. 4. cap. 1. Vas breve semper eò usq; ascendere, humoremq; per id eò delatum, non tantùm corroborare, seu constringere ventriculum, sed & appetitum facere.

Inquit enim, Utilitas ideò accidit, quia in os stomachi quasi mulgendo profluit. Et haec quidem utilitas est, duobus modis, uno, quia os stomachi stringit, & confortat & inspissat, Alio, ut in ore stomachi commotionem faciat propter acredinem, & excitet ad famem,

famem, & faciat desiderium.

Hunc, sequitur Averr. 2. Coll. 8. Splen, inquit, habet unum meatum, qui tangit os stomachi, & mittit ei partem parvam Melancholiæ, ad pungendum illud, & ad movendum appetitum; quia ista operatio provenit à rebus acetosis.

Hoc ergò volunt, Melancholiam non constringere & cogere totum ventriculum, quod Gal. docet: sed partem ejus tantùm, quæ Os ventriculi seu stomachus dicitur. Illâ verò constrictione non juvari coctionem ventriculi, quod iterum Gal. sed cieri appetitum.

Ego verò heic etiam Naturam accuso, quæ os ventriculi jusserit petere rem tàm necessariam ab excremento: Et quidem rem, quæ certo fit ordine, ab excremento, quod temerè influit.

Quid enim non dicam Temerè? Quia, ut anteà dixi, nulla probabilitas ostendit influxum humoris hujus: quia etiamsi influat, nullum φαινόμενον ostendit, quo tempore influat.

Nam quod illi dicunt, non influere, nisi peractis ordine singulis coctionibus, jamque per successionem quandam ab ultimâ ad primam solicitato ventriculo: apud me valdè Ἐχθὲς est.

Ut enim concedam ſolicitationem ſeu ſu-ctionem illam: quid habet illa commune cū vacuatione excrementorum? Eſtne neceſſe, ſi ſuctio illa pertingit ad ventriculum uſq;, per eandem ſtimulari ſimul partes ad excretionē? Ego verò ab ipſiſmet didici, vacuari excremē-ta, non ab illa ſuctione, ſed à facultate expul-trice, cum illa urgetur vel à copia excremen-torum, vel à qualitate.

Neq; dicere poſſunt, Expulſionem ſemper & in omnibus partibus fieri, ſubitò atq; con-coxerunt: hoc enim non reſpondet illi, quod jam ex ipſorummet ore dixi, ob copiam vel qualitatem fieri. Poſt ſingulas autem coctio-nes in ſingulis partibus, ſemper & in omni-bus hominibus aut tantum ſupereſſe excre-menti, aut tàm acre, ut opus ſit expulſione: non credet ille, qui ſcit, quàm diverſa ſint temperamēta, & quā in ſingulis variet iſta res.

Iam autem neceſſe eſt, ut, ſi rationem red-dere velint ſempiterni, quiſq; in omnibus ho-minibus eſt, appetitus, afferant, ſemper & in omnibus expelli ad ventriculum excrementū hoc, quoties appetitus adeſt.

Hoc v. tantum abeſt, ut poſſint, ut ne in u-no quidem poſſint, ſiquidem ſervatur ordo, quem illi præſcribunt. Dicunt enim, Melan-choliam ſeparari primum in hepate, deinde ire ad lienem, in liene elaborari, & quidem

κτ. πολλὴν χολὴν, denique in ventriculum mitti. Hæc omnia intercedere omnem famem, tàm verisimile est, quàm verisimile est totum hoc commentum.

Sed & non cohæret cum illo dogmate, quo dicitur, Cùm manè surgimus, laudabilis, per noctem obitæ, coctionis signum est, si excrementa singula deponantur. Tum verò si deponitur etiam Melancholia in ventriculum, cur pleriq; omnes non esurimus?

Sed habeant se optimè omnia hæc, Certóne dicere possunt, hoc excrementum tam esse prudens, ut non veniat ocyus aut serius? Dicent fortè addita ratione, quia pellitur à Natura. Natura autem est ordo quidam, nihilq; in ea fit sine ordine. Ego autem hoc non volo, sed illud, An natura in expulsione hac servet ordinem illum, qui prorsus sit conformis ordini illi, quem servet in appetitu? Profectò, ut benè Th. à Veiga, Naturale membrum, quale est lien, rationis opera exequi non potest. Quare non immeritò ab eodem appellatur totum hoc commentitium, quodq; piè tantum creditur.

Certóne sciunt, esse hoc excrementum in ea quantitate & qualitate, quæ appetitum facere possint naturalem, & non potius Caninum dictum? Certè sensibilitas & insensibilitas oris ventriculi in tanta est latitudine, in quanta sunt ipsa individua. Cer-

Certóne ſciunt, eſſe hoc excrementum tale, quod appetitum faciat, & non potius Cardiogmon? Certè ſi ipſum ſit valdè acre, oſq; ventriculi valdè ſenſibile facilè fieri poteſt.

Certóne ſciunt eſſe hoc excrementum tale, quod faciat appetitum,& non inappetentiam? Certè tale quid facere poſſe, jam oſtendere conati ſunt duo magni viri Manardus ex 6.loc: aff: 1.Th. à Veiga ex 3. in 6. Epid. 37. de quo loco jam. Et addit modum Trincav. 3. Conſ.15.ſi non ſit acida. Quod fieri poſſe, ſatis oſtendunt loci Gal.ſuprà allegati.

Certóne ſciunt affluxum humoris eſſe cauſam famis ſeu appetitus,& non potiùs famem ſeu appetitum eſſe cauſam affluxûs humoris? Certè idem Th. à Veiga videtur mihi prorſus demonſtrare poſterius hoc ex 5. Loc. aff. 5. & 3.Fac.nat.13.

Hæc ubi ſciverint & docuerint, habebunt me ὁμόψηφον.

Interim cum Gal.1.caus. ſympt. 7. contentus ero indigentiâ ventriculi naturali: ſed paullò aliter explicabo. Ventriculꝰ, ceu agens naturale, non poteſt quieſcere, quando vult. Quando igitur non habet cibum, in quem agat, agit in ſeipſum. Et hinc eſt moleſtia illa, quam ſentimus in fame. Ceſſat autem moleſtia ſumto cibo, non quod ventriculus alatur chy-

chylo: ſed quod ventriculus jam deſinat agere in ſe, agens in chylum. Atq; hoc reſponſum eſto iis, qui ſe ab hac difficultate expedire non poſſunt aliter, quàm conceſſo illo, ventriculum nutiri chylo.

Hoc ipſo loco quia Gal. cauſas laborantis appetitus enumerans, non enumerat defectum humoris hujus; quia 4. uſ. p. 7. non meminit humoris hujus: ſuſpectus ſit uſus hic.

Si dicere voles, Gal. vel conſultò prætermiſiſſe, vel non potuiſſe ejus meminiſſe, quod ignota ei fuerit; Avicennam autem, ex ipſa re doctum, addidiſſe: dicam, addidiſſe quidem 13. 3. tr. 2. c. 7. ſed hoc obtinere non poſſe, A Melancholia fieri effectum hunc. Si enim, qua de re ſuprà, Melancholia deſtituitur duabus decantatis facultatibus; habet autem illam Atra bilis: hæc etiam, non illa faciet appetitum.

Hoc docet Gal. de Pleth. 11. Valdè famelicos fieri, quibus ſuccus Melancholicus fit malignior. De cujus vocabuli ſignificatu ſi certior fieri voles, dicetur tibi ex 2. Fac. nat. 9. tum fieri malignum, cum per exuſtionem & corruptionem degenerat in Atram bilem.

Honeſtè igitur Fuchſius, atque adeò autoritate Gal. l. c. de Pleth. 2. aph 21. munitus, dicere poteſt, ſi admittatur hęc cauſa appetitûs,

admittenda esse aliam etiam, quæ, inquam, à pituita acida fit. Nam, quomodo facit Atra bilis: eodem facit pituita acida. At utraque quia præter naturam est: non habet etiam heic locum ulla illarum.

Sed sit sanè, Non Atra bilis, sed Melancholia faciat: erit tamen frigida cacochymia, quam Gal. in de sympt. caus. facere ait, non famem naturalem, sed mordicationem quandam, fami analogam, à quâ etiam cieatur, appetitus, naturali non dissimilis. Et hæc mordicatio in Melancholicis est, qui ob eandem sunt voraces. Sed & propter habitus frigiditatem sunt, non autem infusionem humoris in ventriculum. De quo humore qui explicare volunt illud 6. Epid. 4. t. 20. apud Gal. Aqua vorax: sine autore id faciunt. Sed sit sanè res ipsa: Visi sunt splenetici, qui nigrã vomentes aquam, sinistrumq; hypochondrium habentes intensum, nõ ederunt, sed vorarunt, quasi canina fame perciti. At hos laborasse cacochymia frigida, qua frõte negabũt.

Hinc infero, si ab humore valdè frigido fit appetitus præter naturam, quem Caninum (de hoc enim ibi agitur) vocamus: ab humore nõn valdè frigido excitatus appetitus non erit præter naturam? At nobis de naturali sermo est.

Et ne putes, Cacochymiam Melancholicam non

non esse in hoc sensu, audi Gal. 3. in 6. Epid. 37. Refutans enim ibi sententiã illorum, qui τὸ φαγέδαινα exponebant de omni præter naturã magno appetitu, ait, Verùm quidẽ esse & in confesso, nimios ciborũ appetitus fieri à cacochymia: nõ tamẽ omnis hujus cacochymiæ medelã esse hæmorrhoidas de quibus ibi Hipp. sed Melancholicæ potissimùm. ὀξύτης δὲ χυμῶν ψυχρά, addit, τὴν τοιαύτην ἐργαζομένη τῶν σιτίων ὄρεξιν, ἤδη τισὶ, καὶ τὰς αἱμορροΐδας ἐχόντων ἐγένετο. Quo quid clarius est, appetitũ, à Melancholia factũ, esse præter naturã?

Ubi iterum dico, si maximè concedatur, naturalem esse, non posse tamen satis probari, Melancholiam semper habere duas illas qualitates. Quando igitur acida non est: vnde est appetitus? Iam igitur quiescere possunt illi etiam, qui ex 2. caus. sympt. 6. docent, Naturam heic fecisse illitione Melãcholiæ, quod facit aliàs ars aspersione salis & salsamentorum. Ut enim sal μωρανθεὶς (liceat mihi absq; impietatis notâ uti hac voce Servatoris) non salit: ita Melancholia ἄποιος non facit appetitum. Sed & totus ille locus de humoribus agit præternaturalibus. Heic calcitrat quidam. Si Melancholia immodica, & hoc ipso præter naturam, facit famem præter naturã: Cur Melancholia modica, & sic secundum naturam, non facit famẽ secundum naturam? Nam quæ magnitudine est, inquit, specie non est præter naturam.

Responſio eſt triplex. 1. μέγα λίαν αἴτημα eſt illud famem magnam non eſſe præter naturam. Quid enim eſt fames Canina, quam magna? 2. Gal. ipſe l. c. diſtinxit famem hanc præter naturam à fame ſecundum naturam, quando negavit, famem dici poſſe. 3. Sed ſit fames: Eſt illa tamen ab Atra bile, ab illa, inquam Melancholia, quæ aceſcendo facta eſt maligna?

Idem urget hoc modo. Tamen Melancholia hæc eſt naturalis, quia fit à Natura, non minus, quam ſenectus.

Heic neſcio, Improbitatem an imperitiam dicere debeam? Cum enim veriſimile non ſit, tantum virum latuiſſe diſtinctionem Galenicam, in opera naturæ, & ſymptomata, qua de ille de diff. ſympt. 6. & meminit de Maraſmo: venio ferè illuc, de induſtria voluiſſe illum præſtruere oculis noſtris. Ad rem igitur dico, ſi Avicenna hoc voluit, ſymptoma ſpectavit, non opus naturæ, & à nobis audiri non debet.

Sed & propterea audiri non debet, Quia eſt cauſa appetitus ſuperflua. Si enim ſufficit ſuctio Galenica, quid opus eſt hoc humore?

O, inquit ille, nihil prohibet, Naturam ad unam aliquam rem uti cauſa aliqua præcipua

cipua: ad eandem abuti alia, sed minus præcipua. Et videtur hoc mihi velle dicere. Quemadmodum sufficit intestinorum vis περισταλτική, tam distributioni alimenti, quam expulsioni excrementorũ; addidit tamẽ Natura ἐκ περιουσίας bilè stimulatricem: ita heic.

Resp. si tàm certum esset, Melancholiam ire in ventriculum, quàm certum est in duodenum ire bilem: benè se haberet fortè res. At verò quia nullo Φαινομένῳ ostendi potest itio illa, meritò etiam relinquimus, & dicimus, Naturam soli facultati permisisse hoc, neque addidisse ullum succenturiatum.

Inquis, quemadmodum in intestinis est pituita, ob quam ferè bilis it: ita in ventriculo etiam est.

Resp. At pituita in ventriculo nondum est ita distincta, ut in intestinis est. Præterea, Melancholia longè abest à facultatibus bilis. Efficacium autem hic inspicio, non identitatem. Præterea pituita non impedit appetitũ, quin auget, si in majori copiâ est.

Alia etiam causa est, Cur Avicenna audiri non debeat? Vas enim breve tam raro ascendit ad os ventriculi, ut Vesalius (at qui vir! Is ut vitula ejus arent plerique, licet nuspiam fateantur aut quod pejus est, etiam insectentur, ne suspicetur quis furtum) nunquam id viderit. Effectûs autem univer-

ſalis debet eſſe cauſa univerſalis. Quæ quia heic non eſt: immò verò, quia non niſi rariſſima eſt: jure merito abjicitur totum hoc commentum.

Sed & in iis, in quibus vas breve pertingit eò, deſunt alia omnia quæ dicta ſunt.

Eadem planè militant contra eos, qui à Melancholia famem cieri dicere nolunt, ſed acui dicunt, & adjuvari, melioremve fieri ut loquantur. Non enim advertunt tales, quibus gladiis etiam ita ſe induant.

Melancholiam non præſtare ventriculo utrumq;.

CAP. XXII.

SI neutrum eorum, quæ dicta ſunt, facit Melancholia; multò minus faciet utrumq;.

Ergò, inquis, ineptum eſt, velle actum agere. Ego verò id non ago, ſed ut probem, eos qui talia ſomniant συγκλώθειν ἀσύγκλωστα ut de alio negotio loquitur Syneſius ep. 57.

Ea de re cogitandi anſam mihi dedit diligentiſſimus Reuſnerus, quem aliquoties laudavi. Non dubito autem eadem de re cogitaſſe ſummum etiam Valleſium, & tamen, ut vulneri δυσκατάλωτῳ remedium afferret, appli-

cuisse Emplastrum illud, quod non sine dolore ter imponit, iterumq; revellit, ut habeat credo, quod imponat.

Quid enim illud est, quod toties repetit, vas breve in medium ventrem implantari? Nimirum, Cireino illum usum fuisse oportet minimè fallaci, qui etiam, in quibus non est ita, dixerit ita esse, aut certè in Hispaniâ tam est Arithmetica Natura, ut insertionem dicti vasis semper metiatur ad hanc regulam.

Parcant, quæso, mihi manes, Viri, quem alias veneror & colo, si excipias solum hoc juvenile Controversiarum scriptum. In hoc enim quia quater septem annorum, judicium ibi sumsit de rebus, quæ pertinent ad septies septem annos: licet fortassis illi, qui sese illi opponit, Socratis Musam æmulari, quæ erat, autore Gal. 1. us. part. 9. μιγνύειν ἀεὶ τὴν σπουδὴν ἐν μέρει παιδιᾶς.

Reverâ enim (ut ad rem veniam) non nisi in paucissimis ita est, ut dicit ipse. In quibus autem non est ita (& sunt illorũ quamplurimi) quæ ratio est, cur illi in actionibus ventriculi nihil desiderent?

Sed & in iis, in quibus est, non possunt consistere illa simul.

I. Cũ appetitus præcedat, sequatur cõcoctio, seu potius cõstrictio ad cõcoctionẽ, adeoque, quo tẽpore venit appetitus, non debeat simul

venire constrictio: quî potest ab eodem fieri utrumque sine insigni operum Naturæ confusione?

II. Cum, desinente appetitu, incipit constrictio ad concoctionem; cum ab eodem fiat utrumque; queî dici potest, non fieri novum simul appetitum, quò nullátenus est opus, turgente scilicet jam ante ventriculo?

III. Cùm appetitus habeat opus certâ Melancholiæ copiâ;(non enim quodvis agit sub quâvis quantitate) opus etiam habeat constrictio ad concoctionem: quis promus condus, ut rectè inquit ille, librat ista omnia justitiæ lance?

IV. Cùm pro diversitate ventriculorum diversâ sit opus Melancholiæ quantitate; neq; certò dici possit, in omnibus gigni tantum, quantum requirit ventriculus individui: quis me certiorem faciet, tantum gigni heic, quantum necesse est?

V. In iis, in quibus generatur exquisitè tantum, quantum ventriculus vult: quis scit an non feratur totum, modò ad os ventriculi modò ad fundum, itaq; vacillet alterutra actio?

VI. Si contingat, Confertim irruere vel ad os, vel ad fundum, præcipuè si insigniter sit acerba: quis spondebit mihi fore, ut

cica-

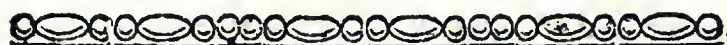
cieatur tantum actio illa naturalis, quam cire dicitur, & non potius symptoma aliquod se exserat, quod totam ventriculi Oeconomiam everti indicet?

VII. Fortè in μελαγχολικωτέροις hæc omnia rectissima obibuntur? Hei mihi, tantum abest, ut quidquam horum rectè fiat in his, ut etiam perpetuò conquerantur. Fortè igitur obest potius his, quàm prodest. Nam si eo modo agit, quo dictum est, puta, ut, constrictâ ventriculi parte post partem, constringat totum: constrictio hæc proveniet etiam ad intestina, facietq; alvum immorigeram. Ab hâc autem appetitum dejici, concoctionem vitiari, adeoq; omnia turbari, quia novum non est: non mirum etiam est Melancholicos tam esse querulos.

Fortè hoc indigitavit Gal. 5. Loc. aff. 5. Cum de Hypochondriacis loquens, utplurimum dicit splenicos illos esse. Quocirca conjiciendum est, inquit, ex hoc etiam viscere vitiosam saniem in ventriculum irruere. Quis autem fuerit μοχθηρὸς ille ἰχὼρ, si non Melancholia maligna & corrupta, ut alibi loqui illum intellexistis? An igitur dicendum est: Quod facit in Melancholicis evidenter, in aliis facere sensim & παρὰ μικρόν. Absurdum ergò non est, dictum humorem hunc

ſemper aliquo uſq; lædere facultates ventriculi, uſq; dum detrimentum fiat ſenſibile.

Sed nugarum ſatis. Quare totum ita concludo. Quia Melancholia non influit in ventriculum, neq; ſi influeret, eſſet ullus ejus uſus: ſtat illud etiam, Melancholiam purgari rectâ per anum.

De morbis Lienis.

CAP. XXIII.

EXplicatâ Lienis œconomiâ naturali; conſequens eſt, ut aliquid addatur de morbis, qui accidunt, poſtquam œconomia illa vitiata eſt, idq; autoritate Ariſtotelis.

Cum enim quæ coctio heic fit, & ſecretio, fit, ut Bonamicus loquitur, præcipua: illâ nō ritè adminiſtratâ, non poteſt non cum corporis detrimento fieri. Quare Ariſtoteles, propoſito Lienis officio, ſubjungit: *ἂν δὲ τὸ περίττωμα πλεῖον ᾖ, ἢ ὀλιγόθερμος ὁ σπλὴν, νοσερὰ γίνεται* (ſub. *σώματα*) *πλήρη τροφῆς*.

Quod ita intelligo cum Bonamico: Duæ ſunt cauſæ, ob quas lien, & propter lienem totum corpus, malè habet. Altera. Si victus omnis ad excrementi Melancholici generationem ſpectet, ut lien, quantumvis benè ſe habeat non poſſit ſatis eſſe illi conficiendo.

Alte-

Altera. Si lien ſeipſo ſit debilior, nec poſſit chylum ſuum domare. Alterutrum accidat, pejus autem utrumq;. corpus fit morboſum, vitioſo & morboſo alimento per totum diſtributo, læſiſq; adeò omnib. operib. naturalib.

Generatur autem & diſtribuitur tam vitioſum alimentum in & ex hepate. Hoc enim, cum vel ob copiam chyli ſibi non analogi, vel ob vitium lienis non liberatur illo, quo aliâs ſolet: & retinet & coquit, quod poteſt, quando, quod vult, non licet. Tum verò eſt ſtatus ille, cujus ſuprà in ipſo penè veſtibulo ex Platone, Hipp. & Gal. memini. In quo cum lien neceſſariò obſtruatur, nõ rarò ad ſcirrhum uſque, quippe, ad quem valdè proclivis eſt, ut intelligitur ex ſuperioribus: non poteſt non lien accipere inde mirabiles illas figuras, de quibus hiſtoriæ loquuntur, aucto illo, modò ſecundum omnem dimenſionẽ, modò ſecundum unam, alteramvè, modò æqualiter, modò inæqualiter, ut 3. in 2. Epid. 18. præter alios Vall. indicat, qui 2. in 6. Epid. 34. docet, Quanti interſit Medico, iſta benè diſtinguere.

Has obſtructiones ſequuntur, nõ tantũ varia ſymptomata, ſed & morbi magnam partẽ aliò potius, quam ad lienẽ relati præſertim ſi ἀποσκήψιας conſideres, 6. Aph. 56. de quibus aliâ occaſione.

Sunt autem difficillimi, non curatu tantum, ſed & cognitu. Quod enim ad cognitionem

nem, duplex eſt difficultas, altera in mirificè mirâ ſymptomatum varietate, ob quam Practici Protheo ſolent comparare: altera, in diſſimilitudine humoris mirifici, prædominantibus modò tenuibus & aqueis partibus modò craſſis & terreis. Quod ad curationem, duplex iterum eſt difficultas, altera, in artificioſâ indicationum â diverſitate humoris ſumtarum complicatione, altera in partium craſſarum extremâ contumaciâ. Cum enim partibus affectis ita ſint imbibitæ, ut lanis color, nec levibus cedunt medicamentis, nec vehementibus. Illa contemnunt, ab his irritatæ, non ſecus ac fermentum attolluntur in tumorem, faciuntq; ſymptomata quædam graviora,

His accedit, quod plerique horum morborum, etiam mentem tentent, communicata malitia cordi primùm per arterias, deinde cerebro: Unde fit, ut Dæmoniacos eſſe tales, credat vulgus. Ipſi etiam ægri præter modum ſunt mirabiles, & cùm ſemper remedia quærant, â nullis tamen ſe juvari (aliquando non fruſtrà) dicunt.

Hoc eſt quod Ariſtoteles 7. Eth. ult. ait: *οἱ μελαγχολικοὶ τὴν φύσιν ἀεὶ δέονται ἰατρείας. Καὶ γὰρ τὸ σῶμα δακνόμενον διατελεῖ διὰ τὴν κρᾶσιν, καὶ ἀεὶ ἐν ὀρέξει σφοδρᾷ εἰσιν.* Qui natu-

natura ſunt Melancholici, ſemper quærunt medelam. Ejus rei cauſa eſt, quia ex temperamenti ratione Corpus ipſorum ſemper irritatur ad alia atque alia, quæque irritati appetunt, vehementer appetunt. Cæterùm, de varietate effectuum, quos Melancholia edit, cauſiſq; illorum videri poteſt Ariſtoteles 30. Probl. 1. Bonamicus 2. Alim. 17. Holler. & Iacot. in Coacis l. 6. com. 1. ſ. 2. aph. 42. Mercurial. 1. Conſ. 53. & alibi.

Verùm de his ſatis: fortè etiam de toto negotio, quod finiam, ubi Coronidis loco de Ulmi ſententia judicium dixero.

De

De libello de liene Franc. Ulmi, Pictaviensis Galli.

CAP. XXIV

QVod solent illi, qui nova attulisse videri volunt, id fecisse etiam hunc, suprà indigitavimus.

Hoc autem voluit: Quemadmodum hepar sanguinem conficit pro dextro cordis ventriculo: ita lien sanguinem facit pro sinistro adeoq; in liene sanguis arterialis præçoquitur & preparatur cordi & arteriis. Ita enim loquitur.

Quâ in re quid potissimum spectâsse illum verisimile est? Tria ni fallor.

I. Naturam, pro gemino cordis ventriculo, debuisse & voluisse instituere gemina viscera sanguifica, pro dextro hepar, pro sinistro lienem, unde utriq; rectâ via sanguis veniat sursum.

II. Lienem ob id habuisse plurimas venas & arterias sanguini parando perquam idoneas, ne dicā de similitudine illius cum hepate.

III. Sanguinem in liene factum, tenuem esse, qualis arteriosus etiam est.

Sed profectò, intuitus est hæc omnia in superficie tantùm.

I. Non

I. Non est καθόλȣ. Ubi enim lien non est, unde accipit sinister ventriculus? sed & in iis, in quibus est, qua via sanguis it ad Cor?

II. Non concludit. Licet enim concedam, Lienem sanguificare: non concedo tamen, facere talem sanguinem. Analogia etiam, quæ est inter venas & arterias de qua suprà aliud suadet scilicet, Arterias non offerre ex liene, sed inferre. Nam (quod pertinet etiam ad prius) illationem prohibent valvulæ, quæ ad ostium Aortæ sunt.

III. Est alienum. Tenuitas enim sanguinis hujus nō est à calore, quemadmodū arteriosi: sed à multa permista aqua. Talis autē sanguis non est materia inepta sanguinis arteriosi.

Et miretur aliquis jure, si Ulmus ex liene volebat deducere sanguinem quendam, cur non utraq; manu acceptarit Aristotelis sententiā, lienem esse officinam sanguinis cujusdam! At quòmodo acceptare poterat, quam non intelligebat? Cujus rei argumentum est, quod de vaporibus & flatibus tam multa affert, quę Aristoteles nunquam somniavit.

At probat, inquis, cum de vasorū lienis textura tam multa dicit? Video equidē hoc primum ejus argumentum esse quod pro Aristotele supra fuit etiam allatum: at ille Aristotelis tam novit esse, quā ego ipsū novi. Sed nihil refert, cujꝰ sit: probatne quod probare debet?

Mini-

Minimè. Hoc enim tantùm probat, ſanguinem ibi fieri: at ſanguinem ibi factum ad cor ire non probat.

Ejuſdem valoris eſt alterum ipſius argumentum. Symptomata enim allata omnia, ipſo fatente, pendēt ex debilitate caloris, non rectè conficientis pabulum ſuum. Pabulum autem hoc cum primum fieri debeat in venis, & inde ferri in arterias, ſi in venis non benè curetur, quomodo poteſt id emendari in arteriis, Hoc autem quid commune habet cum illo, quod probare debet?

Ejuſdem prorſus generis eſt tertium dè ortu venarum ex corde, quod munit autoritate Iouberti. Quid enim ad rem propoſitam facit, ſi maximè verum ſit, ut eſt, venas eſſe ex corde?

Nihil igitur agit Ulmus. Non multò f licior eſt in illo παρέργῳ, quod tractat. Quomodo ſanguis in ſiniſtrum cordis ventriculum veniat.

Ut enim facilius obtineret, ſanguinem liene factum transferri in Aortam, & inde in ſiniſtrum cordis ventriculum, non obſtantibus valvulis Aortæ, ab interioribus ad exteriora ſpectantibus, & ideò egreſſum quidem

con-

concedentibus, non autem ingressum: refutat primò Galeni sententiam de translatione sanguinis ex dextro in sinistrum ventriculum, per medium cordis Diaphragma: deinde Columbi, ex dextro ventriculo in venam arteriosam, ex hac in arteriam venosam, & deniq; ex hac in sinistrum ventriculum: postea Botalli, per foramen quoddam, de quo dicam.

Sed reverà non proficit hilum.

Quod enim attinet sententiam propriam de non obstantibus valvulis, licet concedat Gal. etiam, non claudi illas exactissimè, ceu videre est 3. Fac. nat. 13. ad quem locum se refert 6. us. part. 16. tamen non sufficit id. Ad tantam enim sanguinis copiam cordi suppeditandam, quanta deinde per Aortam in totum corpus fertur, requiritur, via satis lata, & non tantopere impedita.

Sed & disparet ratio fœtûs nondum editi in lucem, & editi. In nondum enim editis, quia alia est œconomia, de qua videre est Gal. us. part. 20. & 21. alia etiam est ratio translationis sanguinis. Nimirum, sanguis arteriosus per tubulum, ex Aorta in venam arteriosam pertinentem, influit; sanguis venosus per *ἀναστόμωσιν*, ex vena cava in arteriam venosam spectantem.

Unde jam apparet falsitas assertionis, In fœtu obstare valvulas, quo minus sanguis arteriosus in sinistrum cordis ventriculum illabatur. Non enim illabitur in ventriculum, sed ex arteria in arteriam, si substantiam spectes, quemadmodum etiam sanguis venosus non illabitur ad dextrum cordis ventriculum, sed ex vena in venam, si iterum substantiam consideres. Interim, communicari utrinq; aliquid ventriculis, dubium non est.

Quod ad Gal. licet non probem sententiam illam, quæ de medio cordis Diaphragmate est, vel ob id, qua ex ipsomet 6. us. part. ostendi potest, Arteriam venosam accipere sanguinem à vena arteriosa; itaque Gal. ipse Columbi sententiam quoquo modò amplectitur: tamen Ulmus non rectè refutat. Iterum enim affert prius illud, si in non editis via illa non est, non erit etiam in editis. Diversam enim œconomiam esse, Natura ipsa clamat gemino illo ostio, de quo dixi, quodque in editis post aliquot dies aboletur, sive, ut quidam loquuntur, sigillatur.

Quod ad Columbum, primam ejus rationem ne conatur quidem refellere. Ait enim tantum, quod Columbus negarat. Quid igitur si dicam, tantum valere negationem hujus, quantum affirmationem illius? Verum-

runtamen, si dicere oportet, quod res est, si quis, non occupatus alia opinione, intueatur venam dictam arteriosam, ille fatebitur, majorem esse, quàm postulet nutritio pulmonum. Hos enim si compares cum musculis quibusdam, qui ejusdem penè sunt magnitudinis, quam altera ejus pars est: videbis non nisi paucas, easque exiles habere venas.

In secundâ ejusdem ratione, insistit priori vestigio, sanguinem in arteriâ venosâ contentum, esse ex corde, neque tam exactè claudi valvulas, quò minus è corde aliquid sursum eat. Ego verò oppono illi, non tantum rationem anteà dictam, sed & Gal. ipsum, qui l. c. concedit, habere sanguinem per ἀναστομώσεις, quibus jungitur venæ arteriosæ. Quâ concessione jam utor, & dico, vena arteriosa est major, quàm pro usu pulmonum: eademque plus sanguinis vehit quàm ipsi conveniebat, quia communicat arteriæ venosæ, quæ pulmonibus non servit: ideò sanguis è ventriculo in ventriculum per illas ambages it.

Hoc confirmo amplius (liceat autem mihi, aliud agenti) illo Naturæ instituto, quo inter venæ arteriosæ & arteriæ venosæ ramos perpetuò colloca-

ret bronchia, quæ ab aëre inſpirato refrigerata, refrigerent utrinque ſibi vicina vaſa, inque iis contentum ſanguinem.

Quid autem objicit piſces & alia animalia, quæ pulmonibus carent: non difficile eſt dilutu. Conſentit enim heic Peripateticis Gal. 6. uſ. part. 11. In iiſdem non eſſe dextrum cordis ventriculum. Rectâ igitur fertur ſanguis ex hepate in unicum illum cordis ventriculum, qui dignitate reſpondet ſiniſtro noſtro. Quod enim heic dicendum eſt, Columbi ſententia non extendit ſe ad ea, quæ pulmonibus deſtituuntur.

Quod tandem iterum occinit ſimilitudinem ſuam inter editum fœtum, & non editum: crambe eſt, quam ſine vitæ periculo jam non attigeris.

Quod ad Botallum, meatus ipſius, doctiorum judicio nihil aliud eſt, quàm ἀναςόμωσις venæ cavæ in arteriam venoſam. Qui cum ipſomet fatente, deleatur in perfectioribus, non eſt cur

aut

aut cogat Ulmum, iterum diſcedere ad nauſeabundam illam Cramben, aut jubeat me verbum addere. Itaq; heic ſubſiſtam, cum voto:

Faxit DEUS ter Opt. Max. ut & hic & omnes noſtræ vocationis labores cedant in ipſius gloriam & ægrorum ſalutem, Amen.

FINIS.

LIPSIÆ,

Excudebant hæredes VALENTINI
am Ende.

Impensis Iohan. Börneri sen. & Eliæ Rebefeld.

Anno M. DC. XV.

